

פרק שני

בהשגות

הראב"ד זצ"ל מכיו"ט כ"א השיג על הרמב"ם שכתב בטעם שאקרו חכמים המלאכה אור זיו"ט הוא מפני שלא הותר זיו"ט אלא להבעיר מאש מזויה אבל להמליא אש אקור שהרי אפשר להמליא אותה מבערה, וכתב ע"ז צזה"ל: „ויאמר מפני שהוא מוליד ואין כאן הכנה והוא הטעם שמפרש בגמרא" עכ"ל, וכתב ע"ז הרב"מ: ואני רואה כאן חפץ להשיג שהרי אין זה כבידה שגולדה שאקורה לפי שאין זה דבר הראוי צעלמו אלא לבשל או לאפות זה, ונראה שאם הוליא שמוחר להשתמש בו ולא אקרוהו אלא מפני שלא היה לו להוליד כיון שאפשר לו מבערב עכ"ל.

ובשו"ע

ק' תקצ"ב כתב הט"ז: „ומ"ש הרב המגיד שאם הוליא האש שמוחר להשתמש לא ירדתי לקוף דעוהו דהא עכ"פ הוא מכשירי אוכל נפש ולא דוחה יו"ט מן התורה כדדרשין הוא ולא מכשירי, וא"כ הוי דינו כמעשה פירותיו בשבת במזיד או מצטל, דאיתא בפ"ב דביצה דף י"ז דבאיסור שבת אפילו דיעבד אקור אלא לענין עירובי תצטילין דהוא דרבנן הקילו בדיעבד ואפי"ה ש"מ דמידי דאורייתא אקור אפילו דיעבד ואין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש—ע"כ נלענ"ד דלא מיצטיל דלכתחילה אקור לבשל באותו אש אלא אפילו אם עבר ובישל דהתצטיל אקור כל שהישראל הוליא אש באיקור ודינו כמצטל בשבת" עכ"ל. ונראה דפסק הט"ז הוא לשטתיה שכתב שם בדעת הרמב"ם דהמלאכה אש אקור מן התורה ולכן כתב דאקור אפילו בדיעבד, ואף דרבים השיגו צזה על הט"ז, מ"מ לפי מה שכתבנו בקמן הקודם לדעת הרמב"ן זר"פ אין לדין איכא למיהש נמי דאקור מה"ט נראה שפיר כדעת הט"ז דאקור בדיעבד. אך צזה שכתב דאש עבר ובישל דהתצטיל אקור השיגו עליו כל גדולי הפוסקים דהא מ"מ צצטיל זה ודאי דלית ביה איסור דאורייתא כלל, ודברי הט"ז הם תמוכים.

גמ מה שכתב הט"ז „דהא עכ"פ הוא מכשירי אור"י ולא דוחה יו"ט מן התורה כדדרשין הוא ולא מכשירי", נראה דנכתוין צזה דלא מצטיל לשטתיה דטעמא דאקור הוא משום דהמלאכה יש מאין לא התירה התורה אף באור"י עלמו כ"ש דאקור אף בדיעבד, אלא אף לדעת המ"מ דאקור רק משום דחשיב מכשירי, עכ"פ אקור מן התורה כיון דאפשר מאתמול, וע"ז תמיהני

טובה דנהי דהשיב רק מכשירין מ"מ מותר מה"ט משום טעמא דמתוך שבוחרים
הבערה לצורך הותרה גמי שלא לצורך, דהא לדעת המ"מ אין שום קצרה
לחלק מה"ט בין הבערה מאש המלוי או הבערה ע"י המלאה אש, וא"כ
ממילא שרי אף לצורך מכשירין משום מתוך, ודעת המ"מ צפ"א מהיר"ט דעת
הרמב"ם הוא דהיתירא דמתוך מביי אף שלא לצורך כלל וא"כ מקטצר
דכ"ט הוא דאמרין מתוך ממלאכות אור"י למכשירין, וצפרט לפי מאי דסובר
המ"מ לקמן בה"ד וה"ט דעת הרמב"ם דפקק במכשירין דלא כר' יהודה
וקובר דמכשירי אור"י לא דחי יו"ט אפי' בימי דלא היה אפשר מערב יו"ט,
וא"כ אין מותר להדליק גם מאש מלוי כדי להדליק מאש זה אש אחר וכלא
השוב רק מכשירין, א"ו משום מתוך * וה"מ כאן. וא"כ ע"כ י"ל לדעת
המ"מ דמוליד אש צו"ט לא חקור אלא מדרצן משום איקור מוליד, ודלא
כה"ט דמפרש דאף לדעת המ"מ חקור מה"ט וי"ע.

ומירה צעיקר דברי הרה"מ לענ"ד י"ע דאף שכל הגדולים בינו דבריו
דקובר לדעת הרמב"ם הם עבר וכוליא אש דברי דיעצה מ"מ
לענ"ד אין לבין הרה"מ משמע כן אלא אדרבה נראה דקובר דחקור אף
דיעבד משום דאי בדבריהם היה לריך הרה"מ לומר כלשון זה: "וגררה
שחם עבר וכוליא שהוא מותר להשתמש בו ולא חקרו אלא להוליד וכו'"
ומדכתב: "ולא חקרוהו אלא מפני שלא היה לו להוליד" נראה יותר דאף אם
עבר וכוליא חקור להשתמש עס אש זה דיעצה, והדבר לריך עיון.

ועיין בזה ממה שם בתמה על המ"מ: א"כ שצרי כלים דכתב רבינו
לעיל צפ"ב דהו ילד לפי טעם זה למה הם מולד כיון שאינם
אלא דבר ראוי לצבל ולאפות ולתקן זה לריך לחלק—דבשלמא בשצרי כלים
נהנים מהם צעמם לענין הבישול או האפיס אצל האש אין אנו לריכים
לאש המולד צעמנו אלא להדליק העלים להקקא אש"פ שהוא יסוד כפתחולה
ועבה מלאכת האפיס או הבישול גם כן אין האש עצמו הוא שנהנה מהם
אלא במכין ומדליק אצל הוא עומד צעמנו, ודמי לסבין או לתנור שהם מכשירים
והם עומדים צעמם ומפני כן אין ראוי לחקור כיון שהוא אינו מתמעט וכולך
צענין הבישול כמו שצרי כלים. וזה דבר נכון בטעמו עכ"ל, וכענ"ד כתב גם
המהלית הבקל צבי תק"צ קק"א אף בקצרה אחרת קלת עיי"ה.

ורברי שיהיה נלענ"ד דחוקים דהא יקוד הדין של איקור מולד הוא משום
אקמכתא בקמכו רצון אקרא דוהבינו דכל דבר שמתמשים בו צעמ
יו"ט לריך להיות מוכן מאתמול, ולבאורה היה נראה לומר דכיון דפטרט
דהאי קרא לא קאי אלא במידו דהכלה דהא מיידי בתם צמן, וא"כ י"ל דלא
צענין הכנה אלא לגבי הכלה אצל מנגן לחקור כל השתמשות צמוקלה, וצנני
פסחים מ"ו: משמע דאי מוקלה דאורייתא ה"י הקקה צעלים של מוקלה

נמי חסור דבר תורה ומגן הא ודלמא דוקא אכילה, וגרסא משום דמלשון הכתוב „את אשר יצא" נשמע כל מידי לרר ליה למחר, וא"כ המלאת אש נמי עכ"פ הלא משתמש הוא באש הנולד בזה שהוא מדליק בו אש אחר, ואין לומר דהדלקה מאש של מוקלה חשיב רק הנאה וקיי"ל דמוחר ליהנות מן המוקלה, מ"מ שאני הכא דחשיב כהנאה שצ"י מעשה בגוף המוקלה דהיינו שמוש גמור, וכן צ"ב דאין מסיקין בשצרי כלים יתבאר לקמן דאם הולקו בביתר מותר להעמיד שם קדירתו, וא"כ אמאי לא שרי להסיקם לכתחלה במקומם שלא ע"י טלטול, איז דהסקה לכתחילה בשצול כך חשיב שמוש, אי"כ ה"י כאן המלאת אש כדי להדליק בו אש אחר מקתבר דלא גרע מהיכי דמוקלה הוא כבר בעולם דאסור להדליקו וה"י כאן חסור להמליאו ע"י הצטרה.

וא"כ מגן לחדש חילוק דחוק זה ולפרש כן צדעת הרמב"ם ודילמא גם הרמב"ם סובר כדעת הראב"ד דאסור לאש זה צדיעצד משום נולד, ואפ"ה לא נקט הרמב"ם טעם זה משום דנקט כלשון שאמרו בגמרא דאסור משום מוליד דמשמע ליה דטעמא דאמרו בגמ' הוא משום מלאכה ולא משום דאש הנולד חשיב מוקלה משום דא"כ הוי קרי ליה בגמ' „נולד" ולא מוליד, והא דבאמת לא אמרו הכי בגמ' דאסור נמי משום נולד, י"ל משום דטעמא דמוליד הוי לכו"ע ולא נולד דפליגי בה תנאי כמבואר בריש מק' צילה, אצל להלכה דקיי"ל דנולד חסור ציו"ט מודה גם הרמב"ם דאש זה חסור צדיעצד משום נולד והא דלא נקט ליה הוא משום דכיון דלפי פירשו לא נזכר כלל דין זה מפורש בגמ' לכן סמך אדיוני נולד שהזכירם כבר לעיל.

ותמיהני עוד דהמעין היטב צלשון הנ"מ יראה בעליל כי לא נתכוין כלל לחילוק דחוק זה של הלח"מ משום דא"כ היה לרר לומר: „לפי שאין זה דבר הראוי בעלמו לבשל ולאפות בו אלא שהוא מכין ומדליק עלים אחרים" אצל באמת לא כתב כן אלא כתב: „לפי שאין זה דבר הראוי בעלמו אלא לבשל ולאפות בו" ומשמע להדיא דכוונתו הוא דבזה שהוא אופה ומבשל באש הנולד לא חשיב כהנהגה מהאש עלמו כיון שהנחתו הוא רק מהמאכל שהותקן על ידו ולא מגוף האש דחשיב רק כמכשיר, ועל זה שפיר קשה קושית הלח"מ דמ"ש משצרי כלים דאסור לאפות ולבשל בהם משום נולד ומ"ש הכא דשרי.

והיה נלענ"ד דבאמת כל נולד דהוי מוקלה הוא משום חסרון הכנה דקיי"ל כל מידי דמיכל ציו"ט לרר הכנה מאתמול, ובהשתמשות במוקלה נמי דאסור היינו משום דחשיב כמו אכילה וכמו שכתב המהרש"א במס' צילה דף ל"ג ע"א גבי סמיכת קדירה בצקעת עיי"ש, ולפי"ז הולאת אש מן האצנים נראה נמי כיון דכל האצנים הבעויות להולאת אש

עומדות הן לכך חיון לריכות כלל הכנה, והא גם צביה שנולדה ציו"ט דחשצין לה צריש מקי ציח לנולד חמה הרשצ"א והא כיון דהתרנגולת עומדת היא לכך אין כאן חסרון הכנה, ח"ל הרשצ"א ז"ל צמק שבת דף קכ"א. בד"ה ה"ג רש"י ז"ל לואה של קטן והא חזי לכלבים ותנא מחתכין את הנבלה לפני הכלבים וכ"ת נולד הוא והא תניא נהרות המושכין ומעיונות הנוצטין הרי הן כרגלי כל אדם אלמא כיון דהכי אורחייכו דעתיה עילוייה ה"ג כיון דאורחייכו דהכי דעתיה עילוייה, ויש מקשים עליו מדאמרין ריש פ"ק דציח דמאי אי צתרנגולת העומדת לגדל ציח נולד הוא, ואי איתא מאי קושיא הא כיון דאורחייכו הכי דעתיה עילוייה— אלא יש לתרץ דצרי רש"י ז"ל דהתם כיון דאגידא בגופא כגופא דמאי וכיון דאמא חסורה איכי נמי חסורה, אלא דאכתי איכא למידק מדאפליגו צ"ש וצ"ה בקליפין ועלמות— ומשום מוקלה ואמאי והא כיון דדעתיה למיכלנה לפירי דעתיה חקליפין למיבב לבהמה דהתם צראויין לבהמה קמייירי, ותו אפר שהוקק ציו"ט דאמרין בפ"ק דציח דחסור והא דעתיה אעלים המוכנים לתצטילו וא"כ נימא דדעתיה נמי חאפרי, וי"ל דכל שעומד למאכל אדם ולתשמישו לא יבב דעתיה אלא לכך ולא מקיף אדעתיה פקולת דידיה דאין דעתיה דחינש אלא אמאי דחזי ליה עכ"ל, וכן כתב הרשצ"א ז"ל צמק שבת דף קמ"ד עייש"ה, וא"כ ה"ג הכא כיון דהאצנים עומדות לכך לא צעי כלל הכנה ולא חשיב כנולד משום דכיון דהכי אורחייכו הוי כדעתיה עילוייה.

דסברא הוא דאין לחלק כלל בין מידי דאתי ממילא בלי שום פעולה ע"י האדם להיכי דלא נולד כי אם ע"י מעשה האדם דמ"מ נראה דכיון דקיימא להכי לא חשיב נולד, וכן משמע מדברי הרשצ"א שם עייש"ה, ואדרבה נראה דמאי דציד האדם להולידו עדיף טפי מנולד דממילא דהא לענין דבר שלא בא לעולם חשיבי פירות דקל כדשלב"ט, והיכי דציד האדם להביאם לעולם חשיב ככזר באו לעולם כמבואר צמק קדושין אלמא דהיכי דגמנן צידי אדם עדיף טפי* ולפ"ז כיון דאש זה שהמציאו לא חשיב נולד ממילא שרי נמי לכתחילה להולידו, ולכן כתב הרמב"ם טעם אחר לאסור את המלאכת האש משום מוליד, ומיכו כיון דכזר חסרו חכמים הולאת אש מן האצנים משום איסור מוליד תו הוי כאילו אין האצנים עומדות לכך כיון דאיכא איסורא ולכך אף אם עבר והוליא מהם אש חסור צדיעצד מטעם נולד.

אולם אף כי סברא ישרה היא לפרש כן בדעת הרמב"ם מ"מ אין זה כונת המ"מ כיון דלא זכר כלל סברא זו דדעתיה עילוייה, ואפשר דהיינו טעמא דלא ניחא ליה צהאי סברא משום דיש לומר דעד כאן לא קאמר הרשצ"א דכיון דהכי אורחייכו דעתיה עילוייה וליכא איסור נולד דוקא

* וכן לענין מוקצה אמרו בגמ' ביצה כ"ז ע"א דגמרו בידי אדם שאני.

בדבר שמקלחו היה כבר בעולם וכמו בילה שנולדה ציו"ט דגם מאתמול נגמרה
 כבר הבינה ללא דבצא הוא דאחידא באפה, משא"כ בהמלאת אש דהוי כמו
 ית מאין בכה"ג חשיב שפיר נולד בכל ענין, וכן כתבו התוס' במס' שבת
 דף י"ט: "בד"ה שמן וכו'" דאש טען בית הכד מצעוד יום וכשמן זצ וכולכת
 כל השבת, רצ אקור אותו שמן משום מוקלה דהוי נולד גמור דמהמת קורות
 והעיגול שעליו לא היה ראוי צין השמשות לאכילה חט"ג דש"מ בן הניחו
 וקמך על זה שחוצ כל השבת כיון דאין משקין בעולם האו סמיכה לאו מידי
 הוא ודאי נולד גמור, ולא דמי לקדירה הייתה דשרי חט"ג דצין השמשות לא
 חזי לאכילה דהתם כיון דהבשר בעולם מהני דש"מ בן מניחה וכן מעיינות
 הנובעות כבר הם בעולם וכן לוחת קטן שהיה כבר צמטו מהני בהן סמיכה,
 ולא דמי לזיתים וענבים שריסקן מצעוד יום וכן השום והבוקר שריסקן
 מצערצ דהתם חזו מצערצ לאכילה חבל הכא דלא חזו ציבשמו"ש לאכילה
 והמשקה חזו בעולם הרי נולד גמור ואקור לרצ" עכ"ל. ועדיפא מזה
 פסק הרמ"א בק' שו"ה סעיף צ' "ואש קלך פירות מן המחובר לחולה בשבת
 אפילו היה חולה מצעוד יום אקור לצריא בשבת משום שגל והולך בשבת
 ויש בו משום מוקלה" דהיינו נולד והיינו משום דכל מה שכולך וגדל חשיב
 כנולד גמור, וא"כ כ"ש הכא בהמלאת אור חשיב ודאי כגופא אחרונה
 וחשיב נולד גמור ולא מהני כלל מה דדעתיה עילוייה, ודו"ק.

ורבן נראה דקצרת הרה"מ הוא דאין לאקור מטעם נולד כי אם כשהוא
 נהנה מדבר הנולד בעלמו כגון בילה שנולדה ציו"ט דאכל את
 הבינה עלמה שהיא נולה, ושצרי כלים דאקרי חכמים להסקן בהם משום
 נולד נראה נמי ד"ל דהיינו טעמא משום דכיון דהל איקור נולד על גוף
 השצרים עלמם ואקור לקטוף בהם קדירה וכן שאר הנאות דאפשר להנות ש"י
 השתמשות בגוף השצרים, ולכך הל שפיר שם מוקלה גם על האש שנתהבה
 מהשצרים דכל מה שנתהבה מן המוקלה הרי הוא מוקלה, וה"ע בהוליא אש
 מן האצנים שהן מוקלות נראה נמי דיש לאקור את האש שנולד מן האצן כיון
 דגוף האצן עלמו הוא מוקלה, חבל אם נאמר דשרי גם ציו"ט להוליא אש מן
 האצנים וא"כ כיון דהאצנים הלא עומדות הן לכך קוצר הרה"מ דליכא שום
 טעם לאקור את האש משום נולד, כיון דהאש עלמו לאו צר אכילה הוא ואינו
 ראוי כי אם לאפות ולבשל צו דהיינו לתקן על ידו את הפת חבל לא דש"י
 זה איכא הנאה מגוף האש דהא אינו נכנס בתוך המאכל וגם האש הוא הולך
 וכלה כל רגע ולית ציה ממש ולכן שרי, חבל לעולם בחר דבשר אקרו חכמים
 בהמלאת אש משום נוליד שוב אין האצנים עומדות כלל להמלאת אש ומוקלות
 הן מהמת איקור ולכך אם עבר והוליא חשיב שפיר נולד, וזהו שאמר הרה"מ
 "ולא אקורכו" פי' אף צדיעצד אש עבר והוליא "אלא מפני שלא היה לו

להוליד" משום איקור מוליד ולכך הוי האצנים מוקצות וממילא חשיב גם האש מוקצה אבל אם היה הדין דשרי לא הוי חשיב כלל האש נולד ודלא כהראצ"ד ודו"ק.

ונלענ"ד להביא קצת ראיה לקצרה זו דאילת"ה איך אמרינן דמסיקין בכלים ויהא זה ודאי הוא דלענין תשמיש זה דהיינו הסקה ודאי דלא קיימא להכי ומעיקרא חסד דעתיה מייניה וא"כ אמאי לא חשיב מוקצה לגבי תשמיש זה, ומיהו הא ניהא משום דכיון דשם כלי עליו ורחוי לאיזה תשמיש שבעולם לא חל עליו שם מוקצה וממילא שרי לאשתמושי ביה בכל מה שיראה וכן כתב הר"ן ז"ל דדוקא עלים כיון שאין עליהם תורת כלי לכן הואיל ואין מיוחדים אלא להסקה ואין עומדין לשום דבר אחר יש להם דין מוקצה לגבי שאר דברים אבל מידי דאיכא עליה תורת כלי מותר להשתמש בו אפילו לדבר שאינו מיוחד לו דהא מסיקין בכלים אע"פ שאין מיוחדים להסקה עכ"ל במס' צילה דף ל"ג. ואף במוקצה מחמת הסרון כיון דחשיב מוקצה כתצו האחרונים דהיינו דוקא כלי שמלאכתו לאיקור כגון סבון של שחיטה ושל מילה ושל קופרים אבל כלי שמלאכתו להיות אין החסרון כיון מזיק כלל כיון שיכול להשתמש בו גם בשבת כמו בחול, אבל עדיין אי"ע דהא מ"מ לענין האש שנתהוה מהכלי ודאי דאסח דעתיה מייניה מעיקרא וא"כ ליכוי האש מוקצה משום נולד אף בשעה שהכלים הם שלמים עדיין ומ"ט דשרי, אי"ו כדאמרן דלא שייכא מוקצה גבי אש כיון דאין נהנים מגוף האש עצמו וגם לית ביה ממש, והא דאין מסיקין בשבירי כלים היינו משום מוקצה דשבירים גופא משא"כ כלים שלמים כיון דהם עלמא לא חשיבי מוקצה לכן ליכא איקור נולד גם על האש, ולא דמי לעלים שהוסק צו"ט דאפרן איקור משום מוקצה כמבואר בגמ' צילה ח. דשאינו אפר דאית ביה ממש ולכן שפיר חל עליו שם נולד משא"כ אש שהוא הולך וכלה ולית ביה ממש.

ומוכרחים אנו לקצרה זו גבי הנחת רוח מעשן לצובה, מזה דתנן במס' צילה כ"ז: ומניחין את המוגמר צו"ט והכמים אוקרין ואמר רב אסי מחלוקת לגמר אבל להריח דברי הכל מותר, ופרש"י משום דדמי לאוכל נפש, והא התם אינו נהנה מגוף הצובה שע"ג הגחלים אלא מעשנה ואמאי לא חשיב העשן נולד, ואף לצובה קיימא להכי מ"מ קשה לדעת התוס' בשבת י"ט: שכתבו דשמן של צדדין אע"ג דע"מ כן הניחו וסמך על זה שחזר כל השבת אפי"ה כיון דצדיכש"מ אין משקין בעולם האי סמיכה לאו מידי הוא והוי נולד גמור וא"כ ה"כ עשן לגבי לצובה חשיב נמי כמילתא אחריתי, אי"ו דלא גזרי איקור נולד על העשן עצמו כיון דלית ביה ממש וכיון דהלצובה מותרת מותר גם העשן, ומיהו לדעת הראצ"ד דפליג וקובץ דשייכא איקור נולד גם על האש עצמו ז"ל דעמא דמסיקין בכלים הוא משום דכיון דעכ"פ

אש זה הודלק מאש אחר שהיה כבר מוכן מאתמול, ולכך לאו נולד הוא כיון דעיקר האש היה כבר מאתמול ודו"ק.

ואמינא אנה דצקצרה זו יש ליישב שטת הרמז"ם צפ"צ מהיר"ט הי"צ שפסק שם דמסיקין בכלים שלמים ולא הביא כלל דלריך להרבות עליהם עלים מוכנים ולצטלם ותמכו עליו נו"כ מר"א דגמ' שבת דף כ"ט. פריך הגמ' אהא דמסיקין בכלים והא קמהפך דאיסורא קמהפך ומשני כגון שמרבה עליהם עלים מוכנים ומצטלם, וא"כ קשה מדוע כתב הרמז"ם קתמא ולא הזכיר כלל תנאי זה, וצ"ח ניחא משום ד"ל דקוצר רצונו דליכא למיגזר גזירת מוקלה אשצרי כלים כי אם כשחל עליהם שם שצרים בשעה שאין צוערות באש דאז ראויות הן קצת לשימוש ושפיר חל עליהן גזירת נולד גם לענין הבקשה אבל אש לא חל עליהן שם שצרים אלא בשעה שכן דולקות כבר דבלא"כ לא חזיא כשצרים להשתמש בהן עלמן משום כצוי, וא"כ אי צעית למיגזר גזירת מוקלה על השצרים בצוערות היינו דוקא לענין כך שלא להשתמש עם האש הנוול מהשצרים, ולענין כך סוצר שפיר הרמז"ם דליכא גזירת מוקלה באש כיון דלית ציה ממש, והא דפריך שם בגמ' והא קמהפך דאיסורא קמהפך י"ל דקושיא בגמ' אזלא שם אליבא דמאן דקוצר מוקלה דאורייתא דלדידיה ודאי דחל שפיר שם מוקלה על השצרים גם בשעה שכן דולקות, וכדי לאוקמא דין זה אליבא דכו"ע צעינן שפיר לתירוצא דגמ' כגון שמרבה עליהן עלים מוכנים ומצטלן אבל להלכה דקיי"ל דאיסור מוקלה הוי רק גזירת חכמים שפיר כתב הרמז"ם דבכל ענין שרי ולא צעינן כלל לרצויי עלים.

ואין להקשות דאי מוקלה דאורייתא מאי משני בגמ' כגון שמרבה עליהם וכו', והא אין מצטלן איסור לכתחילה דבשלמא אי מוקלה הוי רק דרצנן ניחא דכי אמרינן אין מצטלן דאורייתא ולא דדרצנן אבל אי מוקלה דאורייתא קשה, וגרר"ה דגולד דאחיא ממילא כגון הכא שתחילת ההסקה, היתה בכלים שלמים ודאי דהוי רק דרצנן ולכך מצטלן ואפי"ה לא שרי בלא ביטול כיון דבכל המקומות מוקלה דאורייתא, וניחא נמי סיומא דמילתא אבל אין מסיקין בשצרי כלים דהיינו אף ע"י רצויי עלים משום דכיון דמוקלה דאורייתא אין מצטלן איסור לכתחילה אבל להלכה לא משגחינן כלל בזה.

עוד י"ל ליישב פסק הרמז"ם דהיה קשה לו להרמז"ם דכיון דמוקמינן דהא דמסיקין בכלים הוי דוקא כגון שהוא מרבה עליהן עלים וא"כ דומיא דהכי אין מסיקין בשצרי כלים, ואמאי וליצטלו צרוב דהא הכי אמר רב מתנה במס' צ"ח. דף ד': עלים שנשרו מן הדקל לתוך התנור מרבה עליהם עלים מוכנים ומסיקם ופריך שם והא קמצטל איסור לכתחילה, ומשני הי"מ דאורייתא אבל דדרצנן מצטלן והא התם עלים שנשרו מן הדקל הוי

כמו שצרי כלים דבכא ומ"ש הכא דאקור והתם שרי ודעת רש"י נראה דבא דאין מקיקין בשצרי כלים היינו משום טלטול בשצרים והכא דמס' צינא שאני דבא נפלו לתוך התנור דלא מטלטל כלל את המוקצה ודלא כהמג"א צק' תק"ז סק"א שכתב טעם אחר אבא דנקט דוקא לתוך התנור עייש"ה, ולפי"ז גם בשצרי כלים דאקור הוי רק אם הוא רוצה לטלטל את השצרים אלל העצים, אבל רשאי הוא להביא עצים מוכנים למקום השצרים ולצטלם שם, ואף דמג"א ס' תמ"ז סק"ג כתב דאקור לטלטל עצים לצורך דבר המוקצה כיון דלאו שם כלי על העצים מ"מ הבא שאני דבא מדליק נמי את העצים המוקצים וא"כ י"ל דהרמב"ם לא נוחא ליה צהאי פשטא משום דמשמע ליה דאי רישא דמקיקין בכלים מיירי כגון שמרצה עליהם עצים, דומיא דהכי איירי נמי בקיפא גבי שצרים ומשמע דצכל ענין אמרו אין מקיקין צין אם הוא מביא את השצרים אלל העצים או העצים אלל השצרים, ולכן קוצר הרמב"ם דהך סוגיא דמס' שבת קצרה דאף אי מוקצה דרצון מ"מ לא מצטלין איסורא לכתחלה כי אם היכי דצשעת הצטול הכל היתר והכא מיירי כגון שהוא מרצה עליהם עצים צשעה שהכלים עדיין שלמים והם היתר, ובמ"ש המג"א צק' תק"ז סק"א דמיירי שהוא מצטלן עוד קודם שהתחילו להשרף ויהיו שצרים משא"כ היכי דהוי כבר מעיקרא שצרי כלים אקור לצטל לכתחילה, וקוגיא זו דגמ' שבת חלוקה עם סוגיא דמס' צינא דקצרה דצכל ענין אמרו דדרצון מצטלין עיי"ש.

ורפ"ז להלכה דפסק הרמב"ם כרצ מתנה אם צאנו להקשות אמאי מקיקין בכלים והא קמחפך צאיסורא קמחפך, ע"כ צעינן לשנויי שינויא אחרינא והוא די"ל דכיון דמעיקרא צשעה שהכלי הוא שלם רשאי הוא להדליקה, וא"כ מעיקרא כבר חל שם תשמיש דכלי דקאי נמי להקקה כיון דכבר התחיל צפעולה זו של הקקה והואיל וכן לא השיצי השצרים נולד כיון דעדיין ראויות הן למעין מלאכתן הראשונה דהיינו הקקה, והוי הכא כמו אפר חס דאף דהוי אפר ולא עצים וחשיב מילתא אחריתי דהוי נולד מ"מ כיון דראוי לללות צו צינא חשיב כמו עצים וה"כ כאן, ואין אנו צריכים כלל להרצות עליהם עצים, אך לפי"ז ילא לנו דין חדש דאף אם אירע שכבה האש מהשצרים מ"מ אין השצרים מוקצות כיון דעדיין ראויות הן למעין מלאכתן הראשונה דהיינו הקקה, וכדצד צריך תלמוד.

ומיהו פירוש זה דחוק מאד דלפי"ז הא דאמרו צגמ' שבת כדרצ מתנה היינו רק לענין זה דאיכא תקנה כגון שהוא מרצה וכו' אבל מ"מ צהא פליגא גמ' זו ארצ מתנה וקצרה דלא שרי להרצות כי אם צשעה שהכל היתר וא"כ אמאי לא פריך הגמ' מהך צרייתא דאין מקיקין בשצרי כלים ארצ מתנה, ולכן נראה יותר כאופן הראשון.

י"ש להטעים צו עוד טעם לשבח דהנה בגמ' שבת דף קכ"ד ע"א מצוה
 דטעמא דאין קומכין את הקדירה בצקעת אף ציו"ט הוא משום דגזרו
 יו"ט אטו שבת דאקור משום דלית ליה תורת כלל וצמס' צילה דף ל"ג.
 הציא שם הגמ' צרייתא דלאו משום גזירה הוא דאקור אלא דינא הכי לפי
 שלא ניתנו עמים אלא להסקה, ועיין ברש"א למס' צילה שתמה על סתירה זו.
 והציא דעת הרמ"ה והרמב"ן דתרי לישני נינהו ומאן דמתני הא לא מתני הא, ואין
 קו"ל כהאי לישה דצמס' צילה חדא משום דאיתמר בדוכתי וטור דהא דמס'
 צילה הוי צרייתא והכייל דשבת הוא מימרא דרבה ואמרינן דלא שמיע ליה
 לרבה כך צרייתא ואי הוי שמיע ליה הוי דבר ציה. אמנם תמה ע"ז ברש"א
 דמ"מ אי לאו גזירה תכדר קושיא לדוכתא דמ"מ כיון דלהסקה מלאכתא
 להיתר הן ציו"ט וא"כ יכיו מותרים לצורך גופן, ותיקן ע"ז דמן הדין היכ
 ראוי לאקור טלטול עמים אף להסקה צין בשבת וצין ציו"ט מפני שאין להן
 תואר כלי וכלהרות ואצנים הן. אלא שסתירו חכמים לטלטל להסקה לצורך
 אורי ולהסקה בלבד נתנום ולא לדבר אחר, וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל
 שכתב בפ"ד מהיו"ט ה"א : "ואין קומכין את הקדירה ולא את הדלת בצקעת
 של קורה שלא תתירו לטלטל עמים ציו"ט אלא להסקה בלבד" הרי דאף
 דכל עמים אקורים הם מן הדין בטלטול אף להסקה ואפי"ה תתירו חכמים
 להסקה משום צורך אורי ושמתת יו"ט, וא"כ כיון דחזינן דמשום צורך הסקה
 תתירו את המוקלה, כ"ש דלא גזרו צו איסור מוקלה על אש ציו"ט כיון
 דלא חזי לשום תשמיש אחר אלא להסקה בלבד וכדאמרן לעיל ודו"ק.

ומיהו בעיקר דין נולד יש לחקור מ"ט הוא אקור אי משום דהוי
 מוקלה הואיל ומעיקרא לא היכ דבר זה בעולם אסחי בעלים דעתיבהו
 מיניה, או משום דכל דבר דצעי למיכל ציו"ט צריך להיות מוכן מאתמול
 והאי כיון דנולד הוא מאתמול לא היכ כלל בעולם ואף אם הוי דעתיבה
 עילוייה מ"מ לאו מוכן מאתמול הוא דהכנה בדבר שלא בא לעולם אף דודאי
 דעבדא דאתי מ"מ לאו הכנה הוא, והצאתי כבר לעיל דדעת התוס' בשבת
 גראה כהנא בשני וכן פסק הרמ"א בס' ש"ח סעיף ב' ואם קלן פירות מן
 המחובר לחולה בשבת אפילו אם היכ חולה מצעוד יום אקור לצריא
 בשבת משום שגדל וחולך בשבת ויש צו משום נולד, אלמא דאף דמעיקרא
 נמי דעתיבה על כל מה שוגדל בשבת ואפי"ה הוי נולד.

והיה ג"ל דהנה בגמ' צילה דף ו' אתמר אפרוח שנולד ציו"ט רב אמר
 אקור ושמאל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר רב אמר אקור מוקלה
 הוא ושמאל ואיתימא ר"י אמר מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה,
 ופירש"י הואיל ומתיר עצמו בלידתו להיות נשחט מה שלא היכ לפני לידתו
 אף מוקלה מתיר עצמו בלידתו דמיגו דאיתקן להא איתקן להא, ועדיין ל"ע

גדול דמה שייכות איבה בין מוקלה לשחיטה, דבשלמא אי אקורא דתרווייכו
 הוי מהמת הד שס ואף דחלוקים הם צטעס מ"מ שייכא שפיר מיגו, דהכי
 מלין צש"ס כמה פעמים אצל צמ"ד מה שייכות איבה בין דין שחיטה
 לדין מוקלה דנימא מיגו.

וראיתי צב' אור שמה צפ"צ מהיו"ט ה"א שכתב: לכן נראה לפרש דכן
 כוונת הגמ' דעיקר ענין מוקלה דהוא מקרא דוכינו אשר יצאו
 שיהי' מוכן מה שיוצא צבצת ויו"ט היינו שהדבר שיטנו מערב שבת ומעיו"ט
 לריך הכנה, אצל מי שאינו כלל צקוג ההוי' צערב שבת כמו אם
 נצרה דבר צבצת שרי, שאין שייך כאן מוקלה כיון שלא היה צעולס
 כלל, והוקא דהך שיהי' צעולס כמו בגשמים הורדות ציו"ט דפריך
 צפ' מי שהוליאורו דהוי נולד ואקירי משום דצטוצא מצלט צליעי והוי
 מייכו צעצוס אלא דצלוטים היו וכן כולם כמו אפר שהובק ציו"ט דקודס יו"ט
 היו עליס אע"ג שאין צהויתן של עכשו והוי צקוג אחר מ"מ לא השיב כאילו
 לא היו צעולס כלל מקודס יו"ט, משא"כ צצילה שנעשית אפרוח שנחכוה מקוג
 הדומס להיות חי והוי בצריה חדשה שלא היתה צגדר הוי' כלל קודס יו"ט,
 וא"כ מי הקלבו ותיבך צצא לגדר הוי' תיבך הוי' לאוכלו וזכו שאמרו הו"א
 ומתיר עלמו בשחיטה דמטיקרא צצילה אין לו התיסקות כלל אל סוג הוי'
 וצמה שנולד נעשה חי בתיסהס אליו השחיטה ותו לא שייך מוקלה דמי
 הקלבו — ואינו מועיל ההקללה כשהוא צגדר דומס לדחותו אח"כ
 כשנחכוה חי כמו שאינו מועיל ההקללה כשהוא צגדר האפס להקלותו
 כשהוא צקוג ההוי' עכ"ל, ועפ"י דצרוי הוי' י"ל דה"ג צמ"ד יב' לומר דהרמב"ם
 סובר דהמלאת אש מאצנים חביב כמולד גמור דלא הוי מעיקרא כלל ולכן לא
 חל איקור מוקלה על האש הנולד כיון דהתמול לא הוי כלל צעולס והוי צגדר
 האפס, ולא דמי לאפר שהובק ציו"ט דחביב שפיר נולד דהתם לא חביב כ"כ
 מילתא אחריתי וחביב שפיר כמו בצרי כלס משא"כ אש דחביב לגמרי
 בצרי חדשה, ובה דאין מסיקין בצצרי כלס הוא משום מוקלה דשצריס
 גופא וכדאמרן.

ועפ"י דצרי האו"ש הציעותי פסק השו"ט צקמן ש"י דאין מוקלה צשל עכו"מ
 אף צלמוקים וגרוגרות, ולכאורה דצצריס תמוהים דיקוד דדין לחלק
 צין עכו"מ לישראל הוא צירושלמי סוף צילה הוצא צר"ן, והיינו צמוקלה מהמת
 איקור משום דעכו"מ לא מקלה מהמת איקור ודעתו על הכל ולכך מותר אף
 לישראל, אצל למוקים וגרוגרות דמאיקי ולא חזי כלל מאי נ"מ איבה צין עכו"מ
 לישראל, ולצצריי ניחא דכיון דשל עכו"מ הוא אין דין הכנה נוהג צזה כלל
 ולא שייכא צזה כלל דרשא דוכינו ודמי כאילו הוי איתמול צקוג האפס. ומייכו
 לפי"ז ה"י דאין איקור נולד נוהג צשל עכו"מ ועיין נג"א ס' תק"ה סק"ג

שתמה על הלבוש, וכתב בפשיטות דנולד אקור אף בשל עכו"מ, ומיכו בלא"ה
 ל"ע דמאי שנה מוקלה דלמוקים וגרוגרות דחמירא טפי ואפ"ה אמרין זהו
 דבשל עכו"מ אין לריך ככן ומותר, ונולד דקיל טפי דהא ר' שמעון מודה
 בלמוקים וגרוגרות דאקור ומתיר בנולד ואפ"ה נוכח נולד בשל עכו"מ ול"ע.

אמנם עדיין ל"ע לדעת הקוצרים דכמו דאין שבת מכין ליו"ט ויו"ט לשבת
 ה"י אינם מכינים גם לעולם ומשום כך לא ירד המן בשבת ויו"ט
 משום דחשיב נולד, והא התם ג"כ הוי צריאך חדשה בשבת ויו"ט ואפ"ה
 חשיב נולד, וע"כ דלאו משום מוקלה הוא אלא משום דגז"כ הוא דצעי דוקא
 הכנה מאתמול וכאי לאו מוכן מאתמול הוא, ונראה דהא"ש לא כתב קצרה
 זו אלא אי קי"ל דנולד אקור מדרבנן והיינו משום מוקלה, משא"כ לרבה
 דקוצר הכנה לאורייתא ודאי דלדידיה ליתא כלל קצרת הא"ש ופשוט.

אמנם דברי הא"ש לענ"ד תמוהים דהא טעמא דאקור חכמים נולד
 בשבת ויו"ט הוא משום דכיון דמעיקרא צביה שמ"ש לא הוי חזי
 משום דלא היה אז בעולם תו אמרין מגו דאיתקלאי צביה שמ"ש איתקלאי
 לכולי יומא, וטעמא דהואיל ואיתקלאי מבואר ברש"י צ"ל דף כ"ו : וצריטב"א
 קובכ דף מ"ו : דהטעם הוא : "משום דכתיב גבי שבת ויו"ט והכינו שיהא
 חול מכין לשבת מצעוד יום קמוך רבנן למיסקר מוקלה בשבת ויו"ט אם לא היה
 לו ככן מצעורי ממנו ואע"פ שיש לו ככן ציו"ט או שבת ממנו", ונתבאר לעיל
 דהכי דאקור מטעם הכנה דהיינו משום קרא דוהכינו אקור נמי אף אם היה
 אתמול בגדר האפס, ואפשר דאדרבה דבכה"ג אקור עפי וכמוש"כ המאירי
 שלא היה המן יורד לישראל לא בשבת ולא ציו"ט משום דאין שבת מכונה
 לעלמה ולא יו"ט עיי"ש, וא"כ ה"י כאן גבי מוקלה ונולד כיון דטעם אחד
 לכלם. ואף בלא זה נמי לא זכיתי לירד לקוף דעתו צ"ח ולדעתי הקלושה נראה
 לכיפק, ונהניתי כשראיתי להגאון בעל צינה לעתים שכתב בפ"ב מהיו"ט ה"א :
 "דבאפרוח היה ק"ד לאקור אפי' לר"ש משום דיוצא מגדר דומם לגדר ח"י."

ומאי דתמה בגמ' צ"ל דאמאי מהני מגו, נראה לי בדוחק דהנה אפרוח
 בעודו בקליפתו לא חזי לאכילה מחמת תרי טעמי חדא משום דמאוס
 ועוד משום איקור שקלים ורמשים, והבעלים יושבים ומנפים על לידתו שהיא
 מפקעת מיניה מיאוסו וגם מחירתו לאכילה בשחיטה, והנה מן הדין אף דיושב
 הוא ומנפה כל הזמן מתי יוכשר לאכילה מ"מ חשיב שפיר מוקלה משום דכיון
 ולא ידע ודאי מאתמול שיקחלק מיניה המוקלה בצירור צו ציום אין כאן הכנה
 וחשיב כמו מוקלה דלמוקים וגרוגרות דמודה ציהו ר"ש כמבואר שם בתוס'
 עיי"ש"ה בתירוק האחרון, משא"כ לענין היתר שחיטה תיכף עם יציאתו לאויר
 העולם מקחלק מיניה איקור דשקלים ורמשים והוכשר לאכילה אם רק נפתחו
 עיניו, ולכן אמרו בגמ' מגו דנתקיימה מחשבתו לענין שחיטה דתיכף עם

בלילה פוכשר למה שהיה יושב כל הזמן ומלפפ ואינו נריר להמתין כלל, היינו מילפפ מיד כשפקע מיניו מילפפו אחזי לאכילה ואינו נריר להמתין כלל, ומשיב שפיר כאלו הני תרי איסורי מישך שייכי קטא אהדדי כיון דלשניהם היה יושב ומלפפ ול"ע.

ברם במאי דאמרן לעיל דאש עלמא כיון שהוא כולך וכלה ולית ביה ממא לא גזרו ביה חכמים משום מוקלה, ל"ע דהא מליין להדיא איסור מוקלה גבי שלבצת דאמרינן במס' שבת דל"ט דק"ל דבר שאינו מתכוין מותר אמאי מודה דאסור לטלטל את הבר בשעה שהוא דולק כיון דלא חייש לשמא יכבה ומשני שם בגמ' דף מ"ז ע"א הנה לנו שמן ופתילה דנעשה צקים לדבר האסור ופרש"י ותוס' דכולהו הוי צקים לשלכצת, אלמא דשייכא שפיר איסור מוקלה בשלכצת ואף דלית ביה ממא ואדרבא כולהו הוי צקים לדירה, וא"כ כמו דאיכא איסור מוקלה היי איכא נולד דאין שום קצרה לחלק ציניכא.

ונראה דאפשר לומר דהא דחשיב בתם בשלכצת מוקלה הוא מפני שנתהוה מהשמן והפתילה דמלאכתן לאיסור כיון דקיימי להדלקה ובהך מוקלה מודה ר"ש דאסור, אלא דפתילה ושמן כיון דלית להו שם כלי ואוכל היה ראוי עכ"פ לטלטלם לצורך גופם או מקומם, משא"כ שלכצת דלית ביה ממא ולא שם עליו חשיב שפיר כמוקלה שמלאכתו לאיסור דלית ליה תורת כלי ואסור אף לצורך גופו, ואין כאן איסור חדש על השלכצת אלא אמרינן דמחמת שאין זו ממא לא פקע מיניה משום כך שם מוקלה מעליו, וממילא הוי כולהו צקים לשלכצת.

ומיהו בלא"ה מ"ל דלא דמי כלל דהא טעמא דשלכצת חשיב מוקלה מצוואר לקמן משום דלית ליה תואר כלי ובגדרות ואצנים דמי, ולכך אדרבא משום דלית ביה ממא חשיב טפי מוקלה כיון דלית ליה תורת כלי גזרו ביה חכמים איסור טלטול מחמת הטעמים הידועים של הרמז"ס והראב"ד, משא"כ היכי דלא שייכא כלל מוקלה ולא אסור אלא משום הכנה משום דאחמול לא הוי חזי או שלא היה כלל בעולם בזה נראה שפיר דו"ל כדאמרן דבמילתא דלית ביה ממא לא שייכא כלל הכנה ודו"ק.

ובס' מרכצת המשנה כתב דלכך אין לאסור צדיעצד את האש הנולד משום מוקלה "עפ"י מאי דליתא בגמ' צרכות דף נ"ג ובי תימא דהך איסורא אזיל ליה והא אחרינא הוא—וא"כ דהך פורתא קמא דנולד אזיל והאי אחרינא דבתריה לא חשיב נולד, שהרי כל אור הדולק בכל רגע ורגע מתילד אור אחר שאור הנולד מן האור לא חשיב נולד והרי פורתא קמא אזיל ליה ואינו נהנה מן הנולד" עכ"ל.

ולכאורה אין דבריו מכוונים דמסתברא דכל אש הנולד מן העלים חשיב נולד דהא מעיקרא עלים והשתא אש, ואין לומר דהיון דאורחא

דעמים הוא דקיימי להסקה לאו נולד הוא דהא תנן נמי דמסקין אף בכלים שלמים והני דהוי דלא קיימי להסקה ואפי"ה לא אסור האש הנולד מן הכלי בשעה שהוא עדיין שלם משום נולה ועל כרחנו לומר לדעת הראש"ד ללכת לא הוי נולד משום דכיון דאש זה עיקרו הוא מאש אחר שהוא מוכן מאתמול לא חשיב נולד משום דהוי רק כאלו הגדיל את האש ולא גזרו בכה"ג משום נולה, אבל אם כל האש לא הודלק אלא מאש הנולד צו"ט מכתב דחשיב הכל נולד ממש, דהא בין אש זה שנתהוה מן העצים ובין האש שהודלק ממנו חשיב הכל נולה, ולפי"ז נראה נמי לדעת הראש"ד אם עבר אחד והוליד אש מן האבנים או כגון שהמליץ עכו"מ אש צו"ט, וצפרט עכו"י בכל הדלקות הן ע"י המלאה שהוא מחכך את הגפרורים בגפרית, נראה דאסור לישראל אחר להשתמש בזהו אש משום דמבתמם הוא נולה, ואף אם עבר והדליק נראה נמי דאין מסיקין בזהו אש משום דחשיב הוי אש נולה, ולי"ט.

ואין לומר דשאני עצים כיון דלא קיימי אלא להסקה לא חשיב האש נולה, ולא דמי לשמן כל צדדיו משום דמחמת הקורות והעיגול שהיו עליו ביחש מ"ש לא הוי חזי כלל משא"כ עצים דאף בציבוי"ש ראויים הם להסקה. ולפי"ז נראה לדעת הראש"ד ז"ל מותר להמליץ אש ע"י חיכוך הגפרורים בגפרית וכן להדליק את האלקטריה כיון דמיוחדים הם לכך, ולא הוי דמשמע דאסור הראש"ד בכולו הכי דמייירי זהו הרמז"ס והיינו אף בזהו דלא קיימי למילתא אחריתי אלא להסקה.

אך ל"ט דמ"ש מפירו שנתגדל צו"ט או בהמה שנתרצה זה במונח צו"ט דחשבונן למה שנתוסף כנולה ומאי שנא גבי אש דכל רגע איכא הוספת אש ואפי"ה לא חשיב נולה.

ורבן נראה דהנה אף דהטעם שאסרו חכמים נולד הוא משום מוקף מ"מ איכא קלה חילוק צנייהם דמוקף חשיב רק דבר שהצטלים אסחי דעתיה מוניה אבל נולד דמפיקרר לא היה כלל בטולס אפשר נמי דלא שייכא ציה הקלאה כיון דלא היה בטולס, אלא טעמא דאסרוהו חכמים הוא משום הקרן הכנה דכל מידי דמיכל צו"ט הצריכו חכמים הכנה מאתמול והאי לאו מוכן מאתמול הוא, ואף באיסור מוקף כתב הרמז"ן במלחמות ריש תסי' בזה הטעם וז"ל: וכל עיקר לא דברו חכמים דמוקף אלא כדי שיצטרך ויזמין לעצמו לרכיז מעו"ט ולא יצטרך למחר לערוח בקטורה במא יצוא לעשות זה מלכה עכ"ל, וה"ע גבי נולד נראה נמי דטעמא דאסור הוא מפני שלא ראו חכמים שיהיה אדם קומץ דעתו על דבר שלא צא עדיין לעולם ואף דודאי שיצוא מ"מ השבו גם על הספק, ולפיכך הצריכו חכמים שיהי מוכן ממש מאתמול והאי עכ"פ לאו מוכן ממש הוא, אלא דמוקף כיון דאיתא כבר בטולס

קאי בהזמנה משא"כ נולד, ולפי"ז נראה ד"ל דלא אקרו חכמים משום נולד אף
 בכה"ג דעבידי דאתי אלא צמירי דשייבא ציה הכנה כגון דאפשר נמי שיהיה מוכן
 מאתמול, משא"כ הבערה דע"כ כל רגע ורגע ניתוסף ונולד אש שלא היה מאתמול וא"כ
 ליכא שום טעם לאקרו בכה"ג את האש משום נולד כיון דלא משכחת כלל הכנה גבי
 אש, ולכן קוצר הרמב"ם דליכא איקור נולד גבי אש כיון דבלא"ה הוי כל אש נולד
 ואפי"ה שרי, אבל הראב"ד קוצר דמ"מ ו"ל שפיר דהיכי דעיקרו הוא נולד גזרו ציה
 שפיר חכמים איקור משום נולד ועיין בדברי השעמ"ק המובאים לקמן ו"ל.

אמנם גם מדברי המ"מ והלח"מ נראה דקצרי דק רק האש הראשון שהמליאו
 הוא דחשיב נולד ולא האש השני שהודלק בו, דאילת"ה מאי תרנו
 דעת הרמב"ם דק"ל דלא דמי המלאת אש לצילה שגולה ציו"ט, דהתם הוא
 נהנה מגוף הצילה עצמה שגולה ציו"ט שהוא אוכל אותה משא"כ המלאת אש
 דהוי רק כדי להדליק בו אש אחר חשיב רק כמכשיר ואין בו איקור נולד, ואם
 נאמר דכל מה שהודלק מן אש הגולה חשיב נמי נולד א"כ נהי דהאש הראשון
 חשיב רק כמכשיר ולא חל עליו איקור נולד מ"מ האש השני שהוא אופה ומצטל
 בו הלא נולד הוא, ולכן נראה ודאי דקצרי דגזירת נולד דגבי אש הוי רק
 על אש הראשון ולא על השני, וא"כ שפיר ו"ל דעת המרה"מ דדוקא עמוד
 ראשון הוא דהוי נולד ולא עמוד שני, ו"ל.

אך בלא"ה אין דברי המרכבת נראים צעירי דמ"מ נהי דאם עבר והוליד שרי
 להשתמש בדיעבד עם האש משום דהאש הראשון שהמליאו כבר בלה והלך
 לו או דנתבטל כבר ברוב האש שגולה אח"כ דלא חשיב נולד, (ועיין ל"ח ב"ה
 דף ל"ט.) אבל מ"מ כיון דהאש הראשון הוי ודאי נולד ואסור להשתמש בו,
 א"כ נראה ודאי דאקור להמליא אש משום דמיד בהמלאתו הוא עושה אש
 נולד ומשתמש בו מה שצ"י אש זה יהיה לו עוד אש אחר וחשיב שפיר השתמשות
 במוקפה של נולד, וא"כ עדיין קשה דמ"ט לית ליה להרמב"ם בקצרת הראב"ד
 דאקור משום נולד, ולכן נראה יותר לומר כדאמרן לעיל.

אכן נראה דמ"מ יש להשתמש בקצרת המרה"מ ולחדש חדש גדול ד"ל דאף
 הראב"ד לא אקור כלל בדיעבד את האש משום נולד כיון דמיד עם
 הדלקתו בלה כבר האש הראשון שהמליאו והמיעוט הנשאר נתבטל כבר ברוב,
 ומ"מ אקור שפיר המלאת אש משום נולד כיון דהאש הראשון חשיב שפיר נולד
 לכך אקור להמליאו וכדאמרן משום דמיד בהמלאתו הוא עושה נולד ומשתמש
 בו, ואם נאמר כן יתישב לדעת הראב"ד לישנא דגמ' מפני שהוא מוליד ואמאי
 לא אמרו משום נולד כמו בכל הש"ס דקרי לכה"ג נולד ולא מוליד, ולפי"ז
 יוחא דעיקר האיסור הוא בשעת ההולדה ולא אח"כ דהא דיעבד שרי שפיר
 ולכן אמרו משום מוליד ולא נולד דמשמע דאסור אף דיעבד משום נולד, אך מכל
 הפוסקים נראה דקצרי דעת הראב"ד ו"ל דאקור אף דיעבד משום נולד ודו"ק.

ועתה יש לנו לחקור אם כונת הראש"ד בהשגתו הוא להלוק על הרמז"ס ולית ליה כלל טעמו של הרמז"ס, או דהראש"ד תמוה רק על

הרמז"ס מדוע לא זכר כלל טעם המפורש בגמ' דהיינו מפני שהוא מוליד דלפי שיטתו הוי פירושו משום חקרן הכנה אבל צעיקר קצרת הרמז"ס לא פליג כלל הראש"ד, ולעמ"ד דאם נפרש דכונת הרמז"ס דאקור הוא 'משום דהמלאת אש כיון דאין משתמשין בגוף האש הולד אלא רק כדי להדליק ממנו ענב אחרים אקור משום מכשירין דאפשר מאתמול או משום דמיהזי במכשירין, נראה ודאי דכיון דלעת הראש"ד לא זכר כלל טעם זה צ"גמ' אין לנו לצדות טעם זה מעצמנו ולהדש דהוי במכשירין, משום דיש לנו לומר דשרי משום ממנ"פ או משום דכלא"ה כל הצערה ציו"ט דשרי חשיב רק מכשירין כיון שאין נהנין מגוף האש ואפי"ה שרי משום גזיה"כ דציוס השבת דדיוקנן מיינס הא ציו"ט שרי וא"כ ה"ע כאן, ואי אמרת דכל הצערה חשיב כאחי' עצמו אי"כ שרי גם הצערה משום מתוך, דמשמע דצפורשא דמתוך לא פליג כלל הראש"ד על הרמז"ס וכמו דלעת הרמז"ס אמרין מתוך ממלכת אחי' למכשירין ה"ע גם להראש"ד. אך אם נאמר דכונת דברי הרמז"ס הוא דאקור משום מוליד וכמו שכתב רש"י משום שהמוליד דבר חדש קרוצ הוא לעושה מלאכה חדשה והרמז"ס רק בוסקי הטעם דה"ע דגזרו חכמים משום דהיה אפשר מאתמול, לכאורה נראה דלפירוש זה מקתבר יותר לומר דהראש"ד קוצר גמ' כטעמו של הרמז"ס דהא גזירת מוליד הוא גזירה כללית ומליין גמ' דגזרו חכמים משום מוליד אף היכי דליתא כלל טעמא דחקרן הכנה כמו קהופי כקא אשיראי ציומא טבא דאקור רק משום מוליד ולא משום חקרן הכנה וה"ע כאן, [ומדי דברי זה תמיהני טבא על הלא"מ ה"ל שתמה שם על ה"מ מאיקורא דמוליד ריהא, ותומה גדול הוא דהא הולדת ריה לא אקור כלל משום נולד אלא משום מוליד ולע"ג].

אך נלעמ"ד דע"כ ל"ל דלא דמי הולדת אש להולדת ריה דהא קהופי בפי אשיראי היינו שהוא כופה כוכ מצוקס על מלצושים כדי להכניס צהס ריה הצושה בצבוק, וא"כ אי דמי מוליד אש למוליד ריה קשה דאין שרי הצערה ציו"ט ובלא חית ציה איקור מוליד שהוא מוליד אש צעלים ע"י הדלקתו כמו התם שהוא מוליד ריה טיב בצגדיו.

אלא ודאי דהולדת אש שאני משום דכיון דאי אפשר צענין אחר לא גזרו ציה איקור מוליד, וא"כ מהתבר יותר לומר דלא גזרו כלל אף על הולדת האש הראשון כיון דלפי דעת הראש"ד טעמא דאמרו בגמ' הוא משום נולד ולא משום מוליד, ואיכא למימר גמ' דלא דמי למוליד ריה טיב בצגד משום דהתם חשיב כאילו הוא עושה בגד חדש דמעיקרא לאו בגד מצושה הוא יעשבו מצושה ומיהזי בצגד חדש וכמו"ש רש"י משא"כ בהולדת אש דליתא

האזי טעמא לא השיב כלל נולד, ועיין בשטמ"ק למס' צילה דף ל"ג. שכתב
 אהא דאמרו שם בגמ' דטעמא דאקרו חכמים הולאת אור הוא משום מוליד
 וז"ל: וא"ת א"כ יהא אקור להדלוק אש ציו"ט צעלים או צפחמים דהא קא
 מוליד וי"ל דעיקר הצערה אי אפשר לעשותה מערב יו"ט אבל הבא יבקה
 אש ויטמין מצטוד יום ולא ינטרך להוליא אש עכ"ל.

עוד

נלענ"ד טעם אחר דלא שייכא הבא גזירת מוליד עפ"י דברי הריטב"א
 בסוכה מג. שכתב ליישב קושית הקדמונים אהא דאמרו אין קורין
 את המגילה בשבת משום גזירה דשמא יעצירנו ארבע אמות ברה"ר והיינו
 טעמא דלולב וה"ט דשופה והקשו דא"כ גזור נמי שלא למו"ל בשבת משום
 כך טעמא, וכתב על זה: "עוד יש במילה טעם אחר נכון כיון שמלאכה
 המילה עומה מלאכה גמורה היא ודחאה תורה לחלל בה שבת, מלות מילה
 היאך יגזרו בה חכמים משום גזירת הולאה דרבה, היא גופא לא דחיא מילה
 וגזירה דמלאכה אחריתי מדחי לה וזה ודאי אי אפשר" עכ"ל, וראיתי בק'
 ערל"ג שהתמה על זה מהא דאמרינן צפקחים דף ל"ב. דבחיזמל בעמידו
 דצריהם צמקוס ברת, וברי מיה שאין מטלטלין צחצר הוא ג"כ רק משום
 גזירה דרה"ר ואעפ"כ דחין מילה בשבת ולא מציאין סבין דרך חלירות ומילה
 גופא שהיא מלאכה דחי שבת. ולענ"ד נראה דלא קשה כלל דלעולם יש בה
 ציד חכמים לעקור דבר מן התורה צבוא"ה, וכיון דגזרו איסור טלטול צחצרות
 אלים נמי גזירה זו למידחי נמי מלות דאורייתא אף אם היא עוברת,
 וכהא דתנן צמק' ר"ה שופר של ר"ה אין מעצירין עליו את התהום ואין
 מפקחין עליו את הגל וכו', ועייש"ה צר"ן, ולפיכך אלים נמי למידחי מלות
 מילה כיון דצטידנה דעבר אדרצנן לא מיקיימי עדיין מלות מילה, משא"כ
 גזירת רבה דשמא יעצירנו דהוי על מלות מילה עומה שלא למו"ל בשבת משום
 חששא דשמא יבוא מתוך כך למלאכה דאורייתא, דהא אמרינן שפיר, היא
 גופא לא דחיא מילה וגזירה דמלאכה אחרת מדחי לה ודו"ק.

ולפי"ז

ה"י צנ"ד גבי המולאת אש נראה נמי דלדעת הראצ"ד לא גזרו
 בה משום מוליד כיון דצלא"ה איכא הבא מלאכה דאורייתא דהיינו
 הצערה ואפי"ה התורה התירה ולכך לא גזרינן בה נמי גזירת מוליד, משא"כ
 צבולדת רוח דלית בה מלאכה כלל זולת הסולדה שפיר גזרו בה חכמים
 איסור משום מוליד, ואף דיש לחלק קצת מהא דהריטב"א דהא הבא גזירה
 מוליד הוי גזירה כללית, משא"כ התם בגזירה דשמא יעצירנו דהוי בכל מלות
 באפי נפשה שפיר יש לחלק בין מילה לשאר מלות, מ"מ מהני שפיר קצרא
 זו לחלק מכולדת רוח.

ומצינן

נמי כעין זה צמג"א ס' תק"א ס"ק י"ג שהתמה שם דאמאי
 מיקיין בכלים שלמים והא צעטת הסקה הוי כאילו הוא משער

צידים את הכלי לגמרי דאקור אף בכלי רפוי, ועוד דמשמע התם בגמי דאייירי אף בכלי שאינו רפוי וא"כ הלא הוי סתירה גמורה דאקור אף בכלים, וכתב דקושיא מעיקרה ליתא דהא בצערה גופא אב מלאכה היא ואפי"ה הותרה כיון דהוי לורך אר"י ה"ה סתירה דמה לי אם עושה צאותה שעה מלאכה אחת או שתים, וא"כ ה"נ כאן בג"ד ודו"ק.

היוצא מדבריו הוא דדעת הרמב"ם אפשר לומר דאית ליה שפיר כקצרת הראש"ד אך לא מטעמיה אלא קוצר הרמב"ם דאלמלי לא גזרו חכמים איקור על הולאת אש ליתא נמי טעמא דחקרון הכנה, אך כיון דכבר אקרו הולאת אש משום טעמא דמוליד או משום דחשיב רק מכשירין הו לא קיימי האבנים להבי וחשיב שפיר האש נולד ואקור אף צדיעצד משום מוקפה, אבל צדעת הראש"ד נתבאר דלא ק"ל כלל כטעמא דהרמב"ם ודו"ק.

ומיהו כל זה הוא רק לפי פירושא דידן בכוונה דברי המגיד משנה, או כמו שראיתי להגאון בעל צינה לעתים שכתב דאף הנ"מ לא התיר לדעת הרמב"ם אלא אם הולית בשוגג או ע"י נכרי משום דלא חשיב נולד אבל אם הולית במזיד באיקור אף הרמב"ם קוצר דאקור וכדעת הט"ז, אך אחרי שעיינתי היטב ראיתי שפירוש זה הוא נגד דעת כל גדולי הפוסקים דקצרי לדעת הרמב"ם מותר צדיעצד ולא חשיב כלל נולד וממילא בעלה בזה דעתי שהוא רק מחמת דקדוק בלשון הנ"מ. אבל באמת נראה דלענין גזון דידן דהיינו באור האלקטרי מודו ציה כו"ע דאף לדעת הרמב"ם אקור צדיעצד, דהא טעמא דמפרשי צדעת הנ"מ דשרי הוא משום שאין נהנין מגוף האש עליו שהמליאו ולא דמי לבילה שגולדה צו"ט שנהנין מגוף הבילה עצמה, משא"כ הכא באור האלקטריא נהנין שפיר מגוף הדבר הנולד ודמי שפיר לבילה שגולדה צו"ט ואקור משום נולד.

ואף לפי קצרת המר"ם שכתב דטעמא דהרמב"ם דשרי ליהנות צדיעצד מהאש הנולד הוא משום דלא חשיב נולד אלא פורתא קמא ולא כל האש שלאח"כ שהוא חשיב כבר באור הנולד מן האור, נראה דכל זה שייכא רק בהמלאת אש דאייירי ציה מתניתן משא"כ אור האלקטרי דאין האש השני נולד מחמת האש ראשון שקדמו דאין שום נ"מ בין אם האיר כבר מקודם או שעכשו הוא תחילת ההדלקה כי האש השני אינו נולד כלל מחמת האש הראשון, אלא כל רגע ורגע איכא הולדה חדשה ע"י הזרמת האלקטרונים ממקום התחנה שע"י חוטי הכוילה הנמשכים משם זורמים הם לתוך החוט הדקיק שבתוך הזכוכית ושמה נהפכים הם כל רגע למאורות, וגזון זה דומה לאחד שעומד כל היום ומחכך אבנים זו בזו והן מולאות אש כל הזמן בלי שום הפסק דמקתבר דחשיב כל האש נולד משום דאיכא כל רגע הולדה

חדשה, וה"י כאן יב להסדור את האש בדיעבד אף לדעת הרמז"ס לפי קצרת המרה"מ, ולדעת הראצ"ד אליבא דכו"ע.

ברם דא עקא דלפיו"ז ל"ע דאף אם הודלק כבר האלקטריא מערב שבת או מטיו"ט מ"מ לריק להחשב האש כנולד משום דכל רגע ורגע נולד ע"י זרם האלקטרוניס חור שלא היה קודם, ומה לי אם דלקו מערב יו"ט או הדליקו ציו"ט עלמו כיון דכלא"ה לא חשיב האש השני תולדה מהאש הראשון, אלא כל רגע ורגע איכא לידה חדשה, וצפרט בזרם המתחלף הנקרא וועקסל שטראם שמתמשים בו כיום צא"י שהזרם אינו קבוע צחותים תמיד אלא מתכווץ בהם לקורטגין המשים פעמים צשנים אחת, וצשעה שהוא מתחלף מחוט אחד לשני אז אין בהם זרם כלל, וגמלא לפיו"ז כי צזרם זה איכא כצוי והצערה המשים פעמים צשנים אחת וככה נמשך המאור תמיד, וא"כ מה מהני מה שהודלק כבר מערב שבת כיון דכלא"ה אין זה אותו האש שהודלק מאתמול וא"כ הרי הוא נהנה צשבת ויו"ט מן הנולד שהוא מוקלה.

אמנם לכאורה נראה דצאלו המקומות בצעלי צית הכרושה של האלקטריא הם נכרים יב להסדור משום דקיו"ל אין מוקלה צשל עכו"מ כמצואר צכמה מקומות צצו"ט, וכמו שכתב הר"ן צשלהי מס' צילה: "ומהו כי אמרינן דאקורי משום מוקלה הני מילי צצסהמות של ישראל אצל של נכרי לית צהו משום מוקלה דהא אמרינן צירושלמי דאין הנכרי לריק הכן" עכ"ל, ומיהו אפ"ה לא שרי בדיעבד כי אם כשהודלק מאתמול והיה מקום מעצר הזרם פתוח דאז חשיב כל ההדלקה ע"י הגיגרוטור צצתהנה שהוא של עכו"מ ושרי משום דאין מוקלה צשל עכו"מ, אצל אם לא דלקו מערב החג ומעצר הזרם היה מעוכב אלא פתח את מעצר הזרם צצו"ט עלמו ודאי דהאש חשיב נולד, משום דצכה"ג אין זה צשל עכו"מ כיון דהעכו"מ לא היה יכול כלל להוליד את האש צצמורה זו אלא הישראל עלמו הוא שהולידו והוי שפיר נולד.

ואין להשיב על היתר זה מהא דכתב המג"א צצ' תק"ה סק"ג וז"ל: "ומ"ש בלבוש דאין מוקלה ונולד צשל עכו"מ ליתא דנולד אקור צשל נכרי כמו צילה וחלצ כמ"ס צצ' תקי"ג ותקצ"ז עכ"ל, וא"כ ה"ג צצ"ד הלא הוי נולד ויש להסדור גם צשל עכו"מ, דלא אמרו דאיכא איסור נולד צשל עכו"מ כי אם כשלא התחיל העכו"מ מאתמול אלא עשה את כל המעשה צצו"ט דאז אקור משום נולד אצל אם כבר התחיל מאתמול ליכא איסור נולד צשל עכו"מ כיון דצידו לגמרו, וכן כתב המג"א צצ' שצ"ה סק"ק יוד ועיין צמחה"ש שפירש את דבריו הקצרים דהמג"א קוצר דצמוקלה אפילו לא התחיל מצעו"י נמו מותר משום דכל ענין אמרינן אין מוקלה צשל עכו"מ, אצל צנולד לא שרי צשל עכו"מ כי אם היכי דגמרו צידו אדם וגם התחיל כבר מצעו"י, וצמג"א הביא ראיה לזה מהא דמצואר צצו"ט ק' רמ"צ סק"ד דנכרי צעשה מועל לישראל צשבת

דרשאי ישראל ללכשו וכתב היש"ש דהיינו דוקא אם התחיל העכו"מ מצעו"י
הא לא"ה אקור משום נולד, קילור הדברים הוא דהיינו לאיכא תרתו לציננותא
דהותחל מצעו"י וגם גמרו נמי בידי אדם שרי בשל עכו"מ אף צמוקלא
נולד וכו"נ כאן.

ומיהו ז"ע אי צכה"ג דנ"ד חשיב גמרו בידי עכו"מ כיון דזרס האלקטרוניס
הינו נהפך לאור כי אם בתוך מנורת הזכוכית שהיא של ישראל וצידו
הוא להפיק את הזרס, ואף דאקור לעשות כן בשבת ויו"ט משום מכבה מ"מ
נראה ודאי דלא חשיבא מחמת כך של עכו"מ, משום דאף אם אין צידו
לכבות את האור ציו"ט משום מכבה, מ"מ הלא צעלים הוא על הזכוכית
המאירה כיון דשלו היא וגם צרשותו היא וצידו לכבותה אם ירלה לעשות
איסור, ועוד דמשכחת נמי כצוי בהיתר כגון ע"י עכו"מ, וא"כ תיבחר
קושטתו שוב לדוכתה.

ואין לומר דכיון דתחילת ההולדה התחילה כבר מנחתמול וגמר ההולדה
באה כבר מעלמה ולא לריכס עוד לשום מעשה של אדם עדיף טפי ולא
חשיבא כלל נולד, דמ"ש משמן של בדדין שאם טען עליהם את קורות בית הבד
מנחתמול והשמן זב מעלמיו כל השבת ואפ"ה כתבו ההוס' צמק' שבת דף יט:
דחשיב נולד גמור אע"ג דע"מ כן הניחו וסמך על זה שיצב כל השבת
ואינו צריך לשום מעשה של אדם ואפ"ה חשיב נולד כיון דאין משקין צעולם
האי קמיכה לאו מידי הוא, וא"כ הי"ז צנ"ד חשיב נמי נולד גמור, וצפרט צזרס
מתחלק הנקרא וועקסיל שטראכס שהזרס מתחדש ומתחלק כל רגע ורגע כיוון
אחר ע"י מגנטים אלקטריים הבאים בקרבתם של החוטים שע"י זרם המגנטיות
שבהם הם מהווים בחוטים זרם אלקטרי, וא"כ ודאי דכל רגע ורגע יש כאן
לידה חדשה ואמאי לא חשיב האור נולד.

אמנם כפי שיצוה לקמן צע"ה דהנחת מוקלה דאקור הוא רק אם הוא עושה
מעשה בגוף המוקלה אבל היכא שאינו עושה מעשה כלל בגוף המוקלה
אלא שההנאה באה לו ממילא שרי, ולפ"ז שרי שפיר להנות ממאור האלקטרי
ציו"ט כיון שאינו עושה שום מעשה בגוף המוקלה. אבל עדיין ז"ע דמ"מ יהיה
אקור לטלטל את מנורת האלקטריא ציו"ט כיון דהית צה אם שהוא נולד ואקור
צטלטול, דלא שרי כי אם בהנאה משום דלא קעביד מעשה כלל בגוף הנולד
אבל לטלטל את הנולד עלמנו ודאי דאקור כמו מלטול נר הדולק בשבת, וז"ע.

אולם מכיון שכבר נהגו בכל תפלות ישראל לטלטל את מנורת האלקטריא
ציו"ט ומטולם לא שמתו שום טרעור על זה, לכן נ"ל דיש לומר דלא
חשיב הכא נולד משום דלא מליגן בגמי איסור נולד כי אם היכא דאיכא מיהו
השתנות בגוף הדבר כגון שצרי כלים דמעיקרא כלים ועכשו שצרי כלים או
אפר שהוסק ציו"ט דמעיקרא עלים ועכשו אפר ועוד כמו אלו, וכו"נ כאן אם

גם תמולת הסדלקה הוא ציו"ט השיב נמי נולד משום דמטיקרא צביהשמי"ט לא היה אור ועכשיו י"ט אור צהור הזכוכית והשיבא שפיר נולד, אצל א"ס היה הזרם פתוח מאתמול וכבר היה אור צהור הזכוכית מערב יו"ט וכל החג עומד האש צעינו ואינו משתנה כלל והוא באותה האורה שהיה אתמול ואין צו שום שני מראה כלל לא חשיב נולד, ואף א"ס המשכת האור הוא ע"י חילוף הזרם דאית ציה כל רגע ורגע כצוי והצטרה, מ"מ כיון דלפי ראות עיני צני אדם אין העין מרגשת כלל צשום כצוי והצטרה, והמאור נמשך כל הזמן כמו צשמן לא חשיב נולד.

ולפי"ז נראה דאף בהולאת אש מן האצנים יכול אדם לקדר צטרה יו"ט מכונית כזו שתהיה מעלמה כל הזמן צלי שום הפסק שתי אצנים זו צזו באופן שתלך מוכן אש כל הזמן צלי הרף, ואף דכל רגע ורגע איכא לידה חדשה ע"י החיכוך מ"מ לא חשיב האש נולד כיון דאין הלידה נוכרת כלל בגוף האור.

ומיהו אף לפי זה לא שרי לצב"ל ציו"ט צאש של אלקטריא או לטלטל את המנורה כי א"ס כשהיתה המנורה דולקת כבר מאתמול, אצל א"ס גם תחילת הסדלקה נעשה ציו"ט ע"י עכו"מ או ע"י השעון העשוי לכך מקודם החג שהוא מדליק את האור צשעה הקצוטה אקור לטלטל את מנורת האש ציו"ט משום נולד. ור"חיו כי אף הלוואים אינם מדקדקים צזה ומטלטלים את המנורה ציו"ט צהצב"ס כי מנורת האלקטריא דמי לכל מנורת אש שמוצתת צטלטול ואינם שמים לצ כלל לחילוק זה צין א"ס היא דולקת מאתמול או שהדלקה צו ציום.

אכן עדיין צ"ט דאף דלא דמי נולד זה לכולהו נולד צצכל הש"ס מ"מ קשה להקל מהמנת קצרה צדויה זו צלי ר"חיו צרורה מן הגמ' והפוסקים איקור מוקלה שהוא חמור בעין דאורייתא דאף כפיקו נמי אקור משום טעמא דקפיקא דאורייתא לחימורא כדאיתא צמס' צילה צתו"י דף ג' : ואדרבה ממש קלת דאף צכה"ג חשיב נולד מיהא דאמר ר' יהודה מסיקין צתמרים וצאגוזים, אכלן אין מסיקין צגרעיניהן וצקליפתן, ואף דלא נשתנו כ"כ מראיתן דהא מעיקרא גרעינין ועכשיו גרעינין וקליפי אגוזים נמי מעיקרא מוגלו ועכשו מוגלו ואפ"ה חשיב נולד, ואף דהפשרת צומן לתוך חוטב שרי משום דלא מייכר מ"מ נ"ל דלא דמי. יא"כ מנגל לחלק ולומר דצכה"ג דנ"ד לא חשיב נולד וצ"ע.

אמנם צהא איכא לציוני דהנה אור זה באנו דנין צו כפי ששמעתי ממומחים אין צו ב"ס שלהצת כלל כי כל עיקר התבונה האור צכלי הזכוכית הוא באופן זה, מתחנת האלקטריא נמשכים שני חוטי נחשת עבים היוצאים מנני קליפת הגימורוטור עד למנורת הזכוכית, אלו שני החוטים מהוצרים הם זה לזה ע"י הגימורוטור, אך צהור הזכוכית מנותקים הם קלת זה מזה ורק אותו החוט הדק המאיר צהור הזכוכית שהוא קשור לשני קליפת החוטים מחבר הוא שוב את שני החוטים ועושה מעבר לזרם, אמנם חוט דקיק זה עשוי

הוא באופן זה שהזרם האלקטרי העובר דרך צו מחמם אותו עד למדרגה גבוהה, וצביוהו במלצ זה הוא מתלבן ונהפך לגוף מאיר, אבל אין צו כל תוספת של שלהבת וען כי כלי זכוכית זה הקגור ריק הוא מאויר ואין צו חומלן הנחוץ לשלהבת, ואנכי מלאתי תוקף לדבריהם עפ"י נסיון, לקחתי זכוכית לצנח עצה והעמדתיה על אור הנר שיש צו שלהבת וראיתי בעדה את כל השלהבת שוב העמדתיה על מנורת הזכוכית של האלקטריא ולא ראיתי אז בעדה כי אם חוט דק מלובן צלי כל שלהבת, וזה מוכיח את אמיתת דבריהם כי באור זה של מנורת לבון אין צו שום שלהבת אלא החוט המלובן הוא עלמו מאיר, * ולפי"ז נראה דאם הודלק כבר מעיו"ט ודאי דאין צו משום איקור נולד כלל כיון דאין כאן שלהבת כלל שמוכל לומר שכל רגע נולד שלהבת אחר, אלא עיקר האור הוא מחמת החוט עלמו, וגחלת מתכת זו הלא נתחממה כבר מאתמול וכל הזמן עומדת היא צעירה ולית צה שום שנוי כלל ובכה"ג נראה ודאי דלא חשיב נולד.

אך אם קומכים אנו על סברה זו יש לדון דשרי להדליק אף לכתחילה ציו"ט עלמו לדעת הראב"ד דקוצר דטעמא דהמלאת אש איקור הוא משום נולד, דלא מליקן גזירת נולד גבי אש כי אם דומיא דמתניתין דאין מויליין את האור מן האצנים שהוא מוליד שלהבת חדש דחל שפיר שם נולד על השלהבת, משא"כ הכא שמחמם רק את החוט, ואף דבכה"ג גבי שצת פסק הרמב"ם צפ"צ מה' שצת ה"א דמחמם את הברזל שצת כרי זה תולדת מצעיר וחייב, מ"מ יש לומר דחמום ברזל לית ציה משום נולד כיון דאין כאן שלהבת כלל אלא גחלת מתכותי והמתכת הלא היתה גם מאתמול וקופה נמי שתכבה ותהיה מתכת ככתחילה ולא חל על אור זה איקור נולד, ואף לדעת הרמב"ם אפשר נמי דאי טעמא דאיקור הוא משום דחשיב מוליד י"ל דבכה"ג ליכא גזירת מוליד כיון דלא דמי להולאת אור דמתניתין.

אכן בשו"ת כת"ס חאו"ת כ' ק"ז כתב דשרי להדליק גפרור שצת על עמומה ואף שהוא מוליד שלהבת כיון שיש כאן אש שצתהלת, וכתב שם דמשום כך שינה הרמב"ם מלשון המשנה דתנן אין מויליין את "האור" ונקט את "האש" משום דמלשון אור אפשר לטעות דהמלאת שלהבת נמי איקור ובאמת אינו כן דעיקר האיקור הוא רק המלאת אש ולא שלהבת, ולפי"ז נראה שפיר להדליק לכתחילה ציו"ט איקור מפני שהוא מהפך את המתכת לגחלת אש וחשיב שפיר מוליד ונולד, אבל מ"מ נראה דלענין כך מהני שפיר הילוק זה דאם הודלק כבר מאתמול ודאי דלא חשיב נולד ושרי שפיר צבישול וצטלטול.

ועפ"י ה"ל גלע"ד חדוש גדול דכמו דשרי לטלטל את מנורת האלקטרי ציו"ט ה"ג שרי אף שצת לזורך גופו או מקומו כגון אלו המנורות

שאפשר להגציקן ולהורידן נראה דיותר להורידן למטה קמוך לשלחנו כדי שתאיר יותר או להגציקן כשהוא צריך למקומן, וכן אם אפשר נמי לטלטלן ולהציאן מחדר לחדר נמי שרי משום דצב"ג צורך גופו הוא. דהא טעמא דאקור לטלטל צבצת את הני צבטה שהוא דולק איתא צמק' צבצת דף מד. ת"ר מטלטלין נר חדש אצל לא ישן דברי ר' יוחנן ר' מאיר אומר כל הגרות מטלטלין חוץ מן הני שהדליקו צו צבצת ר' שמעון אומר חוץ מן הני הדולק צבצת, כצתה מותר לטעלה, ופרש"י חוץ מן הני שהדליקו ואט"פ שכזה אקור דאית ליה לר"מ מוקלה מחמת אקור ולית ליה מוקלה מחמת מיאוב, ופריך בתם צגמ' דף מ"ו: מ"ט דר"ש דאקור לטלטל את הני צבטה שהוא דולק דאין לו מר משום דילמא דצבדי דנקט לה כצתה הא שמעינן ליה לר"ש דאית ליה דבר שאינו מתכוין מותר ומסיק שם צגמ' אלא אמר רבא הנה לנר שמן ופתילה הואיל ועשה צקיס לדבר האקור, ופרש"י דצבי האי מוקלה מודה ר"ש שהכלי טפל לשלכצת צעידה צו ולאו משום דחייש לכבייה.

ונראה דאף דלכאורה משמע קצת דלא צעין לטעמא דצקיס כי אם לר"ש, מ"מ נראה דאף להלכה דקיי"ל בר"מ דאית ליה מוקלה מחמת אקור ואקור לטלטל את הני אף לאחר שכזה מ"מ צעין נמי לטעמא דרבא משום דהוי צקיס, דאיל"ה נהי דהשמן שצנר חשיב מוקלה מחמת אקור ואקור להסתפק ממנו משום דכיון דצבש"מ צבטה שדלק הני הוי אקור להסתפק משום מכזה אמרינן שפיר מגו דאיתקלאי צבש"מ איתקלאי לכולה יומא, מ"מ הא תשיש דנר הוי גם לטלטל תמיד ממקום למקום ומצית לצית כדי להנות לאורו במקום הצורך, וא"כ מעיקרא לא הקלה את השמן אלא מלהסתפק ממנו אצל לא מטלטול, וע"כ ל"ל דטעמא דאקור הוא משום צקיס ואקור אף לאחר שכזה משום הואיל ואיתקלאי, אצל עכ"פ צבטה שהוא דולק אינו אקור אלא משום צקיס, והא דאמרו צגמ' האי טעמא דוקא לר"ש היינו משום דלר' יוחנן יחא דמלינן למימר דאסור משום חבשא דדילמא צבדי דנקט לה כצתה, ולהכי פריך צגמ' דוקא לר"ש משום דשמעינן ליה להדיא דאית ליה דבר שאינו מתכוין מותר, משא"כ לדין דקיי"ל כהא בר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר ע"כ דאין לנו שום טעם לאקור את טלטול הני צבטה שהוא דולק כי אם משום טעמא דרבא דכולהו הוי צקיס לשלכצת. *

ורפי"ז יש לנו לאקור דהני דהני והשמן והפתילה כולהו חשיבי צקיס לשלכצת, מ"מ שלכצת עלמו מאי טעמא חשיב מוקלה, דהני דכשלכצת לחודיה לא חזיא לטלטול, ואיכא נמי אקור לטלטל צפני עלמו משום מכזה מ"מ הלא חזיא לטלטול ע"י הני והפתילה ולענין כך לא אסחי

צעלים דעתייבה דאטו כל כלי דשרי לטלטל בשבת וי"ט צעינ דוקא שכל חלק מהכלי יהיה ראוי לטלטלו צפני עלמנו*ומ"ש הכא דמלכין, ואף אי אמרינן דשאני שלהבת דחשיב טפי והוי כדבר חשוב צפני עלמנו ולכך צעינ דוקא שיהיה ראוי לטלטול גם לחודיה, א"כ קשה לטלטול נר הדולק ציו"ט מ"ט שרי, דהא טעמא דאמרן לאקור את לטלטול השלהבת בשבת איכא נמי ציו"ט ומה טעם הוא לחלק ביניהם, ודוחק גדול הוא לומר דטעמא דלטלטול נר הדולק שרי ציו"ט הוא משום דמותה לטלטל את המוקלה לצורך אר"י, חדא דאין זה כ"כ פשוט דהא רק התוס' הוא דקצרי הכי, ותו דהא נוהגין לטלטל ציו"ט נרות הדולקות אף שלא לצורך אר"י.

ומיהו אפשר לומר דשאני יו"ט כיון דשרי בהצטרה שרי נמי לטלטול משום דאי אקור לטלטול כ"ש דאקור להצטיר דהרי הוא עושה מלאכה צידים כדי להוליד את המוקלה. ועוד י"ל דשאני יו"ט דהא חזי נמי להשתמש עם גוף השלהבת עלמנו דהיינו להדליק בו אש אחר ומשוי"ה שרי נמי לטלטול משא"כ שבת. אבל עדיין קשה כיון דעיקר השתמשות של נר הוא להנחת אורה, וא"כ כיון דתשמיש דשלהבת הוי לעולם ע"י לטלטול הנה א"כ מ"ש שבת דאקור ובהא אותו שמוש שמשתמשין בו בחול שרי נמי בשבת ואמאי חשיב מוקלה, ואף דבחול אפשר גם לטלטל את השלהבת לחודיה וכן אפשר להשתמש בגוף השלהבת כגון להדליק בו אש אחר משא"כ שבת דאקור, מ"מ הא גם בחול הוי עיקר תשמישו להנחת אורה ע"י לטלטול הנה, וא"כ לא אסחי צעלים כלל דעתייבה מהא ואמאי חשיב מוקלה.

והרה"ג ר' שמואל תפלינסקי שליט"א אמר לי ד"ל דטעמא דחשיב השלהבת מוקלה הוא משום דכיון דהשלהבת שהוא דולק הולך ומצטיר כל רגע ורגע את השמן שצנר חשיב השלהבת כמלאכתו לאקור, ומודה ר' שמעון דמוקלה שכלליתו לאקור דאקור כדאיתא בתוס' שלהי פ' צמח מדליקין, ואין להקשות דמ"מ לצורך גופו ומקומו מיהו לשתרי, ד"ל דשאני שלהבת דלאו שם כלי עליו ואקור אפילו לצורך גופו ומקומו כדאיתא בגמ' שבת דף קכ"ד. דאין קומדין את הקדירה בצקעת בשבת משום דעלים בשבת מלאכתן לאקור משום דקיימי להסקה, ואף דלצורך גופו מיהו שרי הני מילי היכי דאיכא תורת כלי עליו אבל היכי דליכא תורת כלי עליו לא, ולפי"ז ניחא דלא חשיב שלהבת ציו"ט מוקלה משום דציו"ט כיון דשרי בהצטרה לא חשיב השלהבת כמלאכתו לאקור.

ואף כי לכאורה י"ל קל"ה ראה לדבריו מהא דצק' ש"ח סעיף ג' פסק המחבר כלי שכלליתו לאקור מותר לטלטלו וכו' והגיה ע"ז הרמ"א: ואם נשתמש לאקור ציהש"מ כגון נר שהדלק עיין לעיל ס' רע"ט עכ"ל, אלמא דטעמא דאקור לטלטול הוא משום דמלאכתו לאקור, מ"מ נראה דאין

דבריו נכונים משום דמלאכתו לא יסור לא הוי כי אם כשהצעלים עושים תמיד מלאכה האסורה בשבת בלוחו דבר כגון עלים שהם עומדים להסקה דאסורה בשבת, או קורניק שהוא עומד לתקן צו כלים דאסור בשבת, אבל שלהבת אף דהשלהבת עלמו עושה כל רגע ורגע הצערה מ"מ לאו מלאכתו לא יסור הוא, דטעמא דגזרו חכמים איסור טלטול בדבר שמלאכתו לא יסור כתב הרמב"ם צקוף פ' כ"ה מה' שבת משום גזירה דשמא יצוא לעשות צו דבר איסור, והאי טעמא שייכא רק בכלי שהאדם עושה צו מלאכת איסור אבל לא כשהכלי עלמו עושה את המלאכה, ואין לומר דמ"מ חשיב השלהבת מלאכתו לא יסור משום דעומד נמי להדליק צו אש אחר דאסור בשבת משום מצעיר, דהא מ"מ עיקר תשמיש דנר לא קיימא להא, ואף אי הוי כמלאכתו לא יסור ולהיתר נמי שרי כמבואר בשו"ע כ"ז הבא דעיקרו הוא להיתר.

ומה שכתבתי דמלשון הרמ"א משמע דטעמא דאסור הוא משום דמלאכתו לא יסור, נראה דאין זה ראיה משום דאמת הוא דכל דין מוקלה של צקיס לדבר האסור הוא משום מלאכתו לא יסור דכיון דמיוחד הוא להיות איסור מונה עליו חשיב כמלאכתו לא יסור וכמו שבי' הפרמ"ג צק' ש"ח במ"ז צמק"ק הבי' דאף צכה"ג חשיב מלאכתו לא יסור, ומ"מ לא שרי לצורך גופו ומוקמו משום דצכה"ג גרע טפי כיון דציהש"ש היה האיסור מונה עליו צכונה כדי לעשות את ההיתר צקיס לא יסור גרע טפי ואסור אף לצורך גופו ומוקמו.

אולם הרב"ג הנ"ל הביא ראיה לדבריו מפסק המחבר בשו"ע אר"ח ק' ש"ח קט"ף ג"א וז"ל: "מה שמורה על השעות שקורין ארילוזי"ו צין שהוא של חול צין שהוא של מין אחר יש להסתפק אם מותר לטלטלו וכבר פשט המנהג לא יסור", וכתב המג"א דטעמא דאסור לטלטלו הוא משום דדמי למדידת הזמן או למדידת הלל והוא כלי שמלאכתו לא יסור, אלמא דאף דהכלי עלמו עושה את מלאכת המדידה ולא האדם אפי"ה מקרי כלי שמלאכתו לא יסור ואסור משום כך צלטול.

אמנם לעי"ד נראה דגם התם לא הוי מלאכתו לא יסור אלא משום דצו שהאדם מטלטל את הכלי שהוא מורה את השעות הוי כאלו הוא עלמו מורד צו את הזמן, כגון מורה שעות של חול שהוא מטלטלו ומהפך אותו כל שעה כדי למדוד צו את הזמן ולכן חשיב שפיר מלאכתו לא יסור משום דדרך כלי זה הוא שהאדם עושה צו דבר האסור בשבת, אבל מה שהכלי עלמו עושה מלאכה הא' לא איכפת לן כלל ולית צוה שום טעם לאיסור. וגם ראיתי בשו"ת פנים מאירות ח"ב ק' קכ"ג שכתב דמורי שעות שלנו אין שום איסור לטלטלם, הכי השו"ע מדקדק שעה של חול ומג"א מדקדק או של לל דדוקא אלו אסורים לטלטל וטעמא רצה אית צוהו משום דצבנו שעות צלי שום הנוטה

האדם אינם יכולים לפעול פעולתם ממש — לכן הללו אקורים לטלטל דהוי כמו שהאדם מודד השעה בשצת משא"כ בשאר אובייקטין שמראה אופנים כחיות כי חיות הנה החי נושא את עלמו אשר קודם שצת נערך והולך מעלמו כ"ד שעות למה יהיו הללו אקורים עכ"ל, הרי להדיא כדצרינו דלא חשיב מלאכתו לאיקור כי אם כשהאדם עושה איקור עם הכלי ולא כשהכלי עלמו עושה מלאכה.

ואגב י"ל טעם נכון על זה שנהגו עכשו היתר צענין טלפול המורי שעות אף שהצ"י והרמ"א כולם הכריעו לאיקור וגם על סצרת הפמ"א יש מערערים, וגראה דהנה ראיתי שיש מודקדקים שהם נזהרים שלא למדוד בשצת ויו"ט צמד-חוס שהוא כלי העשוי למדוד צו מדת חוס של בני אדם משום דהוי מדידה וכל המדידות אקרו חז"ל ולא מפלגינן צין מדידת חוס לשאר מדידות ולא שרי כי אם במקום חולי ממש, אמנם לענ"ד נראה דאין לחוש לזה דטעמא דאקרו חכמים מדידות ומשקלות בשצת ויו"ט מצואר צכמה מקומות דהטעם הוא משום עובדין דחול,* וגראה דלא שייך טעם זה כי אם צאלו המדידות והמשקלות שפ"י רוצ עוסקין צכן צימי החול בשעת מקח וממכר או שאר משא ומתן של חול וכיוצא צהם מהדצרים האקורים בשצת ויו"ט, ולכך אם נתיר לו את המשקל והמדידה בשצת יצוא לעשות צכן כדרך שהוא עושה צחול וכיינו דאקרו משום עובדין דחול, משא"כ מדידת חוס צני אדם דלא שייכא כלל מדידה זו לעובדין דחול והוי רק עובדין דחולי לכן שרי גם צשצתות ויו"ט, ועפ"י נראה דגם המורי שעות שהשתמשו צהם צדורות הקודמים כגון מורי שעות של חול, לא השתמשו צהם עפ"י רוצ כי אם צשעת עשית אחו מלאכה כגון צצתי המדקחת שהיה לריך לדקדק היטב צשעת מלאכתו לכיון את הזמן צדיוק או צשעת מלאכה אחרת שעושין אותה עפ"י חשבון הזמן, משא"כ צדורות האחרונים שאין לך אדם שאין לו שעה וכלם משתמשים צהם גם שלא צשעת מלאכה לא חשיב מדידה זו עובדין דחול ושרי שפיר למדוד צו את הזמן גם צשצת ויו"ט וממילא לא חשיב נמי כמלאכתו לאיקור, ויש לחלק, וי"ע.

ורבן נראה לי דהנה איתא בגמ' שצת קכ"ד. ח"ל אציי לרצה למאי דאמרת דכל הכלים שמלאכתן להיתר ניטלין צין לצורך גופן וצין לצורך מקומן, הא חנן אין קומכין את הקדירה צצקעת והא צקעת צציו"ט דצר שמלאכתו להיתר הוא אלמא דצר שמלאכתו להיתר צין לצורך גופו וצין לצורך מקומו אקור, ומשני התם היינו טעמא כיון דצשצת דצר שמלאכתו לאיקור הוא משום דקאי להסקה, גזירה יו"ט אטו שצת, וצגמ' צילה דף ל"ג תניא קתמא ת"ר אין קומכין את הקדירה צצקעת וכן הדלת לפי שלא נתנו עדים אלא להסקה, וכתב ע"ז הרמב"ן דלא שמייע ליה לרצה הא צרייתא דצמק' צילה דמפרש טעמא צהדיא לפי שלא נתנו עדים אלא להסקה דאילו שמייע ליה לא הוי

* כן מבואר בגמ' ביצה כ"ט ע"א ומפורש יותר בחוס' שבת דף קכ"ו ע"ב ד"ה ומדבריהן וכו' ובתו"ט סוף מס' שבת.

צריך כלל לגזירה דיו"ט אלו שצת. ותמה ע"ז הרשב"א במק' בילה וז"ל:
 ואבתי קשה לי דמ"מ אי לא גזירה תיבדר קושיא דאבתי לדוכתה דמ"מ
 כיון דלהסקה מלאכתן להיתר הן ציו"ט ויהיו מותרים לצורך גופן, ולפיכך
 נראה דלא נחנו עלים להסקה אין לומר שלא ניתן עיקר תשמישן אלא
 להסקה אלא ה"ק לא התירו חכמים אלא להסקה דמדינת אסורים הם
 לטלטל צין לשבת וצין ליו"ט שאין להם תואר כלי וכלרורות הן אלא
 שהתירו חכמים לטלטלם להסקה לצורך אוכל נפש ולהסקה בלעד נתנום
 כלומר להסקה התירום ולא לדבר אחר עכ"ל, וגם הרמב"ם בפ"ד מהיו"ט
 ה"א כתב הן וז"ל: ואין קומכין את הקדירה ולא את הדלת בצקעת של
 קורה "שלא התירו" לטלטל עלים ציו"ט אלא להסקה בלעד, ולפי"ז ו"ל דה"י
 שלהבת לית ליה תורת כלי כלל ומן הדין היה אסור לטלטלו צין בשבת וצין
 ציו"ט משום דחשיב כמו לרורות אלא דציו"ט כיון דההדלקה עומה מותרת
 כ"ש דשרי בטלטול.*

אמנם דצרי הרשב"א עדיין לריכס ביאור דנכי דלית לכו לעלים תואר
 כלי מ"מ כיון דחזי לשום תשמיש שצטולם דהיינו להסקה מ"ש
 מלרורות ואבנים דאם יחדן לשום תשמיש דחשיבי בכך כלים ומ"ש עלים דלא
 ונראה דטעמא דלא חשיב צקעת כלי הוא משום דלא חל שם כלי כי אם
 ראוי להשתמש בו פעמים הרבה או אם אפי' רק פעם אחת מ"מ צעיקן לכח"פ
 שישאר הכלי קים גם לאחר שבצר גמר בו תשמישו, משא"כ צקעת דתשמישו
 היינו שרופתו וביעורו לא חשיב בכך כלי כיון דעיקר הנחתו הוא מהכליון,
 ונראה נמי דהיינו טעמא דלא מייחייב צמגצן כדי לאכלו בו ציום משום
 צונה משום דלא חשיב צנין כי אם צונה מקום לדור בו או צנה כלי להשתמש
 בו או צמגצן כדי להחזיקו, משא"כ צנה גצניה כדי לאכלו בו ציום
 דצנינו הוי רק כדי לקהרו לא חשיב בכך צנין כלל, עיין פ"י שצת דף
 ז"ה, אך לפי"ז ל"ע בשלהבת דתשמישו הוא כדי להאיר בו בכל מקום שיראה
 וא"כ הלא חזי לטלטלו פעמים הרבה ודמי לכלה ונראה דמ"מ כיון דשלהבת
 הוא דבר שהוא הולך ובלה כל רגע אלא שמיד נולד במקומו שלהבת אחר
 לכך הוא דמי לצקעת שעיקר תשמישו הוא כילוי ולא חשיב כלי וז"ע.

ומירהו לענ"ד נראה לחלק דשלהבת לא דמי כלל לצקעת דהנה צנני בילה
 דף ה' אמרו דאפי' כירה שהוסק ציו"ט אסור לכקות בו דם
 משום נולד אלא א"כ יש בו עדיין רמץ הם שראוי לללות בו בילה דלא
 חשיב נולד ומותר וכן פסק בשו"ע ס' תל"ח סעיף ק"א ותמה ע"ז הגרע"א
 וז"ל: תמוה לי ממאי דפסקין לקמן ס' תקצ"ב ס"ג אין קומכין הקדירה
 בצקעת ועיין מג"א שם אף למאן דשרי מוקצה מ"מ עלים הוי מוקצה לכל
 תשמישין שמחוץ להסקה וא"כ מה בכך דראוי לללות בו בילה והוי כמו

* צ"ע ברא"ש פ' כל כתבי סוף סימן ח' דמשמע דלאו דוקא משום שלהבת הוא
 דאסור ציי"ש"ה.

עלים עלמן הא העלים ג"כ מוקלין לכל דבר וא"כ מה שרצה להשתמש
באפר לשאר דברים כדון כלי הוי כגולד ולע"ג עכ"ל.

והיה גלעג"ד ד"ל דהא דאמרין דמן הדין היה אקור לטלטל את העלים
ציו"ט אף לצורך הסקה היינו רק משום דבשעה שמתלטל את העץ
אינו דולק עדיין, ואף דעכ"פ ראוי להקפיד צו מ"מ כיון דעכשו כמו שהוא
לא חזי למידי וכיון דלית ליה גמי תורת כלי לכן אקור, אבל אם הודלק
כבר העץ מעיו"ט נראה דצב"ג שאפשר להשתמש בו כמו שהוא דולק ולא
מחוסר מעשה כלל השיב שפיר כמו כלי ומותר מן הדין לטלטלו, ולכך
אפר חס דחשבי ליה בגמ' כמו עלים היינו כמו עלים הדולקים, ולכך כיון
דלית ליה להאפר תורת כלי לענין גליה שרי גמי מן הדין צלטול אף
שלא לצורך הסקה, משום דכיון דחזי לשום תשמיש צעולם מן הדין ממילא
שרי לכל תשמיש שירצה, משום דצב"ג פקע מיניה שם מוקלה, וכדמוכח
מהא דמסקין צכלים שלמים ואף דלא קיימי להסקה מ"מ כיון דשם
כלי עליו שרי לכל תשמיש שירצה וה"נ כאן, ולפי"ז ל"ע דהא שלהבת גמי
בשעה שהוא דולק ומאיר הרי הוא באמצע תשמישו וא"כ אף אם שלהבת
לית ליה תורת כלי מ"מ בשעת תשמישו לריך להיות מותר מן הדין
לטלטלו לכל מקום שירצה כמו אפר חס.

אכן צעיוני צדברי הרשב"א הג"ל ראיתי שגם הרשב"א ז"ל הקשה שם
קושית הגרע"א ז"ל: אין קומכין את הקדירה בצקעת וכן הדלת לפי
שלא נתנו עלים אלא להסקה, תמיה לי כיון שראויין לתשמישן דהיינו להסקה
ומותר לטלטלן לתשמישן למה לא יטלטלם אפילו לקמוך את הדלת ומ"ש
מאפר שבוסק ציו"ט דאמרין צפ"ק דכל שהוא חס כיון שראוי לללות צו
ביצה מותר לבקות צו—ומדוחק יש לי לומר דשאי התם שברי מותר לטלטלו
ולשום אותו צמקום הביצה לללות צו שם ביצה וכיון שכן אף הוא יכול
לתת אותו צמקום שהדס שם אע"פ שהדס מתבסק צו שברי ראוי הוא
עדיין לללות צו שם את הביצה, אבל כאן א"א להלית צם את האור צמקום
שקמך צה את הדלת ואף לא צמקום שנתן אותה קמוכה לקדירה שאם ילית
צה את האש תשרף הדלת או תפול וכן תפיל את הקדירה עכ"ל, וא"כ
לפי"ז ליתא גמי החדש הג"ל, ולכן נראה דטעמא דשלהבת חשיב מוקלה
הוא בדאמרן.

ומדברי הרשב"א המובאים כאן מוכח גמי דאין לומר דכונתו הוא דלכך
היה אקור לטלטל עלים מן הדין אף לצורך הסקה משום דכיון דאין
להם תואר כלי חיישינן שמא יצואו לטלטל כל הצורות וכל העלים לכל
התשמישים אף אותן שאין ראויין להסקה דדבר שנמסר לכל העוין ישראל א"א
להקציר לכולם דען זו מותרת וזו אקורה ולכן גדרו דרק להסקה מותרת ולא

לדבד אחר, וכן כתב צעל ערוך השלחן בדעת הרמב"ם משום דא"כ מאי קשיא ליה להרשב"א מאפר חס דהיינו אש גמור דהא אצנים ולרורות עלמם נמי אס יחדן לשום תשמיש מותרים הם צלטטול לכל מה שירצה, וכן מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל לרכיו אלמא דאף צכה"ג דאיכא למוטעי מ"מ לא גזרו חכמים איקור בכלי המיוחד לתשמיש של היתר.

אך לע"ק בדברי הרשב"א דהא מ"מ אותו אפר חס שהוא מכסה בו ודאי שהוא מתקרב מחמת הדם, וגם ראיתי בלחרונים שכתבו שזריכים להזכר שלא יהיה בהאפר ניולות משום מכסה, וא"כ קשה דהא טעמא דאקור לכקות את הדם באפר שהוסק ציו"ט מצואר בגדולי האחרונים דהיינו משום דכקוי דס חשיב כמשתמש במוקלה, דאין לומר משום איקור טלטול דהא קי"ל דמותר לטלטל מוקלה ציו"ט לזורך או"י ושמחת יו"ט והאי כיון דאי אקרית ליה צכקוי ממילא אסור לשחוט נמלא שאתה מוניעו משמחת יו"ט, ולכן כתבו דטעמא דאקור הוא משום שמוש מוקלה דלא שרי אף לזורך או"י וכמו"ש המהרש"א צמק' צילה דף ל"ג ע"א עיי"ש, נמלא לפי"ז דעיקר איקור כקוי באפר מוקלה הוא משום אותו אפר שהדם מתכסה בו ולא צשאר האפר דלית צכו שמוש אלא טלטול לצד, וא"כ לע"ק לדעת הרשב"א דמ"מ אפר זה שאתה מכסה בו הלא אי אפשר עוד ללות בו צילה כיון שנטעם קר ונהי דליכא הכא איקור צכוי משום דככוי אפר לא חשיב צכוי, אבל מ"מ גרע הכא טפי מצקעת שקומך צה את הקדירה שאינה מתצטלת מחמת המיכה זו מהקקה כי אס לאותה שעה צלצד משא"כ הכא שהאפר נותצטל מלליה לעולם, ויש ליישב.

ורפ"ן נראה דלפי מאי דאמרן לעיל דצמאור האלקטרי שצמורות לצון אין צו שום שלהבת אלא כל האור הוא רק מחמת ליצונו של החוט, א"כ נראה ודאי דלא דמי לשלהבת של שמן דחשיב שפיר מוקלה משום דנהי דלית ציה ממש קלת מ"מ לית ליה תורת כלי משא"כ הכא נראה דחשיב כלי גמור שהוא מאיר דאטו משום דהחוט מלוזן פקע מיניה תורת כלי, ונראה דק"ו הוא מפחילה שכתבו התוס' צמק' שבת דף מ"ז דחשיב כלי וכן מוכח מגמ' צילה דף ל"ב. ואף דפתילה דמי קלת לצקעת, א"כ כ"ש הכא שאין החוט כלה נראה דחשיב כלי גמור שהוא מאיר ולא חשיב מוקלה, ואף לפי מה שכתבו צשע"ת ס' ש"ה סק"ג וצמש"צ שס דעת הגאון צעל מו"ק שכתב דפתילה לא חשיב כלי כיון דלא חזי למאכל ולא לשום תשמיש של היתר אלא למלאכה איקור צלצד הו"ל כאצנים ולרורות ואפילו לזורך גופו ומקומו אסור, מ"מ הכא צנ"ד שרי, ולא חשיב נמי כלי הזכוכית של האלקטרי מוקלה מחמת הקרון כיס כמובן להמעין היטב ודו"ק.

אמנם עדיין ל"ע דלפי דבריו דטעמא דשלהבת חשיב מוקלה הוא משום דלא חשיב כלי ודמי לצקעת, א"כ גם ציו"ט יהא אקור לטלטל את הגר

כי אם לאורך אר"ג כמו כל המוקנות דקו"ל דאסור לטלטל צו"ט כי אם לאורך אר"ג ושנחת יר"ט אבל לטלטל מחמה ללל אסור וא"כ מנלן דלטלטל נר הדולק שרי. ומיכו נראה דלענין הנחת אורה צו"ט אין לנו נריכין כלל לטעמא דמותר לטלטל את המוקלה לאורך אר"ג אלא פשוט הוא דכיון דמותר להדליק משום הנחת אורה כ"ש דשרי בטלטול דהא לא גרע טלטול מהדלקה, אבל עכ"פ מחמה ללל מנלן דשרי דהא צקעת אסורה בטלטול אף לאורך גופה ומקומה. שלא לאורך הסקה וכ"ש מחמה ללל.

ונ"ל חדוש גדול דלפי מה שכתב הרשב"א דלא אסור לסמוך זה את הקדרה אלא משום דלא אפשר להלית זה את האש במקום שסמך זה את הקדרה והיינו משום דמצטלה מהסקה, ולפי"ז נראה ד"ל צקעת מותרת בכל טלטול אף אם אינו נריך לגופה ומקומה והיינו משום דכיון דהתירו חכמים טלטול לאורך הסקה ממילא מותר לטלטלה לכל מה שיראה ולא אסרו אלא להשתמש בה בכה"ג שהוא מצטלה מהסקה משום דכיון דלא התירו חכמים אלא משום הסקה לכן גזרו לאסור על ציטולה מהסקה, אבל אם אינו מצטלה מהסקה אין הצקעת חשובה מוקלה ומותרת היא בטלטול בכל דבר המותר, ולכן מותר לטלטל נר הדולק צו"ט לכל מה שיראה.

ואף דלכאורה מילתא דתמיכה היא דלאורך גופה דהיינו סמיכת קדרה אסור ולטלטלה מחמה ללל מותר, ולכאורה קשה ע"ז מכילי שמלאכתו לאיסור דלאורך גופו מותר ואפי"ה מחמה ללל אסור, אבל באמת אין זה קושיא כלל דכלי שמלאכתו לאיסור שפיר אסור מחמה ללל משום גזירה שמה יצוא לעשות בו מלאכה האסורה, משא"כ עדים דטעמא דחשיבי מוקלה הוא משום דלית להו תורת כלי ולפי"ז שפיר י"ל דצתה דהתירו חכמים לטלטלם להסקה ממילא מותר לטלטלם לכל מה שיראה משום דפקע מינייהו שם מוקלה, וקלת נראה כן משום דמלשון הגמ' צמק' צילה משמע דאפר חס לא חשיב כלל מוקלה, וכיון דהרשב"א אשוינהו אהדדי ב"ג עדים לא חשיבי כלל מוקלה, וגם קצרה הוא לומר כן דאיל"ה נהי דע"י הכסוי אינו מצטל את האפר מלללות בו צילה מ"מ הלא לאו לאורך הסקה הוא ואמאי שרי אבל לפי דברינו ניחא, וכע"ז אמר לי הרה"ג ר' שמואל תפולנסקי שליט"א ד"ל דלטלטל צקעת מחמה ללל עדיף טפי מטלטול לאורך גופה ומקומה משום דכיון דלהסקה התירו חכמים ב"ג כל טלטול שהוא לאורך הסקה נמי שרי והאי נמי לורך הסקה הוא שהוא שומרה שלא תתקלקל או תגנב.

אבן מדברי הפוסקים בשו"ע לא משמע כן אלא משמע דהני דאסרי סמיכת קדרה בצקעת יצאה אסרי לה בכל טלטול שהוא כי אם להסקה ולא לדבר אחר, ועיין בשו"ע ס' תקו"ה סעיף ג': „לקח עץ שאינו מיוחד לשפוד וללה בו צמר אסור לטלטלו אח"כ שאינו כלי אלא שומטו ומניחו צקען זוית

כדי שלא יזקוקו צו", ומפורש כתב בן הרב ז"ל צשו"ע שלו ק' תק"צ ה"צ :
 "ולא התירו לטלטל עוים אלא להסקה בלבד לפי שכן עומדין ומיוחדין לכך
 אבל שלא לצורך הסקה אסור לטלטלן אפי' לצורך גופן ומקומן מפני שאין
 עליהן תורה בלי כלל וברי בן באצנים שאסור לטלטלן שלא לצורך חו"י כמו
 שיתבאר בפי' תק"ט"י עכ"ל, אלמא דצקעת אסורה בטלטול צין לצורך גופה
 ומקומה וצין מחמה ללל, וא"כ ל"ע דמגלן דשלהבת שרי. ומ"מ תימא גדול
 הוא אללי שלא הביאו הפוסקים את דעת הרשב"א שמחיר עכ"פ להשתמש
 בצקעת לצורך גופה צבה"ג שאינה מצטלה מהסקה ולי"ע.

אמנם נראה דלאחר שכבר כבה הכר אז שרי שפיר לטלטלו אפי' מחמה ללל
 משום דטעמא דצבצת אסור אף לאחר שכבר כבה הוא משום דכיון
 דאיתקלאי ציבשמו"ש מחמת צסיס לשלהבת ולכך איתקלי לכולא יומא, משא"כ
 גבי יו"ט כיון דגם צעמא שהגר דולק מותר לטלטלו ממקום למקום כדי ליהנות
 לאורו ולא משום דשמחת יו"ט דוחה מוקלה אלא משום דלא חשיב כלל
 מוקלה לענין כך, ולכן אף אם נאמר דאסור לטלטל את השלהבת מחמה ללל
 מ"מ כיון דמשבת ציה עכ"פ טלטול דשרי תו לא שייכא ציה טעמא
 דמגו דאיתקלאי.

ורג"ה בהתפקטי צדצר היתר שנעשה צסיס לכלי שמלאכתו לאסור אי שייכא
 ציה דין צסיס לדצר האסור או לא, משום די"ל דלא נעשה מוקלה
 מחמת צסיס כי אם כשהאסור המונה עליו הוא מוקלה שאינו ראוי כלל
 לטלטול אף לצורך גופו ומקומו משא"כ כלי שמלאכתו לאסור דלצורך גופו
 ומקומו שרי לא חשיב משום כך צסיס, * וראיתי בפי' מנחת שבת ק' פ"ט
 סק"צ שכתב דהישויע"ק קוצר דצבה"ג לא חשיב צסיס וצע"ס תל"ד אוסר
 טייש"ה, ולענ"ד נראה לפי המצואר לקמן דכלי שמלאכתו לאסור לא חשיב
 כלל מוקלה כיון דלצורך גופו שרי ולא אסרוהו בטלטול כי אם משום גזירה
 דשמא יצא לעשות צו מלאכה האסורה נראה דכיון דצסיס ליכא חששא זו
 מקצת שפיר כדעת הישויע"ק, אבל מ"מ נ"ל דצנ"ד כו"ע מודי דהכא שרי טפי
 משום דהא שלהבת לא קיימא אלא להנאת אורה או להדליק צו אם אחר
 ולענין אלו שני התשמישים לא איתקלי כלל וא"כ הכר שנעשה צסיס לשלהבת
 אינו לריך להיות המור מהשלהבת ומה השלהבת עצמה מותרת לתשמישה
 ה"י הכר שהוא צסיס לה.

ועיין צשו"ע ק' רט"ט סעיף ה' : "גר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה מותר
 לטלטלו אם כבה" ועיין שם צמג"א ס"ק יוד שכתב דטעמא דשרי
 הוא מפני שהדליקו בשבת ואין מוקלה לחי שבת, ומשמע מנייה דהא הדליקו
 מערב שבת לצורך חולה אסור ואף דמעיקרא יחדו לטלטול מ"מ חשיב מוקלה
 כיון דלא שרי בטלטול אלא משום דחיה, ועיין צפרמ"ג שהשיג ע"ז וכתב דמ"מ

כיון דלא אסח בעלים דעתיה מלטטלו לא חשיב צקס עייש"ה, וא"כ ק"ו הוא לנ"ד ומה התם דלא שרי אלא משום דחיה ואפי"ה לא חשיב צקס ומותר כ"ש הכא דהיתר גמור הוא ודו"ק.

וביון דאחינו להבא נראה דו"ל דלכך נהגו זו היתר גם בשעה שהוא דולק משום דגם אז לא חיילא על הנר דין מוקצה של צקס לדבר האסור כיון דעכ"פ שרי לטלטל את השלהבת לכל מקום שירצה, ואף דמ"מ ע"י טלטול הנר מחמה ללל מטלטל הוא גם את השלהבת, נראה דהא לא חשיב כי אם טלטול מן הכל דשרי לנורך דבר המותר ועיין בשו"ע הרב סי' שי"א ה"ד, ולפי"ז נראה דהא דאמרו בגמ' שבת דטעמא דאסור הוא משום דנעשה צקס דמשמע הא לא"ה שרי ואף דעיקר טלטול הוא לנורך השלהבת דהיינו לנורך דבר המוקצה, היינו כדי לאסור אף אם הוא לריך לגופו או למקומו של הנר דהיינו לנורך דבר המותר דאי לאו משום צקס הוי שרי, ולפי"ז ה"ג בנ"ד מותר לטלטל את הנר ציו"ט בכה"ג שהוא לריך לגופו או למקומו של הנר וכן מחמה ללל וכדומה. ונראה נמי דאם אינו יכול לקבול את האור נמי חשיב טלטול מן הכל לנורך דבר המותר דהיינו לנורך האדם שאינו יכול לקבול את האור, ואף דיש לומר דלא חשיב כאן טלטול מן הכל כיון דלעולם דרך טלטול השלהבת הוא ע"י הנר שהוא נחשב כמו יד לשלהבת, מ"מ נראה דיש להקל בזה כיון דבלא"ה דעה רוב הפוסקים הוא דצקעת יבשה כיון דחזי להסקה מותרת היא לכל טלטול שירצה אלא דכתבו הפוסקים דמ"מ לכתחילה יש להחמיה, וביון דחשיב נמי הכא כמו טלטול מן הכל נראה דשרי.

עוד נ"ל דו"ל דטעמא דצקעת אסורה בטלטול אף דבת טלטול היא לנורך הסקה, משום דכיון דלנורך הסקה אינו מטלטלה כי אם פעם אחת לכך לא חשיבא בת טלטול כיון דלית לה נמי תורת כלי או מאכל, משא"כ שלהבת כיון דמשכחת בה טלטול כמה פעמים ממקום למקום כדי ליהנות לאורה או כדי להדליק בה אם אחר ממילא חשיב השלהבת כדבר המטלטל ושרי בכל טלטול שירצה, ואף דצקעת חשיב שלהבת מוקצה היינו משום דמ"מ כיון דלית בה ממש כלל גרע טפי מצקעת ולא חשיב כלי והוי מוקצה גמור, משא"כ יו"ט דאף אי מוקצה הוא השלהבת מ"מ מותר לטלטל אותו משום דלא גרע מהדלקה עצמה דמותרת ציו"ט וביון דלענין כך צר טלטול הוא ממילא מותר לכל טלטול שהוא ודו"ק.

אמנם עיקר דברי הרשב"א נלענ"ד תמוהים דאין אפשר לומר דעלים המיוחדים להסקה אסורים הם מן הדין להסקה משום מוקצה ורק היתר חכמים הוא. והנה בדברי הרשב"א כתב גם ה"רן אך בשנוי קצת ח"ל: "לפי שלא ניתנו עלים אלא להסקה, פ"י שכיון שאין מיוחדין אלא להסקה בלבד אין תורת כלי עליהם יש להם דין מוקצה לגבי שאר מלאכות, ומהיו

במידי דאיכא תורת כלי עילווה שרי לאישתמושי ביה אפי' למלאכה שאינו מיוחד לה דכא מקוקין בכלים אע"פ שאין מיוחדים להסקה" עכ"ל. וי"ל לפרש דבריו לעולם הא דשרי בהסקה הוא מן הדין אלא דמ"מ כיון דמיוחד הוא לכליון לית ליה תורת כלי ולכך אקור בטלטלו לאורך דבר אחר שאינו מיוחד לו, אבל בדעת הרשב"א ז"ע, דאין לומר דהרשב"א קוצר דהא דאין קוממין בצקעת מיירי בצקעת שהוא נוטל מן השוק דאינה מיוחדת לשום דבר דצכה"ג דמי שפיר ללרורות ואצנים משא"כ עלים המיוחדים להסקה חשיבי שפיר ככלים גמורים ורשאי לטלטלן לכל מנה שיראה, דא"כ היה לריך הרשב"א להזכיר חילוק זה שבין גמי שצת לצינה, דהא לפי הטעם שאמרו צמק' שצת דהוא משום גזירה יו"ט אטו שצת ודאי דאקור לקמוך אף בעלים המיוחדים להסקה, משא"כ לטעמא דגמי צינה לא אקור אלא בצקעת מן השוק דדמי ללרורות ואצנים ולא בעלים המיוחדים להסקה, וגם לא מלינן כלל חילוק זה בשום מקום בין עלים המיוחדים להסקה או צקעת מן השוק, וי"ע. *

ומיהו צהא איכא לעיוני אם הגפרורים שלנו יש להם תורת כלי וממילא מותרים הם בטלטול כשאר כלים או דדמי לצקעת, ולכאורה נראה דגפרור דמי לפתילה דחשיב כלי, אבל יש לחלק דשאני פתילה דאפשר להשתמש בה פעמים רבות משא"כ זה דלא חזי אלא לפעם אחת דמי לצקעת דכיון דעיקר תשמישו הוא כליוו לא חשיב כלי וה"ע גפרור. ואיכא גמי י"מ אם מותר לטבול עץ קטן בגפרית כדי לעשותו גפרור דאי חשיב צכך כלי אקור משום תיקון מנא אבל אי לא חשיב כלי אפשר דשרי כיון דעיקר תיקונו הוא לאורך שריפה, וכע"ז נשאל הגאון מוהרש"מ מצרעזון צק' אורחות חיים ק' תק"ט אם מותר להניח ציו"ט עלים לחים צתנור חם כדי לייבשן אם יש צזה משום תיקון מנא עייש"כ, ואין להוכיח מכא דאין עושין פחמים ציו"ט ומפרש רש"י מפני שהוא עושה כלי לזרפי זהב, דשאני פחמים דאפשר להשתמש בהם פעמים רבות ודמי לפתילה משא"כ גפרור וי"ע.

אמנם צלח"ה ז"ע דלענ"ד נראה ודאי דכיון דקתם גפרור לא קאי אלא להמלאת אם דקוי"ל דאקור ציו"ט משום מוליד וא"כ הוי כלי שמלאכתו לאיסקור דלא שרי בטלטול אלא לאורך גופו ומקומו ולא מחמה ללל, ולא מייצעי' אם איסקור הולדת אם הוא דאורייתא כ"ש דקשה, אלא אף אי לא אקור אלא מדרצן מ"מ מצוהר הוא צכמה מקומות דאף אי מלאכתו הוא רק לאיסקור דרצן גמי אקור בטלטול, וכיון דפרמ"ג צמ"ז ק' ש"ה שהוכיח כן משופר דחשיב מוקלה ואף דאיסקור תקיעה בשצת ויו"ט הוא רק דרצן. ואין לומר דשאני גפרורים דקיינו גמי להדלקה מאש מלויה כי אף להדלקה זו טובים הם יותר מעלים אחרים מחמת הגפרית שצראשם וממילא חשיבי ככלים

שמלאכתם לאיקור ולהיתר, דמ"מ כיון דרוז פעמים נשתמשים בהם לאיקור נראה דחשיב מלאכתם לאיקור, וז"ל של הפרמ"ג זא"א צק' ש"ה סק"ט: „דאם רוב תשמישו הוא לאיקור אזלינן בתר רוב משום דכל הכלים הולכין אחר רוב תשמישן“, וא"כ ה"י כאן עיקר תשמישו של גפרור הוא להמליא בו אש ולא להדליק אותו ממש אחר, וא"כ נראה דאקוריה הם צכל טלטול כי אם לצורך גופם ומקומם כמו קורנא וכדומה, כי אם יחדן מעיקרא לצורך יו"ט דהיינו לתשמיש של היתר.

ומיהו אף אם יחדן נמי ל"ע דלענ"ד נראה דאף לדעת הפוסקים דמהני יחוד בצצן או בצקעת אף אם יחדן לשבת זו בלבד ואף אם לא עשה זהם שום מעשה של תיקון מצוד יום, מ"מ היינו דוקא צמוקא דלרורות ואצנים דטעמא דאקורי צלטול הוא משום דלא חזי למידי ולכך איכא למימר שפיר דע"י היחוד פקע מינייהו שם מוקא, משא"כ כלי שמלאכתו לאיקור דטעמא דאקור צלטול הוא משום דחיישינן שמא יצוא לעשות בו מלאכה האקורה, נראה דבשלמא אם יחדו למלאכה היתר אף לאחר השבת שפיר י"ל דלא חיישינן עוד שמא יעשה בו מלאכת איקור כיון דהאי כלי מיוחד הוא רק להיתר והוי ככל כלי שמלאכתו להיתר, משא"כ אם יחדו למלאכה היתר רק לשבת אחת מקתצרא דלא מהני, דהא לענין זה שלא יעשה בו מלאכת איקור בלל"ה אינו צריך יחוד דהא התורה אקרתו ואפי"ה חיישינן שמא ישכח ויעשה בו מלאכה האקורה כיון דרגיל הוא לעשות בו תמיד מלאכת איקור, וא"כ מה מהני מה שיחד את הגפרורים צו"ט להדלקה ממש מלוא, מ"מ כיון דצימות החול רגיל הוא להמליא בהם אש איכא למיחש שפיר שמא ישכח שהוא יו"ט ויעשה כדרך הרגלו, והי' י"ל משום כך דלא שרי לטלטל את הגפרורים מנחה לל כי אם כשיחדם לעולם שלא להמליא בהם אש אלא להדליק אותם ממש מלוא.

אך יפה העיר לי צ"ח הרה"ג ר' שמואל תפילינסקי שיח' דמדצרי הצ"י צק' ש"ה משמע דמהני יחוד אף לשבת בלבד, דז"ל הצ"י שם: כתבנו של הרשב"ץ על מקום שנוהגין שפעם ראשונה שמכניס אדם צנו לצב"י מציא נר שעוב צידו אחד שבת ואחד יו"ט שאין בו איקור טלטול כיון שמע"ש חשבו להציא השעור הדיא ומחשבה מתרת לטלטל דבר המוקא עכ"ל, אלמא דאף דפתילה צצת חשיב כלי שמלאכתו לאיקור אפי"ה מהני יחוד ליומא. ונייחו ים לחלק קצת דשאני התם דעכ"פ לענין כך מהני שפיר מחשבתו דליחשב שימוש זה של הצאת הנר לציהב"י כאילו הוא צריך לגופו של הנר, וממילא שרי משום דקו"ל דכלי שמלאכתו לאיקור שרי לטלטל לצורך גופו ומקומו, משא"כ אם לא יחדו לכך לא חשיבא כך הצאה כשימוש ואקור ול"ע.

אמנם יש להוכיח דמהני יחוד לשבת אחת אף בכלי שמלאכתו לאיקור מהא

דאיתא צירושלמי ריש פרק כ' דמס' צילה „מלדתא בויין פריקין, ובוין מבתרפין גו שמשא, הון שאלון לרב מכו מטללתון, אמר לון אקור ליגע צוקן, השבין עליהן מתגנין תוחתי ראשוכון ושרי לכון מטללתון” ומפרש בקב”ע מלודות היו פרוקות והיו שרופין מן השמש ושאלו לרב אם מותר לטלטלן, והשיב להם דאקור משום דהוי כלי שמלאכתו לאקור אלא א”כ השבו עליהם מצטוין שיתנו המלודות תחת ראשן לישן עליהם, ומשמע התיב דאף אם השבו רק לאותה שבת בלבד נמי שרי ודו”ק.

ולכאורה נ”ע כיון דאקורין הכא דאף כלי שהוא רגיל צו בכל ימות החול לעשות צו מלאכת אקור אפי”ה אם יחדו לשבת אחת למלאכת היתר הוי ככלי שמלאכתו להיתר, והיינו משום דלא אזלינן בתר רוב תשמישו של כל הימים כי אם אחר רוב תשמישו של כל יום צפני עלמא א”כ קשה מהא דקו”ל ככלי שמלאכתו לאקור ולהיתר דאזלינן בתר רוב תשמישו ואם רוצו לאקור חשיב מוקלה, ואמאי והא כיון דשבת איכא אקור צעשית מלאכה א”כ הוי כחילו דך כלי מיוחד הוא למלאכת אקור רק בחול ולא בשבת משום דשבת כל תשמישו הוא רק להיתר. ונראה דלא קשה כלל משום דכיון דלא יחדו מפורש לא חשיב מלאכתו להיתר, וממילא אקור שפיר משום גזירה, משא”כ אם יחדו מפורש למלאכת היתר צב”ג נראה דאף דשייכא ציה שפיר טעמא דגזירה מ”מ כיון דמלאכתו להיתר לא גזרו צו חבמים אקור.

ומיהו בלא”ה נראה דצ”ד גבי גפרורים מהני שפיר יחוד אף לאותו יו”ט בלבד משום דצחותה בקופסא שיהיה ליו”ט איכא ודאי גפרורים שישתמש בהם רק ציו”ט ולא יהיו עוד למחר, וא”כ הני חשיבי ודאי מלאכתן להיתר וממילא שרי כל הקופסא בטלטול מחמה ללל חדא משום דאפשר שצטרך לכלה, ועוד כיון דמטלטל צבדי היתר חשיב בטלטול מן הלד דשרי לצורך דבר המותר, וכיון שהוא מטלטל מחמה ללל או כדי שלא יגצו בוינו לצורך דבר המותר כיון דאיכא הכא גפרורים שהם היתר גמור. אך תימא גדול הוא לומר דצטנין דוקא יחוד, ואף צין המון כלומדים לא ראיתי מי שחבר צזה.

והרב הגאון מוהרש”י זלצניק שליט”א העיר לי צזה דו”ל דלא דמי לכל כלי שמלאכתו לאקור כגון קורנץ דאף דאפשר צו נמי לפלע אגוזים מ”מ כיון דעיקרו לאו לכך הוא עומד אלא לתיקון בליס דאקור צשבת ויו”ט חשיב שפיר מוקלה, משא”כ גפרורים דעיקר תשמישם הוא להדלקה שהיא מותרת ציו”ט, ואף דרוב פעמים משתמשים בהם צהדלקה כזו שהיא אקורה ציו”ט מ”מ שם הדלקה חד הוא וחשיב שפיר מלאכתו להיתר.

אמנם לדעתי נראה דאף דמלינן קלת דוגמא לקצרא זו מהא דשרי לללות

בצקעת ציו"ט ואף דלא קיימי עליה אלא להסקה ולא ללליה
אפי"ה אמרינן מה לי לללות צו דהיינו שתוחזים צו את הבשר ומה לי
לללות בגחלתו משום דשם צישול חד הוא, מ"מ נראה דמי דהתם לא
מהני כך טעמא כי אם להיתר לליה, משא"כ הכא נראה ודאי דכיון דלא
קיימי גפרורים אלא להמלאה אש לאקורה ציו"ט חשיבי ודאי כמלאכתם לאיסור
כיון דעיקר הטעם דכלי שמלאכתו לאיסור אסור בטלטול הוא משום גזירה
דשמא יבוא לעשות צו איסור, א"כ כ"ש גפרורים שרגיל הוא להדליק בהם
תמיד ע"י המלאה נראה דחמירי יי מקורגם דלא חשיב מלאכתו לאיסור כי
אם בשעת תיקון כלים ולא בשעת פילוע אגוזים, משא"כ בני דצמה שהוא
עסוק בהם ציו"ט דהיינו הדלקת אש רגיל הוא לעשות בהם תמיד באופן
האסור, אלא דמ"מ כיון דלאורך גופו הוא מותר אבל לא שיחשבו משום כך
כמלאכתו להיתר ול"ע. *

ואפשר דלכך נהגו צו היתר משום דעיקר הדין דאין מויליין אש מן
הגפרורים אין זה דבר מוסכם, וזה עכשו נודע לי כי הגאון
הגדול ר' יוסף שאל נטמאכן הוא מן המתירים וז"ל בפרו שו"מ מהדורא
שתיחאי שאלה ס"צ: "מה שנשאלתי אם מותר להדליק הנר בהנך עלים
שמושחין בשפירטש הנקראים רייצערליך או לינדליך אם לא הוי צכלל אין
מויליין את האור מן העלים והעולם אין נזהרין בזה, ואמרתי בזה—דבשלמא
מן העלים או מן האבנים או מן העפר וכדומה דאין אש צעין רק
ע"י הכאה ותחבולות שעושה הוא ממליא אש מקרי נולד דמצלט בליעיה, אבל
כאן הא עינינו רואות דהנך רייצערליך צמעט נענוע תלא אש והיינו כח
השפירטש שיש בהם חמימות אש צמעט קט תלא ותצקע האש א"כ לא שייך
נולד בזה" ועייש"ה שהאריך בדימוקים להיתר אף לדעת הרמב"ם, ואף
דמפורש כתב שם שלא הורה כן למעשה אלא אם יסכימו לו המעיינים, ועיינו
רואות כי ישראל קדושים הם ונהגו צו איסור כדעת הגאון הג' צעל כת"ס
ז"ל ועוד ועוד, מ"מ י"ל דלא נהגו צו איסור כולי האי אף לענין טלטול
ודו"ק. *

יש להעיר דאף השו"מ לא התיר מחמת קצרה זו דצמעט נענוע תלא אש
כי אם צבולא אש מן הגפרורים, משום דק"ל דחשיב כאילו אית צבו
אש אלא שהוא מוכסה, ונמלא שדבר זה שהוא מדליק אותו דהיינו בגפרית
שצראש הגפרור כבר היה צו אש מעיקרא, משא"כ צאלקטריא דהחוט הדק
שהוא ממליא צו אור מעיקרא קודם חבור החוטים אין צו זרם כלל שיכול
לגרום להתכוות אור, וצפרט עכשו שילא חק חדש שהחוט היורד צתוך השלטר
לריך להיות דוקא החוט הנקרא פזה שהוא החוט הצרמי ולא החוט הנוטרלי
שהוא מחובר אל האדמה שאין צו זרם כלל בשעה שאינו מחובר לחוט הפזה,

וא"כ חוט זה שבתוך הזכוכית לא היה בו מקודם שום זרם ורק עכשו ע"י חבור החוטים הכנים בו זרם שהוא מחמם אותו ומוליד בו אור, הא דמיו שפיר להולאת אש מן האצנים אף לדעת הראצ"ד ז"ל].

עוד קצרה י"ל להתיר את טלטול מנורת המאור האלקטרי בשבת, דהנה בטעם איסור טלטול מוקלה פליגי ציה הרמצ"ם והראצ"ד צקוף פי כ"ד מהי שבת עיוש"ה, ונראה דלא מיבעיא לדעת הראצ"ד [ועיין צצ"ח ריש סי' ש"ח שכתב דאף לדעת הרמצ"ם ז"ל טעם זה עיקר] דק"ל דטעמא דאיסור הוא משום הולאה, י"ל דהכא צאלקטריא אף אי אית ציה נמי שלהבת מ"מ שרי משום דלא משכחת ציה כלל הולאה משום דאף אם יוליא את המנורה לחוץ, מ"מ כיון שמחוצרת היא עם החוטים שנשארו קצועים במקומם לא חשיב הולאה כלל ופטור משום הולאה, ואם ינתקנה מן החוטים הלא מיד יכבה האור ולא יהיה שלהבת כלל, ואף לדעת הרמצ"ם נמי י"ל דלא אסרו אלא צכה"ג דמשכחת ציה טלטול גמור משא"כ כאן.

ואין להשיב ע"ז מהא דמצוה צט"ז סי' של"ז סק"א וכן צמג"א סי' שי"ב סק"ו דאיכא מוקלה אף צמחוצר, ואף לדעת החולקים היינו משום דקצרי דאי לא אסור משום השתמשות צמחוצר לא חשיב כלל מוקלה משום דלא אסחי צעלים דעתייבו מהא, אבל עכ"פ מוכח דאיכא איסור מוקלה אף צמחוצר, ונראה דלא דמי דהתם דבר זה שהוא משתמש בו עכשו כשהוא מחוצר ומחוץ אותו שייכא ציה שפיר איסור מוקלה משום דכיון דאם יתלש נמי חשיב מוקלה לכך חיילא ציה שפיר איסור מוקלה אף צמחוצר, משא"כ הכא צמ"ד דאם נתת המנורה ממקום חצורה מיד תכבה נמצא דלא משכחת ציה בשום אופן טלטול גמור לכן י"ל דשרי ודו"ק.

אמנם עלה צרעיוני לומר דאפשר לאסור טלטול מנורת האור בשבת משום דע"י הטלטול הוא מנענע את חוטי ההוצלה ואפשר שהוא ממחר ציה את זרם האלקטרי וחשיב מצעיר, ואף דבלאו טלטול נמי איכא אור וע"י הטלטול לא נשתנה כלל גוף האור, מ"מ אם אמת הוא שהוא ממחר את ההזרמה י"ל דחשיב מצעיר משום דההדלקה מתיחסת לאותו הזרם שגרם הוא, אמנם שאלתי דבר זה ממומחים ואמרו לי כי דבר זה ברור הוא ואין בו שום ספק כי תנועה חילונית אינה משפעת כלל על מהלכם הרגיל של האלקטרונים כלל וכלל.

ועוד י"ל דבלא"ה יש להוכיח דצכה"ג לא חשיב מצעיר דהנה צהא דאמרי המוסקף שמן צנר חייב משום מצעיר תמה ע"ז הראש"ש צמק' צילה דף כ"ב ואמאי ובה חשיב רק גרם הצערה ושרי וכתב ויהיינו טעמא דחייב משום דמאריך בהצערותו דאילו לא נתן שמן צנר היה כבה כשיכלה השמן שצנר ומה שהוא דלוק מכאן ואילך הוי כאילו הוא 'דליקון' עכ"ל, ולכאורה קשה דת"ל משום

* וכן כתב גם הקצור שו"ע בסי' פ' אות ס' שגם במחובר גורג איסור מוקצה.

דחלק השמן הנוסף מתערב מיד בשמן הקודם וא"כ מיד כשהוא מוסף שמן בחוך הנר' שואבת כבר הפתילה גם משמן הנוסף וחשיב שפיר מצעיר צידים ולא גורם כיון דאור הנר הוא תיכף גם משמן הנוסף, אלא ודאי דנ"מ כיון דע"י מעשיו לא נשתנה כלל גוף האור לא חשיב משום כך מצעיר וכ"ש הכא דאינו מוסף זרם אלא רק ממחר אותם.

ואין לומר דלא פלוג חכמים בתקנתם וכל ענין אקרו לטלטל את הנר בשעה שהוא דולק ולא מפלגינן בין נר לנר, דטעמא דלא פלוג שייכא רק אילו היו גזרו חכמים גזירה מיוחדת על טלטול נר הדולק בשבת ולכך אף אם בטל הטעם לא בטלה התקנה אבל באמת אינו כן דלא היתה צוה שום גזירה מיוחדת אלא בשלהבת היו כמו כל המוקפות דגזרו עליהם צימיו נחמיה וממילא אקרו לטלטל גם את השמן והנר והפתילה משום צקיס כמו כל גזירת צקיס לדבר המוקף שגזרו ציה חז"ל איסור, משא"כ באור האלקטריא דלא שייכי כל הני טעמי נראה דשרי, ואף לר' יהודה דחייש נמי משום דילמא דבדי דנקט לה כצתה נמי שרי כאן באלקטריא משום דלא שייכא כלל למיחש הכא לכצוי.

אמנם זאת למודעה כי כל זה כתבתי רק צורך פלפול של הלכה ולא למעשה כי אף אם אפילו חמת הוא שהוא מותר מ"מ מיהוי כעובדין דחול גמור ואיכא למיחש לתקלה שיחשבו בהמון כי היתר הטלטול הוא מחמת שאין זה אש גמור ויצואו להדליק ולכבות גם בשבת, ואף כי אין לנו להוכיח גזירות על חז"ל מ"מ הנה להם לישראל שנהגו בו איסור.*

ומיהו כל זה הוא דוקא אם הדלק מערב שבת או מעי"ט, אבל אם הדלק צו ציום בין אם דלקו אדם ובין אם הדלק מעצמו נראה דאיסור להשתמש בו משום נולד ואסור אף בטלטול וכמו שנתבאר דמודו ציה כו"ט, דל"מ לדעת הראש"ד ודאי דחשיב נולד ואסור משום מוקף אלא אף לפי דעת המגיד משנה דקוצר דעת הרמב"ם דאם עבר והוליד אש מן האצנים לית ציה משום נולד ושרי ליהנות ממנו צדיעצד, היינו דוקא באש זה שהוא עשוי רק להדליק ממנו עלים אחרים וחשיב רק מכשיר כיון שאין נהנין מגופו ממש, ובכה"ג כיון דלא דמי לציה שגולדה ציר"ט דנהנין מהציה עצמה לא גזרו ציה חכמים משום נולד, משא"כ צי"ד באור האלקטריא כיון דהנחת האדם הוא מגוף הדבר הנולד נראה ודאי דחשיב שפיר מוקף וממילא נאסרה גם המנורה משום צקיס להאור ואסור בטלטול לכו"ט ודו"ק. ומ"מ נראה דהא דאסרינן לטלטל את המנורה שהדלק בשבת ויר"ט משום נולד היינו דוקא אם לא היתה דולקת צע"ש או צעיר"ט אבל אם היתה ציבש"ש דולקת אף שלאח"כ ככה, מ"מ אם חזרה והדלקה צו ציום ע"י השעון או ע"י עכו"מ לא חשיב כלל נולד, משום דכמו דקיי"ל גבי מוקף דאין מוקף לחצי שבת ה"נ אין דין גולד לחצי שבת, וכן כתב המג"א צק' *

תק"ז סק"ו דאפר שהוסק ציו"ט דאף דאס נאטען חשיב נולד מ"מ א"כ הו"ד
והו"ס פרי נשום דאין מוקא לאחי שבת אלמא דמדמי נולד לכל מוקא
וה"ל כאן וז"ל.

ולבאורה ז"ל דלפ"ז זכוכית שהיתה מאירה צביהש"מ של יו"ט ואח"כ
כזה דאקורה היא צטלטול אף לצורך גופה ומקומה משום
דכיון דהחוט הדקיק שבתוכה היה צביהש"מ א"כ ועכשיו נתקרה ונהפך למחבת
פשוט הוי כמו אפר שהוסק ציו"ט דחשיב נולד וה"ל כאן, משום דכמו דאס
הו"ס החוט ונתלבן ציו"ט חשיב נולד מפני שנשתנה, ה"ל כשפקע ממנו ליצונו
נמי לריק למיחשב נולד כיון דנשתנה. ומיהו זה נראה דלא חשיב כל הזכוכית
צקים להחוט שבתוכה כי א"כ צעקה שהוא דולק מבא"כ כשכבה אז אין החוט
חשוב יותר מכל הזכוכית ולא חל כלל שם מולד על כל הזכוכית מחמת החוט
הקטן שבתוכה ומותרת היא צטלטול כמו כל כלי שמלאכתו לאיסור. *

אמנם נראה דלפי מאי דמדמינן מוקא דנולד לשאר מוקא דכמו דאין
מוקא לאחי שבת ה"ל נולד, נראה דאס היה הנר דולק צביהש"מ
ואח"כ כזה מותר להזיז ולהדליקו שנית לדעת הראש"ד דלא אסר המלח
א"כ ציו"ט כי א"כ משום נולד וא"כ הכא דלא חשיב נולד ממילא מותר אף
להדליק. וא"כ נאמר דאף צביהש"ג חשיב נולד משום דחשיב א"כ אחר ואין זה
אותו א"כ שהיה דולק אתמול ולא דמי לאפר שנתקרה וחזר והו"ס דלא
חשיב כ"כ מילתא אחרית, א"כ נראה דאקור גם לטלטל, וז"ל.

ומבי"ן שנתבאר דא"כ האלקטריא הנולד ציו"ט הרי הוא כנולד גמור ואסור
לטלטלו ולצטל צו יש לנו לדון מה דינו של א"כ זה ענין הנאה
שלא ע"י מעשה בגוף הנולד כגון א"כ מותר לצטל ולחפות צו שלא ע"י
טלטול בגוף הא"כ, וכן א"כ מותר ליהנות מאורו כיון שהוא נולד, וחקירה
זו היא לאו דוקא באיסור נולד אלא בכל איסורי מוקא.

כתב הרמב"ם בפכ"ד מה' שבת ה"ג: אסרו חכמים לטלטל מקלע דברים
שבת בדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה, אמרו ומה
א"כ הזכירו וציא"ס וזו שלא יהא היולוכך שבת כהיולוכך בחול ולא שיחת
השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר, ק"ו שלא יהא טלטול שבת כטלטול
בחול כדי שלא יהיה כיום חול צעיונו ויצוא להגזיה ולתקן כלים מפניה לפניה
או מצית לצית או להאניע אצנים וכיוצא בזה, שהרי הוא יושב צטל ויושב צציתו
ויצק דבר שיתעסק צו ונמלא שלא שבת וצטל הטעם שנאמר למען ימות, ועוד
כשיצק ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בזה מעט ויצוא לידי
מלאכה, ועוד מפני שמקלע העם אינם צעלי אומניות אלא צטלין כל ימיהם
כגון הטיילים ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתים ממלאכה וא"כ יהיה מותר
להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמלא שלא שבת שבתה הניכרת—ומפני דברים

אלו נגשו באיקור הטלטול ואמרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הנריך להם עכ"ל. ובהשגות הראצ"ד הוסף ע"ז וכתב: עוד אמרו אטו טלטול לאו לורך הולאה הוא ועוד בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו שאמרו שלשה כלים קטנים יטולים על השולחן נמלא כי מפני חיוב ההולאה אסרו בטלטול מה שאסרו שהוא גדר להולאה עכ"ל.

ונרענ"ד דאף דבצילה דף ל"ז. ובשבת קכ"ד. אמרו בגמ' אטו טלטול לאו לורך הולאה הוא ופרש"י שם "תחלת הולאה ע"י טלטול הוא וכל מה שגזרו אינו אלא משום הולאה", מ"מ אפשר דהרמב"ם לא ניחא ליה בפירוש זה משום דהא קי"ל כרז ספרא דהמעביר חפלים מזוית לזוית ונמלך עליהן והוליאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לבך, וא"כ איך גזרו איקור טלטול משום הולאה והלא אף אם יוליא גמי פטור כיון שלא היתה עקירה משעה ראשונה לבך, ואף דאסור עכ"פ מדרבנן מ"מ הוי רק גזירה לגזירה, ועיין בזה בק' אור שמח וז"ע. ולכן מפרש הרמב"ם כוונה אחרת בגמ' דכ"פ והא הולאה ציו"ט דחשיב מלאכה דאורייתא ואפי"ה התירה התורה אף הולאת קטן ולולב דלא חשיב לורך אר"י והיינו משום דמ"מ כיון דאית ליה לורך קלת שרי, וא"כ איך אפשר למיגזר על טלטול שהוא רק תחלת הולאה דלא חשיבא מלאכה, כיון דחזינן דהולאה עצמה מותרת ציו"ט אף שלא ללורך אר"י. ונראה גמי דלא גרס הרמב"ם בגמ' כגירסת הספרים שלנו "וטלטול גופא לאו "משום" הולאה הוא" אלא גרס לאו "לורך" הולאה הוא כמו שנדפס בגליון הש"ס בשם ספרים אחרים, ונראה דגירסת הראצ"ד גמי היתה בן.

אמנם הטעמים של הרמב"ם והראצ"ד מספיקים רק לאסור את טלטול החפלים שאינם לריכים לו כלל בשבת ויו"ט או בני דמלאכתן לאיקור, אבל מ"מ עדיין ל"ע דהא דאסרינן לאכול את המוקלה כגון צמקים וגרוגרות שנתיבשו ציו"ט דאסירי משום כיון דאיתקלאי לציבש"ש איתקלאי לכולא יומא, ומנלן הא למיקר באכילה מידי דחזי משום דלא הוי חזי ציבש"ש, וכן צמוקלה דטלטול כגון נר שדלק מערב שבת דאסור בטלטול אף לאחר שכבר כבה משום דכיון דדחיה בידים אמרינן מיגו דאיתקלאי, ומנלן הא.

גם יש להרגיש כאן בלשון הרמב"ם שכלל אריכות לשונו המזוקק לא זכר כאן כלל שם מוקלה ומשמע דטלטול כלי שלא ללורך וכן טלטול כלי שמלאכתו לאיקור לאו מדין מוקלה נגשו ציה. והרגשה זו מפורשת היא יותר בלשון הרמב"ם בפ"א מהיו"ט ה"ז וז"ל: "וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ציו"ט אלא ללורך אכילה וכיוצא בה וכל שמותר בשבת מותר ציו"ט, ויש ציו"ט מה שאין בשבת איקור מוקלה שהמוקלה אסור ציו"ט ומותר בשבת" עכ"ל, אלמא להדיא דאיקור טלטול כלים שלא ללורך או טלטול כלי שמלאכתו לאיקור לא חשיב כלל מוקלה, וטעמא דאסור הוא כמו שכתב צה"י שבת ודו"ק.

ורכב נראה דעמא דאקרו חכמים מוקלח באכילה הוא כמו שהבאתי לעיל דעת הרמב"ן במלחמות צריש מסי' צ"ה שכתב: וכל עיקר לא דצרו חכמים במוקלח אלא כדי שיצורו ויחמין לעצמו לרכיו מעיו"ט ולא יאטרוך למחר לטרוח בקעודה שמה יצוא לעשות זה מלאכה או טלטול האקורין לו עכ"ל, וכיון דאקרוכו באכילה ממילא אקור אף בטלטול משום דמטלטל מידי דלא חזי ליה. ונראה דגזירה זו שגזרו לענין אכילה אסמיכיהו רבנן אקרא דוהכינו דכל מידי דמיכל בשבת ויו"ט לרין הכנה מאתמול, והיינו כדי שלא יהיה אדם קומך דעתו על דבר שאינו מזומן לו דשמה למחר יתבדה, ולכך חמירא מוקלח בעין דאורייתא, וכן בטלטול מוקלח כגון נר שדלק בציהש"ש נראה נמי דה"ט דאקור משום דמן הדין היה ראוי לגזור איסור שלא יטלטל אדם שום דבר בשבת ויו"ט כמו שפורש בכמה מקומות אלא מפני שאין רוב הצבור יכולים לעמוד זה ולכן התירו מה שהתירו ואקרו מה שאקרו, ומשום כך גזרו נמי דין הכנה לענין טלטול דעכ"פ כל דבר שמשקדש עליו היום היה אקור בטלטול משום איסור או משום דאקלי דעתיה מיניה שלא נתירנו לכה"פ בשבת, משום דצכה"ג יכולים כבר לעמוד זה דלא לישתרי שום טלטול צורך בשבת אלא מה שהיה ראוי בטלטול בתחילת השבת.

ועפ"ז ניחא דלכאורה יש להוכיח דמוקלח אקור בהנאה דאי שרי אמאי אקור לטלטל למוקדים וגרוגרות דאחזי בשבת נהי דאקירי באכילה משום הכנה, מ"מ כיון דעכ"פ בחר דאחזי שרי ליכנות מהם א"כ לאו מוקלח ניהו ויהיה שרי, ודוחק לומר דשאני הכי דקיימי לאכילה ולא להנאה ולכך חשיבי מוקלח, דלפי"ז בשמים שהיו מוקלח בתחילת השבת לישתרי בטלטול משום דכיון דשרי להרית מהם לא חשיבי כלל מוקלח ויהיו מותר אף בטלטול, ועיין במג"א ס' תמ"ו סק"ג וצ"ב תקט"ו סק"ג וצ"ש"ע הרב ס' ש"ח סעיף ט'. אבל לפי מאי דאמרן דשייכא הכנה גם לענין טלטול ניחא שפיר דאף אי שרי בהנאה מ"מ אקור בטלטול, אולם עדיין יש לחקור דאפשר דמשום טעמא דהרמב"ן יש לאקור גם בהנאה כדי שלא יהיה אדם קומך דעתו על דבר שאינו מזומן לו, או לא משום דכיון דכבר אסרי באכילה קמי צבא ותו לא חיישין להכי, ול"ט. *

כתב המג"א בכמה מקומות דמדצרי התוס' צפסחים דף כ"ו: צד"ה חדש יותן מוכח דצברי דמוקלח מותר בהנאה דז"ל התוס' שם: הקשה ה"ר אהרן — המבשל בשבת בשוגג יאכל ואפילו בשבת ואמאי נימא יש שבה מוקלח צפת דגחלים מוקלחין הן, ואומר ר"י דלא שייך אלא באקוריה הנאה דוקא עכ"ל, הרי משמע דמוקלח שרי בהנאה, אך תמה ע"ז המג"א מגמ' פסחים מ"ז: דפריך התם אב"י לרבה דאית ליה הוואל מהא דתניא המבשל גיד הנשה בחלב צו"ט ואוכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד"ג

ציו"ט וכו' ולוקה משום הצערה, ואי אמרינן הואיל אהצערה לא ליחייב הואיל דהזי ליה ללרבו, ומשני התם צגמי' אלא אפיק הצערה ועייל עלי מוקלה, והא התם דלא קאכיל לעלי מוקלה אלא רק נהנה מצישולם ואפיי"ה אסור אלמא דמוקלה אסור אף בהנאה, ועיין צמח"ש ס' שבי"ה עק"ט שהביא צ"ש ס' חמד משה דכונת הגמ' צפסחים דלוקה משום מוקלה אין זה משום הנאה אלא משום טלטול מוקלה, ולכאורה יש לתמוה עליו דהא התם חייבי ציו"ט וא"כ איך אפשר לומר דטעמא דאסור הוא משום טלטול מוקלה והא כתבו התוס' כמה פעמים צמס' צילה וכן פסק נמי הרמב"ם דשרי לטלטל את הנוקלה ציו"ט לצורך אור"י, והתם נמי כדי לבשל לורך אור"י הוא, ובשלמא אי טעמא דאסור הוא משום הנאה ניתא דלא שרי מוקלה ציו"ט כי אם טלטול כדי ליהנות מדבר אחר, כגון שמקלק אפר הכירה ציו"ט כדי לאפות פשטידה אצל לא ליהנות מגוף המוקלה דחשיב כמו אכילת מוקלה דאסור, כמו צילה שגולדה ציו"ט דאסורה באכילה משום מוקלה ולא התיירו משום שמחה יו"ט ואור"י וה"ל כאלן, אצל אי לא אסור אלא משום טלטול קשה.

אמנם נראה דלא קשה כלל דלא אמרו דמותר לטלטל את המוקלה ציו"ט לצורך אור"י כי אם לפי מסקנת הגמ' צפסחים דמוקלה לא אסור אלא מדרבנן אצל לפי מאי דס"ד דטלטול מוקלה הוי דאורייתא אסור שפיר אף ציו"ט.

ברם נראה דטלטול מוקלה ודאי הוא דאין שום סברה לומר דאסור מדאורייתא, ואף לפי הס"ד שצגמי' דמוקלה דאורייתא היינו דוקא לענין אכילה דאסור משום קרא דוהבינו דילפינן מיניה דכל מידי דמיכל צצצת ויו"ט צעי הכנה מאתמול, משא"כ טלטול דלא חייבי ציה קרא מסתבר דלא שייכא ציה כלל דין הכנה, ועוד נראה דאף אם תרצה לדחוק ולומר דלפי הס"ד טלטול מוקלה נמי אסור מדאורייתא משום דכמו דמלרכין הכנה לענין אכילה ה"ל צעי הכנה מאתמול לענין טלטול מ"מ נלענ"ד דלפיו"ז כ"ש הוא לענין הנאה דצעינן טפי הכנה מאתמול, דצשלמא אי טלטול מוקלה הוי רק דרבנן משום דררא דהולאה שפיר יש חומרא בטלטול טפי מבהנאה משום דטלטול קרוב יותר להולאה, והנאה נמי אינה אסורה משום הכנה משום דקרא דוהבינו נשמע יותר דקאי לענין אכילה ולא בהנאה, אצל אי אמרת דטעמא דמוקלה אסור בטלטול הוא מן התורה משום קרא דוהבינו, נראה ודאי דאי מלרכין הכנה מאתמול לענין טלטול כ"ש דמלרכין טפי לענין הנאה דדמי יותר לאכילה.

ואין לומר דהא דכתבו התוס' דמוקלה מותר בהנאה הוי רק לצטר דקיי"ל דמוקלה אסור רק מדרבנן, אצל לפי הס"ד שם צגמי' דמוקלה הוי דאורייתא אסור גם בהנאה, דעל סברה זו יפה השיג שם המהר"ש דמסתברא דמאי דאסור מדאורייתא לפי הס"ד דמוקלה הוא דאורייתא אסור לדין מדרבנן

דאין שום טעם לחלק, וא"כ ע"כ ל"ל דהשתמשות בעצים של מוקלה אסור מפני שהוא נהנה מן המוקלה, ומוכח שפיר דמוקלה אסור בהנאה.

אמנם כל גדולי האחרונים הסכימו בזה לחלק דלעולם מוקלה אינו אסור בהנאה, ונ"מ אסרו חכמים לעשות מעשה בגוף המוקלה עלמו כדי להשתמש בו להנאתו משום דהשתמשות בגוף המוקלה להנאתו חשיב כמו אכילה דצנין דוקא הכנה מאתמול, וצפרט עצים דקיימי להסקה נראה דצנין חשיב כמו אכילה, והנן נמי במק' בינה אין סומכין את הקדרה בצקעת צו"ט, ותמה ע"ז המהרש"א והלא טלטול מוקלה צו"ט שרי לזורך אר"י, ודרך דהשתמשות בגוף המוקלה ע"י מעשה חשיב כאכילה עיי"ש"ה, אבל ליהנות מן המוקלה הנאה דממילא בלא מעשה שפיר שרי אף מגוף המוקלה, ועיין בזה היטב במג"א ובמהרש"ם ק"י שכ"ה סק"ט ק"י תק"א סק"י צ ק"י תק"ט סקט"ו, ועיין היטב שם בק"י תק"ז סק"ג ובמהרש"ם שם שכתב דעת המג"א הוא דאסור ליהנות מן המוקלה אף בהנאה בלא ע"י מעשה בגוף המוקלה ול"ע.

וכדי לזכר דין זה בצירור נכון אמרתי להביא בזה את כל הסתירות שמלאו האחרונים בגדון זה ולבוא ע"י כך לעמק השוכה, אך טרם החילותי לבאר נ"ל להקדים הקדמה קצרה, דאף אם נאמר דמוקלה אסור בהנאה מ"מ לא חשיב דבר המוקלה בשבת ויו"ט כמו שאר איסורי"ג כגון ערלה ויין נסך, אלא זה ודאי הוא בלי שום פקפוק דלענין כך חשיב מוקלה כדבר המותר, אלא עיקר הספק הוא בהנאה שגופו נהנה מן המוקלה כגון שהוא מצל את קדרתו בעלי מוקלה או כגון שהוא מתחמם לאור הנר של מוקלה בזה איבא לספוקי משום דו"ל דכל דבר שהוא מוקלה אסורו חכמים בהנאת הגוף בשבת ויו"ט משום דכמו דלענין אכילה הריכוז הכנה מאתמול ה"נ לענין הנאת הגוף, אבל שאר הנאות ודאי דשרי, ורק לענין טלטול דלא שייכא כלל טעמא דהכנה כחצו הרמב"ם ובראש"ד טעמים אחרים, והוא פשוט.

בגמ' שבת דף כ"ט. הניח מסיקין בכלים ואין מסיקין בשבצרי כלים ופריך שם בגמ' כי אדליק זה פורתא הו"ל שצר כלי וכי קמהפך באיכורא קמהפך, וכתב ע"ז מהרש"א: מכאן נ"ל דאין איכור ליהנות מן המוקלה, דלא קשיא ליה אלא היכי מיהפך בזה כלומר שאסור לטלטל הא אי לא מהפך בזה אף על פי שהצטיל מתצטל צו אין צריך כלום — שלא אסרו לטלטלו או לאכלו ואפילו להשתמש בו בידים כגון הדלקה או לקמוך בה כרעי המטה ואפי' במקומו שאינו מזיזו ומטלטלו, אבל הנאה הבאה ממילא שפיר דמי, אא"כ תדחי דשאני הכא דמיקל איקלי איכורא הא במוקלה צנין אסור ליהנות והראשון נראה עיקר. והא דאמרינן מרבה עליהם עצים מוכנים לא מתורת ציטול נגעו בזה דכל דבר שהוא צנין וגיכר בשעת תשמישו אינו בטל, אלא הכא אינו צריך לבטל אלא לררך רוב כדי שלא יראה כמטלטל את האיכור אלא כמטלטל בהיתר וכי מטלטל

בשאר כלים הר"ל כטלטול מן ה"ל עכ"ל.

ובשו"ת בן יהודה ס' מ"ו תמ"ב ע"ז ד"כ מאי פריך הגמ' במס' ב"ב דף
 ד': א"כ מתנה דאמר עלים שנשרו מן הדקל לחוך התנור מרבה
 עליהם עלים מוכנים ומסיון והא' אין מצטלן איסור לכתחלה, ולדברי הרשב"א
 הלא אין כאן דין ציטול ואיסורין כלל דאי משום הנחת מוקלה הא לדעת הרשב"א
 מותר בהנאה, ואי משום איסור טלטול דבר המוקלה נמי לא צעיון כלל לדין
 ציטול לדעת הרשב"א וטעמא דש"י הוא משום דחשיב רק כטלטול מן ה"ל עכ"ל.
 ולענ"ד נראה דלא דק היטב בכונת הרשב"א דהא כתב להדיא דלא שרי כי אם
 בהנאה הבאה ממילא והיינו דוקא כגון התם שנתחלת בהסקה היו הכלים
 שלמים ולכך אף דמיד כי אדליק צ"ב פורחא ה"ל שצרי כלים וההנאה שלאח"כ
 הוי כבר מן הנו"ל מ"מ שרי משום דהנאה זו באה לו ממילא, משא"כ אם
 מעיקרא נפלו עלי מוקלה לחוך התנור והוא מתעסק בהן בכונה לצטלן ברוב
 עלים מוכנים ולהסיון צ"ב"ג איכא ודאי איסור הנאה של השתמשות במוקלה
 ולכך לא שרי אלא משום טעמא דציטול ברוב, ופריך הגמ' שפיר.

ועיי' ברשב"א למס' ב"ב דף ד': וז"ל שם צ"ה והא' וכו': ומסתברא היא
 דדוקא בשאינו מכיר עלי האיסור לאחר שנתערב הא מכירין אין ציטול
 מועיל להן שאין ציטול צ"ב הניכר לעין ולא אמרינן צ"ב בהתירה קא מהפך
 דאי אפשר לאפוכי בהיתורא בלחוד בלא איסורא עכ"ל, ותמכו על זה האחרונים
 שהוא קותר את דברי עלמו במס' שבת שכתב דמייירי אף שהוא צעין וניכר, ולפי
 דברינו יוחא משום דבמס' ב"ב צ"ב איירי לענין איסור הנאה ולכך צעיון שפיר
 דוקא לטעמא דציטול, ואף דמלשון הרשב"א משמע דאף לענין איסור טלטול
 צעיון נמי לטעמא דציטול מ"מ אפשר דלרוחא דמילתא נקט הכי, ואשמעינן
 דש"י אף אם אינו מכיר כלל את העלים המוקלים ואפשר שהוא מטלטל אותם
 בפני עצמם ואפ"ה שרי, דאי משום טעמא דטלטול מן ה"ל נראה דלא
 שרי אלא דוקא כגון שהאיסור הוא צעין וניכר, דאם אינו ניכר חיישינן שמא
 עיקר טלטולו הוא בגוף המוקלה, ואף דחשיב רק ספיקא מ"מ הא ק"ל גבי
 מוקלה דספיקו אסור, ועי"כ ל"ל לדעת הרשב"א במס' שבת לריך לאוקמי גמרא
 דהתם דמייירי דוקא צ"ב"ג שהשצרים ניכרים ויכול שפיר להיות זהיר שעיקר טלטולו
 יהיה בעלים הנוקפים וטלטול השצרים יהיה רק מן ה"ל, משא"כ ה"ל דגמרא
 צ"ב כיון דבלא"ה לריך לאוקמי התם דמייירי דוקא ע"י ציטול שרי שפיר
 לטלטל כל עץ שיראה, ולא חיישינן דלמא כי קמהפך באיסורא קמהפך כיון
 שנתבטל כבר וחשיב היתר.

אמנם זה ודאי הוא שנתשובותיו הוא קותר את דבריו בפירושו למס' שבת,
 וז"ל הרשב"א ז"ל בשו"ת ס' תפ"ה: שלא מלינן ציטול איסור ניכר
 בחוך היתר אלא בשני ענינים של דבריהם שאין להם עיקר בדאורייתא כגון חלת

חוץ לארץ — וכן צמוקלה דרך שריפתו כעלים שנשרו לחוץ התנור ציו"ט דמרצה עליהם עלים מוכנים ומקוסם, וכאחתה שאמרו צפי צמה מדליקין גבי מקיקין בכלים ואין מקיקין בשצרי כלים דאקשי' כיון דאדליק זה פורתא הו"ל שצרי כלים וכי קא מהפך באיקורא קא מהפך ופרקוין דעביד ליה כרצ מתנא דאמר רב מתנא עלים שנשרו לחוץ התנור ציו"ט מרצה עליהם עלים מוכנים ומקוסם עכ"ל: **ועפ"י** דצרינו יתישב מה שתמכו האחרונים צמק' צילה אהא דפריך התם בגמ' ארצ מתנא דמאי מהני מה שהוא מרצה עליהם עלים מוכנים

והלא דשיל"מ הוא ולא צטיל אף דדרצנן, ומשני התם בגמ' הני מולי היכי דאיתי' לאיקורא צעיניה הכא מיקלא קלא איקורא, ותמכו ע"ז דמ"מ מאי מהני האי טעמא לענין איקור טלטול והא צעיה שהוא מהפך צהס עדיין הס צעין ולא נשרפו עוד וא"כ מאי מהני מה דמקלי קלא לצקוף, ולפי דצרינו ניחא דלענין איקור טלטול איבא לאוקמי שפיר כגון שהוא מטלטל את כל העלים יחד דחשיב טלטול מן הכלל, והא דאמרו שם בגמ' משום ציטול היינו דוקא משום איקור הנאה מן המוקלה דהיינו משריפת העלים ושרי שפיר משום טעמא דמקלי קלי כיון דהנחתו הוא משריפתם, אך לפי"ז הוא דלא כהרשצ"א בצילה ול"ע.

אמנם צפי הר"ה למק' צילה כתב שם דקושית בגמ' והא אין מצטלין איקור לכתחלה היינו משום דציו"ט אקור לצטל, והמגיבים שצדפוס ווילנא תמכו ע"ז ובתצו: "איינו מוצין דלצטל איקור לכתחלה אפי' צהול אקור ול"ע". והיה נ"ל דו"ל דקוצר הר"ה דלענין איקור טלטול מוקלה אין לנו לריכים כלל לטעמא דציטול והא דשרי הוא כמו שכתב הרשצ"א משום דחשיב טלטול מן הכלל, ולענין הנחת מוקלה י"ל נמי דקוצר הר"ה דליבא כלל איקור הנאה מן המוקלה, ולכן פירש דקושית בגמ' הוא דוקא משום איקור ציטול ציו"ט וכונתו היא למ"ש במג"א צקי' שכ"ג קקו"ד דעת התב"ד דאקור לצטל איקור בשצת משום דאין לך תיקון גדול מזה, וקוצר נמי דמאי דמשוי ע"י הרצויה להני עלים כטלטול מן הכלל חשיב נמי כמו תיקון ואקור ציו"ט, וע"ז תרצו שפיר בגמ' דכי אמרינן אין מצטלין דאדוריייתא אבל דדרצנן מצטלינן משום דהיכי דלא אקור אלא מדרצנן לא חשיב תיקון, וכהא דאיתא צמק' צילה דף י"ח. דכלי שנעמא צולד הטומאה מצטבלין אותה ציו"ט כיון דאין כאן תיקון דאדוריייתא וה"ל כאן.

אולם שגיאה גדולה היא לפרש כן בצונת הר"ה, הלא דמסתברה דמאי דמתיר טלטול העלים מחמת דבר אחר דמהשיב טלטולו למן הכלל לא חשיב כלל תיקון כיון שלא נעשה בכך שום תיקון בגוף המוקלה והוא פשוט, ומוכה נמי מהא דהתירו לטלטל את המת ע"י ככר ותינוק ולא פריך התם בגמ' כלל, אלמא דהא לא חשיב תיקון, ועוד דלפי"ז לא אלא שפיר הא דפריך התם בגמ' מהא דשיל"מ לא צטיל ולפירוש זה אין זה קושיא כלל.

ורבן נ"ל כונן אחרת דצצריו והוא דלענין טלטול קוצר שפיר כמו דאמרן,

וקושיית הגמי' היא רק משום הנאה וקוצר גס הרי"ח דמוקלה אקור בהנאה כדמוכח בגמ' פסחים מ"ז ע"ב, אף מצואר שם דטעמא דמוקלה אקור הוא משום דררא דלא תעשה כל מלאכה, דהכי איתא התם: „ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מציאין נסכים מן הטבל יכול לא יצא מן המוקלה אמרת מה טבל מיוחד שאיקור גופו גרס לו אף כל דבר שאיקור גופו גרס לו ילא מוקלה שאין איקור גופו גרס אלא לו איקור דבר אחר גרס לו“, והנה כל איקורי לא תעשה שבתורה מצואר צמק' נדרים לדעת רוב הראשונים חשיצי רק איקור גברא ולא חפלא ואפי"ה אין מציאין מהן נסכים, וע"כ ל"ל דשאני איקורי תורה כגון נבילות וטרפות דאף כי עלם מהות האיקור הוא רק איקור גברא אצל עכ"פ סיצת האיקור היא צגוף בדבר האקור מפני שנתנבלה או נטרפה ולכן לא חשיב מן המותר לישראל, משא"כ איקור מוקלה דהוא משום דררא דמלאכה חשיב לגמרי איקור גברא מפני שגם הקיצה היא לא בדבר המוקלה אלא צגוף האדם ולכך חשיב שפיר מן המותר לישראל, ואף לפי המסקנא דמוקלה לא אקור אלא מדרבנן נראה נמי דמי' לא דמי' איקור מוקלה לשאר איקורי דרבנן, ועיין שו"ת הגרע"א קמן ה' ובס' דרך בקדש ש"א קמן א'. וא"כ י"ל דקוצר הרי"ח דבאיקור כזה לית ציה נמי דין איקור ציטול לבתחילה, דהא יקוד הדין של איקור ציטול איקורין הוא משנה צמק' תרומות לענין תרומה דאיקור גופו גרס לו ולא מוקלה דאיקור דבר אחר גרס לו ולכך מצטלין אף לבתחילה, ולכן פירש דקושיית הגמי' הוא רק משום דעכ"פ אקור מיהו לבטל ציו"ט משום מתקן. ועיין היטב צמג"א שם וצמ"מ פ"ד מהיו"ט ה"ח וצשאג"א ק' נ"ו ול"ע, ואפשר דנדון דידן שאני כיון דלא מתקן אלא ליומא דהא למחר וכן ליו"ט הבא בלח"ה שרי ולכך מותר שפיר צדרבנן לכו"ע, ודו"ק היטב.

ולכאורה נראה לדחות פירוש זה ולהוכיח דמוקלה שרי בהנאה דצמל"מ צפ"א ממשמאי משכב ומושב ה"ד תמה על התוס' צמק' נדה דף קא: שהקשו צבד שאבד צו כלאים לציטול צרוצא, ותמה ע"ז המל"מ והא כיו כמו טומאת משא וכדאמרין צפ"ג דצבורות דנבלה בטלה צשחוטא ואמר ר' חייל טיבור מלטמא אצל מטמא צמשא משום דטומאה כמאן דאיתא היא, ודוקא גבי אכילה שייך ציטול משום דכל משהו ומשהו שיוור לבית הבליעה אמרינן דהיתירא נחית וכן טומאת מגע משום דצשעה שנוגע צזה אינו נוגע צזה אצל כל שהוא צצת אחת לא שייך ציטול צרוצ וגבי צבד נמי דמי לטומאת משא עיי"ש"ה, וראיתי באחרונים שלמדו מזה כלל חדש דכל איקור"י שנתבטל מ"מ אקור למכור הכל צצת אחת לאדם אחר משום דמיד כשהוא מוכר את הכל כרו הוא נהגה ודאי גם מהאיקור"י צזה שדמי במקח הם מרובים יותר ודמי לטומאת משא, ולא שרי למוכרם כי אם שלא צצת אחת, וא"כ אי מוקלה אקור בהנאה מאי מהני ציה ציטול והלא הוא נהגה מכל העלים כאחד ודמי

לטומאת משא ואמאי שרי, וע"כ ל"ל דללא"ה שרי מוקלה בהנאה וכל שקלי וטריא דגמ' איירי רק לענין טלטול.

ונראה דלא חקרו ליהנות מן המוקלה כי אם מפני שהדבר שהוא נכנה ממנו אינו מוכן לכך. מאתמול ושפיר חל עליו שם מוקלה ואקור אף בהנאה, משא"כ בההיא דמרבה עליהם עלים מוכנים ומקיקן דלאחר שכבר הרבה עליהם עלים מוכנים הו' פקע כבר שם מוקלה מן העלים ורשאי הוא להשתמש בכל עץ ועץ צפני עלמו להסיק בו את קדירתו משום טעמא דציטול, וכיון דחזי כבר ליהנות ממנו צפני עלמו ממילא שרי ליהנות כבר גם מכלל יחד כיון דנפקר כאן דין מוקלה כיון דכל עץ צפני עלמו הרי הוא היתר גמור ואין כאן מוקלה, ולא דמי כלל לכל איקור"ה דאי אמרינן דמיעוטא כמאן דאיתא הרי הוא בעלם עומד באיקורו ודו"ק. ולפי"ז כדי להתיר ליהנות מכלל יחד ע"כ ל"ל גם לענין טלטול דשרי לטלטל וליהנות מכל עץ צפני עלמו אף דבה"ג דלא השיב טלטול מן ה"ד וכמו שנתבאר, וא"כ לפי"ז יתח' יותר דברי הרשב"א במס' צ"ה ודו"ק היטב. ועוד ל"ל דיש לחלק בין איקור דאורייתא לדרבנן ול"ע.

אך מה שתמה המל"מ על התוס' ללעמ"ד ישוב הגון דלא חקור רחמנא בגד של למר ופשתים משום הלמ"ד שבו או הפשתים שבו דהא שניהם מותרים הם אלא משום דמהמת תערובתם נולד כאן איקור חדש, ונראה דלא חקר רחמנא כי אם מחמת השם החדש שנופל על הבגד דהיינו בגד של "למר ופשתים" שהוא שטמא, ולפי"ז יפה הקשו התוס' לציטל שפיר מיעוט הפשתן ברוב הלמ"ד ואין מיעוט הפשתים גורמים לבגד שיביה קרוי של למר "ופשתים" וא"כ ליכא נמי איקור שטמא, ואף דמיעוטא כמאן דאיתא מ"מ הלא היתר הוא כיון דמיעוט לא גרם שום שינוי בשם הבגד שיביה נקרא שמו עליו ולכן שפיר מותר ודו"ק.

ומיהו עכ"פ יש ללמוד מדברי הרשב"א במס' שבת דלא שרי ליהנות מן המוקלה כי אם בהנאה דממילא ולא ע"י מעשה, ויש לחקור איך הוא הדין לדעת הרשב"א אם הוא מציא את קדרתו ומשמירה על ע"י מוקלה שהן דולקות אי שרי או לא ד"ל דבה"ג שאינו עושה מעשה כלל בגוף המוקלה קוצר גם הרשב"א דשרי או דמי"מ כיון דהנאה זו אינה באה לו ממילא חקור והביא דמקיקן בכלים שאני משום דנתחילת בהקפדה בעמיד כבר את קדרתו ואז היו מדיין בכלים שלמים ול"ע.

בם' בית הלוי ה"א קי"א הביא ראיה דשרי ליהנות מן המוקלה וז"ל: אמנם גם הוכי דהנהג גופו נראה דמותר דבשבת דף מ"ט אמרינן טומנין בגיזי למר ואין מטלטלין אותו, וכן בשבת דף ל"ט גבי ולא יטמינהו בחול ובאצק דרכים—מוכח דלא איכפת לן מה דנהג מהמוקלה שהצלה

ללית זו, — וכן מצואר צצצת דף קמ"א הקש שט"ג המטה לא יגענו צידו
 אצל מנענו בגופו דהוי טלטול מן הלד ואכתי כששוכב על הקש הרי נהנה
 גופו מן המוקלה ממש ואפי"ה מותר, (צראהיז זו קדמו הגאון רע"א ז"ל
 בחדושו לשר"ע ק' שכ"ה) ומ"מ ל"ע לי על הרשצ"א במה שכתב דהדלקה
 והתשמיש אסור בו כגון לסמוך בו כרעי המטה דא"כ אמאי מותר לישב
 על המוקלה וכן מותר להטמין התצטיל והצילה צמוקלה — וגם מה שנסתפק
 הרשצ"א אי שרי בהנאה ל"ע אמאי לא הוכיח מזה עכ"ל.

עוד נלענ"ד דלכאורה יש להוכיח דמוקלה שרי בהנאה ולפשוט ספיקו של
 המג"א מהא דאמרו צמק' סוכה דף לז : הדם צמחצר מותר
 להריח בו צצצת, ואף אחרוג דאסור הוי רק מטעם גזירה משום דאי שרית
 ליה אחי למגזייה אלמא דאף דצטודס מחוצרים מוקלות הן אפי"ה שרי ליהנות
 מהם ולהריח ואף דהנחת ריח חשיב כמו מאכל כמצואר צמק' צילה דף כז:
 מ"מ הואיל ואינו עושה שום מעשה צגוף המוקלה שרי.

אמנם ל"ל דמכל אלו הראיות אין להוכיח כלל דלכאורה ל"ע דלמה לא
 הוכיחו דמוקלה שרי בהנאה דאיל"ה איך אנו הולכים צצצת צשוק
 דורקים על עפר הארץ והלא לרורות ואצנים מוקלה חמור הוא דמודו צבו
 כו"ע וא"כ איך אנו נהנים מן המוקלה, וכן יש לתמוה על הרשצ"א
 צצצת דפשוט את ספיקו מדקדוק קל צלשון הגמ' ועדיפא מיינה היה
 לו להוכיח דשרי ליהנות מן המוקלה בהנאה דממילא שלא ע"י מעשה
 דאלי"כ איך טומנים את התצטיל צערצ שצת והוא מתצטיל צצצת על הגחלים
 שכן מוקלות, וכן איך אפשר לקרות או לאכול לאור הנר צצצת או להתחמם
 נגד אש שצחוק התנור והלא הוא נהנה מן המוקלה, והיה להם להוכיח מזה
 דשרי ליהנות צצצת מן המוקלה אף בהנחת הגוף.

ור"כ נראה ד"ל דספיקא של הרשצ"א הוי רק צנולד ולא צמוקלה, משום
 דעליה אף דמוקלה גמור הן צצצת מ"מ כיון שהדליקן צערצ שצת כדי שיצטלו
 את קדרתו צצצת או כדי להתחמם לאורם הלא יחדן לכך מעיקרא צצצת
 הדלקה ולא חשיבא כלל מוקלה ואין לך הכנה גדולה מזו, ומשום כך אנו
 דורסין צצצת על עפר הארץ ולא חיישינן כלל להנאה מן המוקלה משום
 דהעפר מיוחד הוא לכך ליהנות ממנו הנאה זו שלא ע"י טלטול, ומכ"ט שרי
 גמי לצטל צינה אף צחול שהוא מוקלה משום דכיון שאינו מטלטל, את החול שרי
 כיון דכל עפר מיוחד הוא להנאה שלא ע"י טלטול, ואף דאינם מיוחדים אלא
 להנחת דריסה ולא לשאר הנאות מ"מ שרי צצר צכל בהנאות שצטולם, כמו
 צכלים גמורים דכיון דמיוחדים הם לשום תשמיש ממילא שרי להשתמש צהם
 לכל תשמיש שירצה וכהא דתנן מקיקין צכלים ואף שאינם מיוחדים כלל להסקה,
 ה"נ כאן כיון דמשכחת ציה הנאה שלא ע"י טלטול ממילא הותרו כל ההנאות

שאינן ע"י טלטול. ומכאן נראה מותר נמי לישב על הקש בשבת ולהטימן את קדרתו בגיזי נמר וכדומה ואף דכתיב לא מייחדי כלל לשום הנאה בשבת מ"מ שרי, משום דכל המוקפים לא הקלה אותם בצעלים כ"א מטלטול או מהנאה שע"י מעשה בגוף המוקף ולא הקלה אותם כלל מהנאה לדדית שלא ע"י מעשה, לצד מהסקת עולם שהן מוקפים נראה דיש לאקדור אף שלא ע"י טלטול משום דהנאה של כליו שאני דחשיב כמו אכילה ודרי הוא באוכל את המוקף, ועיקר ספיקו של הרשב"א נראה שהוא רק צולד, משום דכיון דציהשמי"ש לא היה כלל צעולס ולא היה אפשר ליהנות ממנו בשום הנאה שהיה ולכן יש מקום לומר דהואיל ואיתקלף ציהשמי"ש גם מהנאה שלא ע"י טלטול כיון דלא היה כלל צעולס אקדור הוא לכל השבת גם בהנאה הצאה לו לאדם ממילא משום ד"ל דצטיון הכנה מאתמול גם לענין הנאה כמו לאכילה, ולענין כך יפה הוכיח הרשב"א מגמ' שבת דמותר ליהנות מן הכולד בהנאה דממילא, ודו"ק.

במאור"ח סי' תרע"ג כתב הר"י שרשב"א ז"ל דתשובותיו תמה על שו"ת הרי"ף בנר הנזכר שמוחר להשתמש לאורה אחר עבור זמנה, דא"כ למה התירו זה שמנים ופתילות שאקדור הכמים להדליק בהם בשבת שהרי כל עצמן לא התירו אותן אלא מפני שאקדור להשתמש לאורה, וכיון דלשועת הרי"ף לאחר זמן מלותו מותר עדיין חיבא למיחש לשמא יעשה, וראיתי בשו"ת כת"ס חאור"ה סי' ק"ל שכתב אחד הקשה לו ע"י דמאי קושיא הוא, והא איכא למימר דשאינן שבת "כיון שציהשמי"ש היה אקדור לו ליהנות ממנו וכיון דאיתקלף ציהשמי"ש איתקלף חא"כ לכולא יומא דשבתא וליכא חשש שיסתמש אלאו ודרי"ף לא כ"כ רק צהול מותר להשתמש חא"כ דלא שייך טעמא דאיתקלף צהול ולא בשבת כמ"ס הר"ן בסוכה באתרוג צצטעו", ועיי"ש בכת"ס שהאריך בזה וכתב דכיון שאינו עושה מעשה כלל בגוף המוקף רק מקרב עצמו להשתמש בו או לאכול לאורו הין זה איסור, והוכיח כן מדברי הרשב"א בגמ' שבת כ"ט. שהוצא כבר לעיל.

ועפ"י דברינו הקודמים נראה דלא מוכח כלל מהרשב"א דשרי כ"א בהנאה הצאה לו ממילא ולא כשהוא מקרב את עצמו להשתמש בו או לאכול לאורו דכזה"ג אפשר שפיר דאקדור אף היכי דלא קעביד מעשה כלל בגוף המוקף משום דעכ"פ לא התי ליה כך הנאה ממילא אלא ע"י מעשה, ואסור נמי להעמיד את קדרתו צו"ט כדי לצבלה צעלי מוקף אף אם אינו נוגע כלל בגוף המוקף ולא קעביד זהו שום מעשה משום דלא מליין ברשב"א דשרי כי אם בזה"ג שמעיקרא צתלתל ההסקה היו עדיין הכלים שלמים. וממילא נראה שפיר דעת השולח דאף חי כל המוקפים שרי בהנאה שלא ע"י מעשה בגוף המוקף דהא נהנין מאור הנר בשבת אף שהנר הוא מוקף, היינו משום דלא חשיבי כלל מוקפים לענין הנאה שלא ע"י מעשה וכמו שנתבאר, משא"כ נר

הנוכה בשבת דציהשמ"ש היה חסור ליהנות מן האור אף בהנאה דממילא, זכ"ה"ג ו"ל דגריעה טפי מנולד ואמרין שפיר מיגו דאיתקלאי ציהשמ"ש איתקלאי לכולא יומא גם מהנאה ולא שרי כ"א בהנאה דממילא ולא ע"י מעשה אף שלא בגוף המוקלה ובגון שהוא מקרב א"ע ליהנות מן האור. ומיכו הא ליכא למימר דאם הוקלה ציהשמ"ש של שבת מחמת מלוא חשיב נמי כל השבת כמוקלה למלותו משום טעמא דהואיל ואיתקלאי, משום דאין זה שום קצרה לומר דחשיב כל השבת כמו זמן מלותו כיון דעכ"פ לא שייכא ציה טעמא דציווי מלוא וכו' פשוט.

ורפ"ז נראה לענין י"ד באור האלקטריא שנוולד ציו"ט דחסור לאפות ולבשל צו אף שלא ע"י מעשה בגוף האור, ואף בהנאה אורה נראה נמי דלכאורה ו"ל דחסור לקרב את עצמו כדי ליהנות מאור הנר כיון דזכ"ה"ג לא הוי הנאה בהנאה לו ממילא, וגם בלח"ה לעני"ד ל"ע צעיקר הקצרה דבשלמא אכילה גוף המוקלה בגון צילה שנוולד ציו"ט שפיר ו"ל דטעמא דחסרי ליה חכמים הוא משום דחסמכיהו רצון חסרה דוהבינו ואמרנו דכל מידי דמיכל בשבת ויו"ט ציוי הכנה מאתמול, ואסרו גם את ההסקה צעלי מוקלה בגון כלים שנשברו ציו"ט משום דהסקה חשיב כמו אכילה הואיל והוא מכלה את העלים, אבל מנלן לחסור את הצקעת לסמוך זה את הקדרה אף שלא ע"י טלטול כמו שבי הרשב"א, וע"כ ו"ל כמו דאמרן לעיל דגם לעינן הנאה הנריכו חכמים הכנה מאתמול ואסרו את ההנאה משום דחשיב כמו אכילה, וא"כ כך לי אם ההנאה צאה לו ע"י מעשה בגוף המוקלה או שהוא עושה מעשה אחרת שאינה בגוף המוקלה בגון שהוא מקרב את עצמו לאור הנר של מוקלה להתחמם צו או לכול לאורו וזכ"ה"ג דחשיב האור מוקלה בגון שנוולד ציו"ט, דמסתברא דכיון דלא חסור אלא משום הכנה אין לחלק כלל. וטעמא דשרי בהנאה דממילא שלא ע"י מעשה כלל נראה משום דזכ"ה"ג שההנאה צאה לו ממילא לא דמי כלל לאכילה שהיא ע"י מעשה האדם ולא ממילא וה"כ כאן.

אמנם להלכה ו"ל דשרי שפיר ליהנות אף מן הנוולד שלא ע"י טלטול בגוף הנוולד, ויש להוכיח בן מהא דכתב הר"ן קו"פ כל כתבי גבי עשה כצ"ל לירד צו ירד צו ישראל אחריו וז"ל: וכתב הרמב"ן וז"ל דדוקא ירד אחריו שאינו מטלטלן אלא שורד צו ואינו אלא כיושב על האבן אבל לטלטלו חסור אר"כ היו העלים תלושים מערצ שבת דזכ"ה"ג ליכא משום מוקלה לפי שאין הנכרי מקלה כלום ודעתו על הכל, ומשמע מזה דהא לירד על הכבש שלא ע"י טלטול שרי לעולם אף אם תלש את העלים בשבת דחשיב הכבש נולד דהא עליה שנשרו מן הדקל ציו"ט כתב הר"ף צריש מק' צילה דחסור להסיקן ציו"ט צפני עצמן משום דהוי להו נולד, וגם לישנא דעשה כצ"ל משמע נמי אף אם עשה

כלי שהוא מיוחד רק לכשם חשיב נולד גמור ואפ"ה תנן יחד אחריו ישראל חלמה דברי ליהנות מן הנולד.

וכן יש להוכיח מהא דתנן התם נכרי שהדליק את הנר משתמש לאחריו ישראל ומשמש דבכל ענין כרי להשתמש וליהנות מנור הנר אף אם הדליקו נכרי ע"י המלאת אש, ובבב"א נראה דאף הנר שהדליקו מאש שהמליאו נמי חשיב נולד ואף להקנות לעיל המשמש מדעת המ"מ והלח"מ דאף לדעת הרמב"ד ז"ל לא חשיב נולד כי אם האש הראשון שהמליאו ולא כל האש שהדליק ממנו, מ"מ נראה דהיינו דוקא יו"ט ולא שבת, דהנה לעיל הקשינו בכל אש שהדליק צו"ט אמאי לא חשיב נולד דהא משקרא עליה ועכשו אש, וע"כ ז"ל כמות"כ השטות"ק משום דכיון שאי אפשר לו לאדם שיכין את כל האש הנרדף לו לכך לא גזרו ציה חכמים חיסור, ולפ"ז נראה דז"ל דהיינו דוקא יו"ט ולא שבת דכלא"ה חסור להצטיר ולרדף ע"כ להבין מט"ש, וא"כ נראה דז"ל דאם הדליק עכו"ם נר מאש הנולד דגם אש הנר חשיב נולד ואפ"ה תנן דברי בהנאה. ועיין בדברי הגאון מוהר"פ פרנק שליט"ה בהוצאת ו' ו"ט.

ומיהו אפשר לדחות ולומר דמיידי התם כגון שהדליק עכו"ם נר שלו דלית ציה משום מוקלה משום דבשל עכו"ם אין לרדף הכן, אבל מכל הפוסקים לא משמע כן, ועוד דנתבאר לעיל דמוקלה נולד שייך גם בשל עכו"ם. ועיין בטורא"ה סי' שצ"ה שכתב צ"ח התרומה: "דוקא צמזשל בשבת צמזג מותר אפילו לו דמשקרא חזי לכוס, אבל הכוהני או שאר מלאכות דמשקרא לא חזי כלל כגון שהדליק נר אפי' צמזג חסור לו באתו שבת" וע"כ צ"ה שפירש: "דכיון דלא חזי לכוס הקני דעתיה מניה, ולפ"ז הא דכתב רבינו חסור לו לאו דוקא לו דאפי' לאחרים נמי חסור משום דהוי מוקלה לכל ישראל אלא דנקט לו משום דאוריז ציה" עכ"ל, וכן כתב דהרי"ש ע"כ, ומוכח מזה דביטול הב"ח היא דמוקלה חסור בהנאה, ואולי דוקא הגאון חסור הוא דחסור משום דחשיב הנאה מגוף המוקלה ממש, וע"י צמז"א סי' תק"ז וצמז"ה"ש שכתב כן ועיין צמזנה צמזנה שם דלא ק"ל כלל הולוק זה וע"י צמז"ס חא"ה סי' ק"ל שכתב להיפך ו"ט. אבל עכ"פ לדעת הב"ח ז"ל דהא דתנן נכרי שהדליק את הנר וכו' מיידי דוקא כגון שהדליק נר שלו דלא שייכא ציה מוקלה, משא"כ אם הדליק נר של ישראל דמי לישראל שהדליק את הנר צמזג, וקוצר נמי דהא דאין עכו"ם לרדף הכן הוא גם לענין נולד וכדעת הלבוש, ו"ט.

ובשו"ע הרב ז"ל בקי' ב"ה סעיף י"ד כתב: "שכל מוקלה חינו חסור בהנאה להשתמש בו בלא טלטול ובמצד בלא יעשה מעשה בגוף המוקלה ע"י השמים זה כגון להלית אש צו"ט תחת עני מוקלה חש"פ שאינו מזהם כלל, ובקי' תק"ט סעיף ט"ז הוסיף וכתב: "כגון להשתמש כנגד המדורה הנעשית מעני מוקלה או להשתמש לאחרון חש"פ שהוא נהנה

מהמוקלה מ"מ כיון שההנאה צאה לו מאיליה שאינו עושה שום מעשה בגוף המוקלה בהנחתו ממנה לא גזרו חכמים על כך" עכ"ל, ולכן י"ל כונה אחרת דדברי הרשב"א ז"ל צמק' שצת, דלכאורה נראה דמלשון הרשב"א משמע רק דאם העמיד את קדרתו בשעה שהכלים היו עדיין שלמים ואף דמיד כי הדליק בהו פורתא הו"ל שצרי כלים ונמלא שהתצטול מתצטול צעזרי כלים דאקירי משום נולד מ"מ שרי משום דהנאה הצאה ממילא שפיר דמי, ולפי"ז ל"ע הא דמקיים שם הרשב"א דהא דאמרין מרבה עליהם עלים מוכנים ומסיקן לא מתורת ציטול נגעו בה אלא לריך רוב כדי שלא יראה כמטלטל את האיקור אלא כמטלטל בהיתר וכי מטלטל בשאר כלים הו"ל כמטלטל מן הכל, וקשה להתייב לענין איקור טלטול דשרי משום דחשיב רק טלטול מן הכל אצל מ"מ בעידנה דקמהפך צענים הלא הוא מהפך צבונה גם את השצרים וא"כ מאי מהני מה דטלטול המוקלה חשיב רק מן הכל, והלא מ"מ הנאה זו שהוא נהנה מחמת היפוך הענים צאה לו כבר ע"י מעשיו ולא ממילא, וע"כ ל"ל דמ"מ אף שאינה צאה לו ממילא נמי שרי כיון דאינו עושה מעשה להדיא בגוף המוקלה אלא ע"י טלטול מן הכל דלא חשיב כ"כ מעשה (ודוחק לומר דכיון דצעת בהסקה היו הכלים שלמים לכך חשיבו כל ההנאות של אח"כ כהנאה, הצאה לו ממילא) וא"כ מוכח להדיא דשרי להתקרב וליהנות מן המוקלה משום דכיון דלא קעציד עכ"פ מעשה בגוף המוקלה חשיב נמי כאילו צאה לו ממילא, ואף דמדברי הרשב"א משמע קצת דאקור להציה קדרה ולצטלה נגד אש של שצרי כלים, מ"מ י"ל דהא חשיבא טפי ממילא ול"ע, ומ"מ לא קשה על הרשב"א מגמ' צילה כקושיית צע"ס בן יחודה הכ"ל משום דמ"מ שאני התם דנוה שהוא מרבה עליהם עלים ומסיקן חשיב טפי מעשה בגוף המוקלה ואקור שפיר ליהנות בכה"ג אי לאו משום ציטול צרוב, ודוחק.

ולכאורה יש להוכיח דשרי לאפות ולצטל נגד אש של מוקלה מגמ' פסחים מ"ו: דפריך התם בגמ' לרבה דאית ליה הוואיל מהא דתניא המצטל גיה"נ צחלצ צו"ט ואכלו לוקה חמש ואי אמרין הוואיל אהבערה לא ליחייב הוואיל דחזי ליה ללרכו, ומשני התם בגמ' אפיק הבערה ועייל עני מוקלה, והדר פריך ע"ז בגמ' ומוקלה דאורייתא הוא וכו' ולכאורה ל"ע דאמאי הולרכו לומר אפיק הבערה והא מלין לאוקמא שפיר כגון שהוא מצטל בעני מוקלה ואף אי מוקלה לא אקור אלא מדרבנן מ"מ לא אמרין הוואיל דחזי ליה ללרכו כיון דמדרבנן מיכו אקור תו אזדא טעמא דהוואיל וממילא לקי שפיר מדאורייתא משום הבערה, וכידוע דדעת רוב גדולי האחרונים הוא דצכה"ג כו"ע מודי דרבנן מהני לדאורייתא, אצל אש נאמר דשרי לצטל נגד אש של מוקלה ניחא שפיר דצכה"ג לא לקי משום הבערה משום דמ"מ חזי לאחרינא לאפות ולצטל נגד אש זה ושייבא ציה שפיר פטורא דהוואיל. **ומידהו** אין זו ראייה כלל דעד כאן לא אמרין דהיכי דאקור מדרבנן אזדא

ליה פטורה דהואיל אלא צבה"ג דיש לנו לתלות שמחמת האיקור לא ירלו האורחים לאכול, או שלא יצואו האורחים ממהמת איקור תחומין וממילא הוי כאופה מיו"ט לחול צמקום שאין האורחין מזויין שם, משא"כ הכא דהאי גברא טעמו לא חיכפת ליה כלל צאיסור מוקף, וא"כ נהי דכיון דמכוון לצורך גיה"ג לא חשיב לצורך אור"ג, נ"מ הא חזי ליה שפיר לצשל צו ע"י איקור דבר המותר, וצבה"ג ודאי שויבא ציה שפיר לכר"ע פטורה דהואיל ודו"ק.

עב"פ נראה דלא מיצטית דברי לאכול או לקרות לאור האלקטרי טולד צצבת ויו"ט, אלא אפשר דברי נמי לאפות ולצשל צו שלא ע"י טלטול צגוף האור ויש לומר נמי דאף אי חקור לצשל נגד חש זה נ"מ ליהנות לאורו שרי, וכמו"ש הכת"ס צק' ק"ל דאפי' אם מוקף חקור צהנאח מ"מ נראה שהנאה שימוש לאורו לאכול חלו ודומה חין צו איקור נמש דהנה משהצבת שאין צו ממש, ודוקא לאפות חלו האצוקה או להתחמם חקור חצל הנאה אורה שהוא מן האור הפרוש מן גוף הכר ולית ציה ממש כלל שרי עייש"ה, חמם ל"ע צומש"צ ס' תק"ז סק"ה שכתב להיפך, ונ"מ נראה דצ"ד מותר.

ועפ"י דברי השו"ע של הרב ז"ל המוצאים לעיל כתב הגאון מוה"ר צבי פסקה פראנק שליט"א רצ"ד דפעה"ק ירושלים ת"ו צירחון התלמודי קול תורה חוברת ח"ב של שנת תרל"ד „להרצ"ד חין לאקור את מעשה ההדלקה של מאור האלקטריא ציו"ט שברי כל איקור הולאת האור חונה אלא תולדה מאיקור של השתמשות דמכוון דנאסר להשתמש צו מפני איקור מוקף דנולד ממילא חגל"מ למפרע דהצבעה היא שלא לצורך יו"ט ואקורה, חצל צבה"ג דהשמוש צהאור יהא מותר שוב חין חקור לאקור את ע"ש מעשה ההדלקה" עכ"ל.

ואם כי נפשי יודעת חחד את מיעוט ערכי להתוכח עם האי גברא דבה מ"מ נלענ"ד דלאחר העיון יש לפקפק בצדדיו טובא, דנראה דתפס לדבר פשוט דלדעת הרצ"ד ז"ל כל עיקר איקור הולאת אור חונה אלא תולדה מאיקור של השתמשות, ולצ"ד נראה צזה דלא כוותיק דהא לפי דבריו שרי לדעת הרצ"ד להמליח חש כדי להתחמם צו או כדי ליהנות מהאור הנאה שלא ע"י מעשה צגוף החש, ומשנתנו הלא קתמא נקטה דצכל ענין חין מוליחין, ועיין צט"ז ס' תק"צ שתמה בשין זה על פירוש המ"מ צדעת הרמב"ם ומשמע דהא לדעת הרצ"ד יוחא שפיר דצכל ענין חין מוליחין. ואין לומר דה"ע דאקור ממש דצשעת ההמלאה שהוא מוליח חש מן האצנים הרי הוא מטלטל צידים את הנולד ואקור ממש טלטול, משא"כ הכא צאלקטריא דע"י מעשה ההדלקה חינו מטלטל כלל את החש הנולד, דמ"מ גם על זה קשה דמשנתנו קתמא נקטה דמשמע דצכל ענין חקור חף שלא ע"י טלטול צגוף החש הנולד, ועוד דהא קו"ל דמותר לטלטל את המוקף ציו"ט לצורך אור"ג ושמחת יו"ט

ולא אקור אלא שימוש משום דדמי לאכילה, וע"כ ז"ל דה"ט דאסור משום דלא התירו טלטול מוקף לאורך או"י כי אם כדי ליבנות מדצר המותר כמו קילוק אפר מן הכירה כדי לאפות פשטיד"א אבל לא כדי ליבנות מגוף המוקף עצמו אפי' באופן המותר, וא"כ נראה דכ"ש מלאכה דאורייתא דאקור טפי, דהא מאי דאקור ליבנות מן המוקף ע"י טלטול הוא לא משום דמטלטל מידי דלא חזי, אלא משום דהנאה כזו שהיא ע"י טלטול הנריכו חבמים הכנה מצעו"י כמו לענין אכילה, וא"כ מסתבר דכ"ש דאקור אם הנאתו אינה צאה לו כי אם ע"י מלאכה דאורייתא דהיינו הצערה, ולכן נלענ"ד ודאי דאף לדעת הראצ"ד אקור וכמו שנבאר לקמן צע"ה בראיות ברורות.

עוד תמה עליו צירחון ה"ל חוצרת ד' הרצ הגאון ר' שלמה נתן קוטלער שליט"א הרצ מדיטרויט וז"ל שם: „דאם אמנס דיקודו של הגאון הראצ"ד נכון דטעם הראצ"ד הוא משום תולדה שיהי אקור להשתמש וא"כ הו"ל הצערה שלא לאורך, מ"מ מה שהעלה דבשצול מוקף יהיה אקור להשתמש ולפי"ז מחלק צין המשנה לצין אור האלקטריא, זה אינו לפע"ד, חדא דהראצ"ד קוצר דגם ציר"ט מותר מוקף ועיין צפ"א מהי יו"ט הי"ז, וא"כ א"א לומר דטעם שלא יהי ראשי להשתמש הוא משום מוקף. ועוד דלפי"ז תבוי מנתני צפוגתא צין ר"י ור"ש וסתמא כר"י, — ועוד דלפע"ד לא הוי מוקף אם מותר להוציא כיון שצידו לעשות כן. — אכן טעם הראצ"ד ז"ל הוא — דכמו דצולה שגולדה ציר"ט דאפי' בתרנגולת העומדת לאכילה דאינה מוקף ונולד מ"מ אקורה משום הכנה מפסק דוהבינו שאין יו"ט מכין לשבת ולא שבת מכין ליו"ט וכן לא יו"ט ושבת לעצמם (עי' מאורי לצולה) ולכן ק"ל להראצ"ד דיהיה אקור להשתמש ציר"ט מטעם שלא הכין מחול ואקור זה לאו משום מוקף — רק כיון דנהנה לריכין להבינו מחול, ואדרבא צזה גם הרמז"ס מודה דאקור מדאורייתא כיון דל"ה מבשורין ודמי לצולה, ולפי"ז הוי איסור דאורייתא דהלכה כרצו והאלקטריא אקורה לכו"ע ציר"ט מדאורייתא מטעמא דרצו"ה עכ"ל.

והנה לפי דבריו ילא לנו חדוש גדול דאף אם הודלק מאור האלקטריא בשבת או ציר"ט ע"י עכ"ס או ע"י השעון העשוי לכך מאתמול שהוא מודליק בשעות הקצוות מ"מ אקור לאכול או לקרות לאור זה. ואין לומר דמהמת עריכת השעון מערב שבת חשיב האור הנולד בשבת כמוכן מאתמול, דמ"ש משמן של צדדין דאף אם טען צית הצד מצעוד יום והשמן צז והולכת כל השבת ואף דע"מ כן הניחו וקמך על זה שחזר בשבת ואפי"ה הוי קמיכה לאו מידי משום דכיון דהמשקה אינו צעולס בערב שבת הוי נולד גמור ה"נ הכא חשיב נולד גמור ואין כאן היתר. ולפי"ז נראה נמי דכל עיקר ההשתמשות במאור זה אינו כדאי בשבת ויו"ט, משום דלפעמים מחמת

היה קלוקל נפקק הזרס לרגע קצר חלל שחיקף ומיד הוא חוזר ומדליק מאליו כידוע וא"כ מיד כשכבה פסקה הכנתו של חתמול ומה שחזר והדלק אח"כ הרי הוא נולד גמור ואקור ליהנות ממנו משום חקרן הכנה. וגראה דאף דנתבאר לעיל דאין נולד לחי שבת מ"מ היינו דוקא איקור נולד שהוא מחמת מוקלה, משא"כ לרבה דאקור מדאורייתא משום הכנה נראה ודאי דאם כזה צלמלג השבת צטלה הכנה דמטיקרא ושוב הוי הכנה לעולם דאקור, וכו' פלחי.

אור עלה היקוד של הרצ מדוערוע שליט"א דהיכא דאקור מטעם הכנה דרבה אקור אף בהנאה, וממילא הודע לו להגרמ"פ שליט"א דיקודו צמט הראצ"ד הוא נכון מטעם איקור המלאת אש הוא משום תולדה שיחיה אקור להשתמש וא"כ הו"ל הצעה שלא לצורך, לעמ"ד אין הדברים נראים וג"ל הוכחה ברורה דאף אי אקור מטעם הכנה דרבה מ"מ שרי בהנאה דממילא מהא דכתב המג"א בק' שג"ה דמגמ' פסקים דף מ"ז ע"ב משמע דמוקלה אקור, ותמה מזה על התוס' שכתבו דמוקל"ה מותר בהנאה, ועיין במחמ"ש שהציה צמט בעל תו"ש דשאינו קוגיא דפקחים לחלוא התם לפי הק"ד דמוקלה הוא דאורייתא ומ"ש בתוס' דשרי הוא רק לבתר דקיי"ל דמוקלה לא אקור חלל מדרבנן, ודחה המחמ"ש סברא זו משום דמסתבר דכל מאי דאקור מדאורייתא לפי הק"ד דאקור מוקלה הוא מה"ט ה"י אקור לדידן מדרבנן משום דלא מליקן צוה שום חילוק עיי"ב. חלמא דאף אי מוקלה דאורייתא משום קרא דהכינו כמפורש התם צגמ' דהיינו ממש כך דרשא דרבה דאקור צילה שולדה ציו"ט שלאחר השבת ואפי"ה החליטו כל הפוסקים דאף אי מוקלה דאורייתא מ"מ לא אקור בהנאה דממילא, וא"כ ה"ס נמי לדידן היכא דאקור מטעם הכנה דרבה נמי לא אקור כי אם בהנאה שעי' מטעם בגוף הנולד דדמי לאכילה ולא בהנאה דממילא.

ובן כתב צשו"ט הרב ז"ל בקו"א קו' תק"ז צד"ה כתב וז"ל שם: "שהרי צגמ' מוכח בהדיא דאקור הכנה אפי' דאורייתא מותר בהנאה הבה מאלוה ואין אקור חלל לטלטלו ולהשתמש בו ע"ש דף ג' ע"ב גבי הא דפריך בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכו' אפי"ה קתני אין מטלטלין לקמוץ ברעי המטה משמע דאם אינו מטלטל מותר לקמוץ עליה ברעי המטה משום דהוי הנאה הבה מאלוה עכ"ל. ואף כי לעמ"ד ל"ע מהא דכתב הרשב"א בשבת דף כ"ט. שכתב להדיא דלקמוץ בה ברעי המטה אקור אפי' אם הוא במקומו שאינו מזיזו ומטלטלו, מ"מ נראה דהגר"ז ק"ל דאף אי אקור מטעם הכנה דרבה נמי שרי בהנאה.

ואדרבה לעמ"ד נראה איפכא דאי אקור משום מוקלה יש לאקור טפי בהנאה מהיכא דאקור רק משום הכנה. ויש ללמוד כן מדעת היש"ש צמק' צילה פ"א קומן ה' שכתב דצילה שולדה מתרנגולת העומדת לגדל צו"ה

אקורה לטלטל מן הדין משום מוקלה דהיינו נולד, משא"כ בעומדת לאכילה שאקורה משום הכנה מאן לימא לן דאקורה בטלטול, והא דתניא אין מטלטלין אותה לא לבקוה בה את הכלי ולא לטמון בה כרעי המטה איכא לאוקמה דמיירי דוקא בתרנגולת העומדת לגדל צינים, ועייש"ה צקוף דצריו שמקיים ומ"מ נראה שאין להקל ולחלק בין צינה הבאה מתרנגולת העומדת לאכילה או מתרנגולת העומדת לגדל צינים מאחר ששתיכן אקורין באכילה אקורין בן גם בטלטול, אלמא להדיא דאיכא דאקור משום מוקלה יש לאקור טפי בטלטול ובהנאה מביכא דאקור רק משום הכנה דרבה, והטעם נראה פשוט משום דטעמא דהכנה היינו דוקא משום חשיבות של סעודה שבת וי"ט דהיינו דוקא באכילה ממש ולא בטלטול והנאה משום דצעינן דוקא דומיא דקרא דמיירי באכילה, משא"כ מוקלה שהוא דרצון יש לומר דאקרו גם ליהנות ודו"ק,

אך מה שהשיב לו הגר"פ שליט"א דאין לומר דטעמא דמתניתין דאין מוליחין את האור הוא משום הכנה דרבה משום דלפי"ז לרצ נחמן רצ יוסף ור' יוחנן ור' יוחנן דמבואר בר"ש מק' צינה דהכנה דרבה לית להו וא"כ לדעת הראש"ד היו תיוצתא לדידכו מהך משנה [ודוחק גדול הוא לומר דאליבא דידכו מודה גם הראש"ד דמפרשי הטעם דאקור כמו הרמב"ם משום דמשמע דטעמא דגמי אלול אליבא דכולי אמוראין] היה י"ל דלכאורה י"ל דהא דלא ק"ל הכנה דרבה היינו דוקא בהכנה טבעית שהיא צידי שמים משא"כ הכנה שהיא צידי אדם י"ל דגם הני מ"ד קצרי דאקור שפיר מקרא דוכינו, וחילוק זה בין הכנה טבעית להכנה שעי' אדם יקודו הוא בצדרי התוס' צמק' צינה דף י"ז. צקוד"ה מ"ט, ובפיה"מ להרמב"ם צמשה ראשונה צמק' צינה.

אחרי כתבי זאת יתכן לאור עוד חוברת מהירחון ה"ל וראיתי שגם הגר"פ עלמו הרגיש כבר בחילוק זה, אך דחאו שם מחמת תרי טעמי חדא משום דמבאר שם בחילוק זה לאו דכו"ע היא דמתוס' עירובין ל"ח. ד"ה ור"א משמע דלא קצרי חילוק זה, ולענ"ד אין אני רואה בזה שום השגה דמ"מ אפשר שפיר לומר דעת הראש"ד דקוצר כדעת התוס' צמק' צינה וממילא אלול שפיר בך משנה דאין מוליחין את האור אליבא דכו"ע ואין כאן שום תיוצתא. עוד כתב שם קצרה נכונה דאפילו לפמ"ש התוס' בצינה דאף למאן דלית ליה הכנה דרבה מודה דבהכנה דצידי אקור, היינו דוקא משום דאיכא איקור גזרא על עשית ופעולת ההכנה משבת ליר"ט אל עליון אין לפרש הדין דאין מוליחין את האור דהוא אקור משום הכנה אף למאן דלית ליה דרבה דלענין לאקור את אשר כבר מוכן הכנה דצידי ודממילא שוין בן. אכן לענ"ד נראה דאף דפירוש הגון הוא לפרש כונה זו בדעת התוס' כדי שלא יהיו קותרים את דצרי עלמס צמק' עירובין מ"מ דעת הראש"ד הלא

אפשר שפיר דקוצר חילוק זה אף לענין דיעבד, וקוצר דאף הכי מ"ד דפליגי ארבע היינו דוקא משום דקצרי דקרא דוכינו מיירי דוקא לענין הכנה צידים ולא בהכנה דממילא שהיא צידי שמים וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל צפיה"מ ז"ל שם: ויש לנו עוד כי הציבה שגולדה היום מאתמול נגמרה כשיחול יו"ט אחר שבת וגולדה ציו"ט אקורה מפני שהשבת הכונה אותה ונאקור אותה בכל יו"ט גזירה יו"ט אחר השבת, וכמו כן תאקור כשגולדה בשבת משום שבת אחר יו"ט, וכמו כן הכנה שהיא הכנה טבעית אקורה גזירה מדרצקן וזה חולקין צ"ש ומתירין אותה, אבל אם הכנה היא צמלאכה מיו"ט לשבת הרי היא אקורה לדצרי הכל עכ"ל, הרי דחילוק זה צין הכנה צידים לממילא מהכי גם לענין דיעבד לאקור את אשר כבר הוכן משבת ליו"ט ודו"ק.

ברם המענין היטב יראה דלא שייכא הכא כלל חילוק זה משום דלא מקתצר חילוק זה אלא לדעת הפוסקים (ודצרי הרמב"ם ז"ל צפיה"מ ז"ט) דקצרי דשבת ציו"ט מכינים שפיר לעצמם והכנה דרבה הוי רק דאין שבת מכין ליו"ט וכן יו"ט לשבת, דלפי"ז יש לחלק שפיר צין הכנה צידי אדם דאקור טפי משום דמעשה בהכנה משבת ליו"ט החורה אקרתה וממילא לא חשיב מוכן, משא"כ הכנה טבעית שצידי שמים שלא נעשה בה שום פעולת הכנה קיל טפי, אבל לפי דעת הגאצ"ד מדיטרויט שליט"א דהראצ"ד מפרש כמו במאורי דעיקר דין הכנה דרבה הוא משום דכל דבר הנאכל בשבת ויו"ט לריך הכנה מאתמול, נראה דלפי"ז אין שום קצרה לחלק צין הכנה צידי אדם להכנה שצידי שמים כיון דקו"ס לאו מוכן מאתמול הוא.

אבר מ"מ י"ל להשיב על תשובתו של הגר"ש שליט"א דעדיין י"ל דהראצ"ד קוצר דלא פליגי ארבע אלא צבה דקוצר דאין שבת מכין ליו"ט וכן יו"ט לשבת, וצבה פליגי משום דקצרי דכיון דשבת ויו"ט שתי קדושות כן מקרי שפיר מוכן מאתמול, אבל כד משכחינן גולד גמור ציו"ט עלמו דלא הוי מוכן מאתמול כלל קצרי שפיר דאקור משום קנא דוכינו דילפינן מיניה דכל מידי דמיכל בשבת ויו"ט צעי הכנה מאתמול, וטעמיהו דפליגי נראה משום דקצרי דכיון דשתי קדושות הן הוי שבת לגבי יו"ט כמו חול, משא"כ צהולאת אור דלא היה מוכן מאתמול אקור שפיר אליבא דכו"ע לדעת הסוברים דאין יו"ט מכין לעצמו. ונהניתי מאד כשראיתי בסי' ראש יוסף להגאון בעל פרמ"ג שכתב צלשונו הקלר אהא דאמרו בגמ' הכנה לית להו, או דהכנה טבעית לית להו, או דלא דרשי הששי חול" עכ"ל.

וג בעיקר הדבר נראה ד"ל דהראצ"ד חולק על הרמב"ם רק צבה, שהוא קוצר טעמא דאמרו בגמ' משום "מוליד" היינו "גולד" ואקור משום חקרן הכנה, אלא דלרבה דקו"ל בותיה אקור מדאורייתא כמו ציבה שגולדה ציו"ט דמלכין מכה"ת הכנה מחול וה"כ כאן, והכי מ"ד דפליגי ארבע קצרי דאקור

עכ"פ מדרצקן משום נולד והיינו נמי משום חקרן הכנה מדרצקן דהא אף ר"ש
 דלית ליה מוקלה מ"מ מודה שפיר צמוקלה דלמוקים וגרונות דהיכי דצוהש"מ
 לא הוי חזי ואף דהדר אחזו צשצת מ"מ אקורים הם משום הואיל ואיתקלאי
 לצוהש"מ דהיינו תחלת השצת איתקלאי לכולא יומא וכתב רש"י בדף כ"ו ע"צ
 „דטעמא דאקורין הוא משום דאין כאן הכנה מצעור יום ומאן דאית ליה
 מוקלה והכנה מצעורי צעי כדכתיב ציום הששי והכינו את אשר יצאו" וכן כ'
 הריטב"א צמק' קוכה דף מ"ו ע"א, וא"כ נוחא שפיר דך משנה דאין מוליאין את
 האור דאקור משום נולד דהיינו משום חקרן הכנה ואפ"ה ליכא מינה שום
 תויבתא אחד מ"ד, אלא דלדעת רבה דמלריך הכנה מאתמול מדאורייתא אקור
 הכא מן התורה, ולהחולקים עליו לא אקור אלא מדרצקן משום מוקלה דנולד
 דהיינו נמי משום חקרן הכנה שהלריכו חכמים ודו"ק.

ובזה שכתב שם הגר"פ שליט"א דעת התוס' הוא דלא כהמאירי דדוקא
 שצת אינו מכין ליו"ט אבל יו"ט עצמו שפיר מכין לעצמו וטרה להציא
 ע"ז ראייה מלשון התוס' צריש מק' צילה דף צ: ד"ה וביה, תמיכהני על גצרה
 רבה דכותיה דלא אשגח דמפורש אמרו שם צתוס' דדוקא ציו"ט שחל להיות
 צערצ שצת לא ירד המן משום הכנה דרצה דאין יו"ט מכין לשצת אבל צשאר
 הימים ירד המן גם ציו"ט, הרי להדיא דיו"ט מכין שפיר לעצמו דהא ירידת
 המן נולד גמור הוא ואפ"ה שרי. ומוכח נמי מהא דכתבו התוס' צמק' צילה דף
 ד. צד"ה אלא וכו' דליתא הצילה נמי השוצה הכנה וא"כ קשה מאי פריך הגמ'
 אלא מעתה יו"ט דעלמא תשתרי, ורצה עצמו נמי אמאי הולך לומר דוקא משום
 גזירה אחר השצת, ות"ל דכיון דלא נולדה אלא היום א"כ לאו מוכן מאתמול
 הוא ואקור שפיר משום קרא דוהכינו, אלא ודאי דשטת התוס' היא דשצת ויו"ט
 מכינים שפיר לעצמם.

ובן מה שכתב שם הרב מדועריוט דאין לומר דטעמא דאקור הראצ"ד הוא
 משום מוקלה דהא הראצ"ד קוצר דגם ציו"ט מותר מוקלה, אין אני רואה
 צזה שום השגה, דז"ל הרמב"ם ז"ל צפ"א מהיו"ט הלי' י"ז „ויש ציו"ט מה שאין
 צשצת איקור מוקלה שהמוקלה אקור ציו"ט ומותר צשצת", וע"ז כתב הראצ"ד
 ז"ל בהשגות „דלא הכל שוין צזה", וא"כ י"ל דאף אם כונתו היא להשיג מ"מ
 הלא יש צזה כמה שיטות וע"י צרא"ש שלבי מק' צילה שמנה שם חמש שיטות
 בדצר, וא"כ י"ל שפיר דצמוקלה דנולד מודה גם הראצ"ד דאקור ציו"ט דכן
 הוא דעת רוב הפוסקים עי"ה, וגם צפ"צ מהלכות יו"ט ה"צ פסק הרמב"ם
 דאין מסיקין צשצרי כלים ואמאי לא השיג הראצ"ד גם על זה לאשמעינן דאף
 צמוקלה דנולד נמי קוצר דשרי, אלא משמע דאמת הוא דנולד גם הראצ"ד מודה
 דאקור, אולם מדברי הט"ז דלהלן יתבאר דק"ל בדעת הראצ"ד דאף צמוקלה
 דנולד קוצר הראצ"ד דאין מוקלה ציו"ט.

עוד נראה דהנה ה"י צק' תל"ז סק"א כתב דאף להראב"ד דמתיר מוקלה ציו"ט מ"מ צב"ג שהוא מכוסה מן העין מודה אף הראב"ד דאסור משום נולד וקובר דאף ר"ם מודה במוקלה כזה דאסור עיי"ש, וא"כ י"ל דה"י כחן חשיב שפיר הלא נולד גמור כיון שהיה אחרון קמיו ומכוסה מן העין ולא היה כלל צעולה וחשיב טפי נולד מדגים שהיו כבר אחרון צעולם אלא שהיו רק מכוסים מעין האדם והבא הלא חשיב צריה חדשה דכיונו כמו יש מאין. ונראה נמי דר"ד דמי לאפר שהוסק ציו"ט דאף להמתירין נולד ציו"ט מ"מ צבולד גמור כזה דמטיקרא טעם והשתא אפר כו"ט מודים דאסור, וא"כ ה"י כחן חשיב נולד גמור, ולפי"ז אלא שפיר הקוגיא אליבא דכולי אמוראי.

ומה שכתב שם הרב ה"ל דלא שייכא מוקלה אם מותר להוליא אם כיון דצידו לעשות כן, לפי"ד אין זה נכון וכמו שהצאתי לפיל דעת הסוק' במק' שבת י"ט: ובעוד כמה מקומות דאסור נולד גמור איבא אף צדצר שקופו הוא להולד ודאי, והזינן נמי דאסור נולד לא מהני כלל יחוד מאחרת מוקלה דמק' שבת דף כ"ח ע"ב עיי"ש.

אולם מדברי הב"ח בטור"ח ס' תק"ב נראה ודאי דמפרש בדעת הראב"ד ז"ל דלא אסר המלאת אם ציו"ט כי אם למאן דאית ליה איסור נולד ציו"ט ומשמע מנייה דתלי בצלוגתא דר"י ור"ם, וכן כתב הפרמ"ג שם דלדעת הראב"ד דאסר משום נולד היינו דוקא לר"י ולא לר"ם, ול"כ אצל טכ"פ מוכח מזה ודאי דלא מפרשי כלל בדעת הראב"ד בדעת הגאב"ד מדיטרויט דכונתו הוא משום הכנה לרצה, דא"כ גם ר' שמעון מודה דאסור ולא שייכא כלל לפלוגתא דר"י ור"ם, ונראה דאף לפי דצריהם דלא ק"ל דצבולד גמור כזה מודה גם ר"ם, מ"מ לא קשיא לכו כלל מוכח דהראב"ד לית ליה מוקלה ציו"ט משום דר"ל כדאמרינן דדוקא מוקלה לית ליה ולא נולד ופלוגי צב"ג על ה"י ה"ל, ול"כ.

והנה זה עכשו ראיתי צק' שו"מ מהדורא שתיחאי קמן ק"צ שכתב: „וכנה לבחור קשה אליבא בא דאמרו ריש צולה דציו"ט קתם לן תנא כר"י מדתנן אין מצקעין עלים מן הקורות וכו' וע"ש בזהו ד"ה אין שדחקו איך מוכח דלא כר"ם ובה ר"ם מתיר רק ציושב ומלפס, וקשה אמאי לא אמר דקתם לן תנא כר"י דהרי תנן צדף ל"ג דאין מוליאין את האור לא מן העלים ולא מן האצנים ופרש"י משום דמוליד וכו"כ הראב"ד פ"ב דיו"ט דהו"ל כצילה שגולד ציו"ט וא"כ ט"כ דאית ליה מוקלה, וא"ל דשם אסור משום הכנה וכדציאר הראב"ד, דזה חינו דזה לרצה דק"ל דצילה אסור משום הכנה אצל לרצ נחמן דל"ל דהכנה כדאמר צצילה דף ג' דכלכו כרצה לא אמרו דל"ל הכנה ע"כ דשם אסור משום נולד כמו צצילה דהרי צב"ק שם

פירש צהריא משום דקא מוליד וא"כ ע"כ כר"י דלר"ש דל"ל מוקלה גם
 צנולד שרי דהרי ר"ש מתיר להקיק צצצרי כלים בשבת דף כ"ט. אף דהו"ל
 נולד וביא לכאורה קושיא גדולה. אך נראה דכנה צהא דאמרו ריש צילה
 קס"ד דאף מאן דלית ליה מוקלה נולד אית ליה והקשו התוס' מהך דר"ש
 דמתיר להקיק צצצרי כלים ולית ליה נולד, וכתבו דשאני שם דהיה צעולם
 רק שנאסר אבל נולד שלא היה מתחילה צעולם גם לר"ש אסור ע"ש, וא"כ
 ר"ג דחידש דמאן דלית מוקלה לית ליה נולד לא הוה מצי להציא ראייה מהך
 דאין מויליין את האור דשם צליעי ואין האור צעין והו"ל נולד גמור והמ"ל
 דכזה מודה ר"ש, ולכך הציא מהך דאין מצקעין עלים דג"כ היה צעולם
 וזה צחור"י עכ"ל.

ויש לנו ללמוד מזה שני דברים חדא דהאי גאון מפרש בדעת הראב"ד
 ז"ל כדעת הרב מדיטרויט שליט"א דטעמא דהראב"ד הוא משום
 הכנה דרבה, ועוד דגם הוא קוצר כמו שכתבנו לעיל דו"ל דצנולד גמור
 כזה שהיה אחר מל מוכסה מן העין לגמרי מודה אף ר"ש דאסור משום נולד.
אמנם לענ"ד נראה דעכ"פ נכונים הם דברי הגר"פ שליט"א, חדא
 דנתבאר לעיל דהצ"ח והפרמ"ג קצרי בדעת הראב"ד ז"ל דטעמא
 דאסור הוא משום מוקלה דנולד ולא משום הכנה, ואף בגאון בעל שו"מ נראה
 דאיסתפקי הוא דקמיסתפק בכוונת דברי הראב"ד כמו שנראה להמעיין היטב
 בדבריו שכתב שני הפירושים, ויותר נכון הוא לומר דס"ל בדעת הראב"ד כמו
 שכתבנו לעיל דשני הפירושים אמת הם בכוונת הראב"ד כיון דגם אסור נולד
 הוא משום חסרון הכנה. ועוד נראה דאף אם אמת הוא דהראב"ד ז"ל קוצר
 דהכנה לעצמה נמי אסור מ"מ להלכה ודאי לא קיימא הכי אלא קיי"ל דהכנה
 דרבה ליתא כי אם משבת ליו"ט או להיפך אבל לעצמם מבינים שפיר ועיין
 בט"ז ס' תק"א קק"ז וצקו"ס תקי"ג וכן במג"א בכמה מקומות דלא הזכירו
 כלל שטה זו דהכנה לעצמה נמי אסור, ויפה עשה בזה הגר"פ שליט"א
 שהוכיח שכמעט כל הפוסקים קוצרים בן, וא"כ להלכה לית לן למיחש כלל
 לפירוש זה, ונפלאתי מאד על הרב מדיטרויט שליט"א שכתב בפשיטות דאף
 הרמב"ם ז"ל נמי קוצר בן. ועיין ברמב"ם פ"א מהיו"ט הי"ט שכתב: "חול
 מכין לשבת וחול מכין ליו"ט אבל אין יו"ט מכין לשבת ולא שבת מכין ליו"ט,
 ולפיכך צילה שנוגדה ציו"ט אחר השבת אסורה, ואע"פ שהתנגדות עומדת
 לאכילה, הואיל ומאמץ נגמרה בצילה נמצא שבת מכין אותה ליו"ט". ונראה
 דמדכתב "הואיל" ומאמץ נגמרה משמע דאי לא גמרה אלא היום היו שרי
 והיינו משום דיו"ט מכין שפיר לעצמו ודו"ק.

ומעתה נשוב לדון על עולם היסוד של הגאב"ד מוהר"פ שליט"א שגם
 הרב מדיטרויט שליט"א הסכים לו על זה, דאם מותר צדיעצד

להשתמש וליהנות מהאור שלא ע"י מעשה צגוף האור שוב אין מקור לאסור את עצם מעשה ההדלקה, ומחמת קצרה זו התיר הגאצ"ד הג"ל את הדלקת מאור האלקטריא צו"ט לדעת הראצ"ד, ולעני"ד יש לפקפק בה טווא דהנה צמג"א ק' תק"ז סק"ג כתב בקוף דצרי"ו: "דמוקלה אינו אסור בהנאה ואיסור ההסקה (בעלים של מוקלה) משום טלטול עלים הוא", ומשמע מזה דק"ל דכמו דמותר להסתמם וליהנות לאור הנר של מוקלה ה"נ שרי אף לאפות ולבשל נגד אש של מוקלה אם אינו מטלטל כלל את גוף המוקלה, ואף דלכאורה י"ל דאפ"ה וצ"שול חמירי טפי מפני שחום האש נכנס לתוך המאכל ומתקן אותו, מ"מ נראה דרוב הפוסקים אינם סוברים כן אלא קצרי דכמו דל"א אמרין יש שבה עלים צפת גבי איסור מוקלה לענין לאסור את הפת צדיעצד ובמ"ש התוס' בפסחים כ"ו: ה"נ שרי אף לכתחילה.

ולפי"ז י"ל לדעת הגר"פ שליט"א בדעת הראצ"ד ז"ל דהולאת אש כרי לאפות ולבשל נגדה שלא ע"י טלטול שרי, כיון דק"ל לדעת הראצ"ד לא אסור להמליא אש אלא משום איסור הצערה שלא לצורך וכיון דצכ"ג שרי להנות צדיעצד מן האש, ממילא שרי נמי להמליא אף לכתחילה כיון דהצערה לצורך היא, ועיין צמ"מ וצלח"מ שכתבו דצכ"ג שהוא נהנה מגוף האש עלמיו שהמליאו כגון שהוא אופה או מבשל כנגדו מודה גם הרמב"ם לדעת הראצ"ד דאסור משום נולד, ולדעת הגר"פ שליט"א הוא איפכא דצכ"ג גם הראצ"ד ז"ל קוצר דמותר.

ונראה נמי דאף אם נאמר דאסור לאפות ולבשל נגד אש של מוקלה, מ"מ נראה דלפי מה שכתבנו בתחילת פרק זה דמשמע מדעת הפוסקים דקצרי דאף לדעת הראצ"ד ז"ל לא אסור ליהנות כי אם מאותו אש עלמיו שהמליאו אבל אש אחר שהודלק בו לא חשיב נולד, ולפי"ז י"ל דשרי אף לכתחילה להדליק נר מואש שהמליאו עכו"מ צו"ט, משום דהנאת ההדלקה לא חשיב כי אם הנאה גרידא דקיי"ל דשרי וכמו שהבאתי לעיל דעת הגר"ז והגרע"א וצ"ע צ"ת הלוי, וצפרט גבי יו"ט נראה ד"ל דכמו דהתירו הבמים לטלטל את המוקלה לצורך או"י ושמחת יו"ט ה"נ התירו גם הנאה, ולא אסרו כי אם טלטול צהדי הנאה מגוף המוקלה דאז הוא דומה לאכילה דאסור, אבל עכ"פ הנאה גרידא שרי, וכן ראיתי להגאון מוהרש"ק צהגבות חכמת שלמה צק' תק"ז: שכתב: "דלשמחת יו"ט מותר בהנאה לכר"ע דלא גרע מטלטול משא"כ צאכילה אסור". ואין לומר דמ"מ אסור להדליק מאש של מוקלה משום דמיתחי כמאן דשקל מיינה נהורא, דלא מליין טעם זה כי אם גבי נר חנוכה משום אכחושי מלכה, ועוד דהא משכחת נמי בהדלקה שלא ע"י נגיעה צגוף האש כמו גפרית שהיא נדלקת עוד קודם שהיא נוגעת צגוף האש, וא"כ קשה מ"מ אסור לדעת הראצ"ד המלאת אש צו"ט

כדי להדליק בו אש אחר וכלא בצערה זו היא לצורך אור"י.

ומה

שרציתי לומר בזה לעיל ד"ל דטעמא דאקור הוא משום דאית ציב נמי איקור טלטול בשעת ההמלאה, אין זה נכון כלל חדא דלא נעשה נולד כי אם בשעת פרישתו של הניזוק מן האבן ואז לאו צידו הוא, ועוד דאף אי צביה"ג נמי חשיב טלטול מ"מ הוי כאליו נעשה נולד צידו דקיי"ל דאפי' מוקצה גמור שהיה צידו מצעו"י אינו צריך להניחו מידו מיד אלא רשאי לילך עם המוקצה שצידו ולהניחו באיזה מקום שירצה, וה"ל כאן צריך להיות מותר אם הסדלקה נעשית מיד בגוף הנעורת בלי שום מעשה אחרת, ודוחק לומר דאף דלא חשיב טלטול גמור מ"מ חשיב שפיר שימוש במוקצה, דמגלן הא, ועוד דהא נתבאר לעיל דמשכחת נמי הוצאת אור שלא ע"י טלטול כלל. ונראה דהא איכא נמי מ"ד בגמ' דאין הכלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל, ואף דלא קיי"ל בזה כוותיה מ"מ היינו דוקא בטלטול הקל עש"כ מלאכה גמורה דהיינו בצערה נראה דאקור, וקיי"ל נמי דאקור ליתן מחזות לפני חיה ועוף שהם מוקצה משום גזירה שמא יטלטל אותם, וא"כ כ"ש הכא דאם מותר להמליא אש ציו"ט דהיינו מלאכה גמורה כ"ש שיצוא גם לטלטל אותה.

ורבן

נ"ל בדאמנן דעשית מלאכה גמורה כדי להוליד דבר שהוא מוקצה כדי ליבנות ממנו חמור טפי מטלטול דאקור, ואף דבשעת המלאכה אין כאן שום מוקצה מ"מ נראה דעכ"פ חשובה ההמלאה עצמה כשימוש גמור ואקור אף לצורך אור"י. ואף כי לענ"ד קצרה זו פשוטה היא ואין צורך להביא עליה שום ראיות ואדרבה על המוליא מקצרה זו עליו להביא ראיה, מ"מ מדברינו דלהלן יראה צעלול דגם הגאון הג' צעל כת"ס ז"ל קוצר בן.

בש"ת

כת"ס האר"ח ק' קי"ז כתב דגם לדעת הרמב"ם ע"כ ז"ל דבשמוליא אש כדי לחמם בו אף אי ליכא איקור מוליד משום דלא הוי מכשירין אלא הוי כאוכל נפש עלמו דלא מחלקין ציב בין אפשר מאתמול ללא אפשר מ"מ מודה הרמב"ם דאקור משום נולד „דאל"כ אלא לחמם שרי לגמרי ואין בו נדוד איקור אפי' משום נולד דרצון קשה גם לבשל ולאפות ע"י הדלקת עצים מומנו יכיה מותר משום מתוך שהותר לחמם בו דהוי אור"י הותר נמי כדי להדליק עצים כדי לאפות כמ"ש הר"ן צפ"י המציא לענין ציקוע עצים הואיל דשרי לצקוע כדי לחמם כן שרי כדי לבשל משום מתוך — וע"כ דגם לחמם בו יש איקור משום נולד מדרבנן מיהת וכיון דאקור להוליא אש אפי' לחמם הגם שאין בו איקור רק מדרבנן מ"מ קוף כ"ס מלאכה שלא לצורך היא ועבר מדאורייתא, ממילא אחרי שאקרו רצון לחמם שוב מלאכה הוצאת אור לא הותרה לאו מלאכת אור"י היא מדאורייתא, ממילא כדי לאפות ולבשל אקור משום מכשירים שאפשר לעשותם מאתמול דלא שייך מתוך שהותרה לאור"י עכ"ל.

ודבריו המוכים דמ"מ איסור הולאת אש דקוצר הכת"ס בדעת הרמב"ם דהוי מלאכה דאורייתא משום דחשיב רק מכשירין ע"כ ל"ל דאיסוריה הוא משום איסור הצערה דהא המלאת אש לאו מלאכה דאורייתא היא או לאו משום הצערה, וא"כ מסתבר דמן התורה אין לחלק כלל במלאכת הצערה בין מבטיר מאש אחר או שהוא ממליא את האש ע"י אצנים דהא תרומייכו הוי רק איסור הצערה, וא"כ אמאי לא נימא מתוך שכותרה הצערה לצורך דהיינו הצערת עליה מאש אחר כדי לאפות ולבשל בותרת נמי מלאכת הצערה אף ע"י המלאת אש ואף דהוי רק מכשירין והיה אפשר לעשותה מאתמול מ"מ לצורך קלת מיכו הוי, ובפרט לדעת הרמב"ם דלא מלריך כלל לצורך קלת מדאורייתא בכל המלאכות דשייכא צדו היתירא דמתוך ובהצערה עלמה פסק הרמב"ם דשרי אף לכתחילה להדליק נר של בטלה צו"ט, וא"כ ע"כ ל"ל דטעמא דאסור הרמב"ם המלאת אש הוא רק משום איסור המלאכה שהוא רק דרצון ולא דאורייתא, וממילא לא קשה דנימא מתוך שכותרה צו"ט בותרת נמי לצורך מכשירין, חדא דאפשר דאיסור מוליד זה אסור אף לצורך אר"י ועוד משום דלא אמרינן כלל היתירא דמתוך במלאכה דרצון.

עוד יש לתמוה עליו לפי מה שנתבאר לעיל דטעמא דמתוך אין זה כ"כ סבירא דאטו אם היתירא התורה את המלאכה לצורך אר"י נימא דמתוך שכותרה לצורך בותרת נמי שלא לצורך, וע"כ ל"ל כמו שכתבנו לעיל ציומן הקודם דאמרינן דלסימנא בעלמא נקטת התורה אך אשר יאכל לכל נפש כלומר דכל אלו המלאכות שהן לריכות לגוף האדם לא אסרתן התורה כלל, וא"כ מאי מהני מאי דאקרו חכמים את האש משום נולד, והא מ"מ כיון דקודם הוצירה היה אש זה מותר להשתמש בו וממילא היתה גם המלאתו מותרת ושייכא שפיר טעמא דמתוך ואמרינן דהמלאת אש התורה לא אסרה וא"כ איך מהני גזירת חכמים דאיסור נולד לשויה למלאכה במוותרת מה"ת לאסור אותה מדאורייתא, וסברת האחרונים שכתבו דהכי דאסור מדרבנן תו הוי כאלו אינו ראוי מה"ת שייכא רק לגבי היתירא דרצה משום הואיל ומיקלעי אורחין דאי אסור צדיעבד מדרבנן אמרינן כיון דקו"ס לא מלו אורחין אכלי משום איסור דרבנן תו הוי רק לצורך חול ואסור מה"ת משא"כ גבי היתר דמתוך *ודו"ק.

ומירהו גם לדעת הסוברים גבי הואיל דכיון דמדרבנן לא חזי תו הוי כשלא לצורך יו"ט כלל ולוקה, לכאורה ל"ע מ"ט דרצה דאית ליה האופה מיו"ט לחול אינו לוקה משום טעמא דהואיל ומיקלעי אורחין והא מ"מ מדרבנן מיכו אסור אף אי איכא סבירא דהואיל ועיין במשכנות יעקב חאו"ח סי' קכ"ו שהכריע להלכה דאף דקיי"ל בדרבנן דאית ליה הואיל מ"מ כיון דמדרבנן מיכו אסור אי עבר ואפה מ"ט לחול דהפת אסורה צדיעבד עיי"ש, וא"כ קשה גם לרצה אמאי אינו לוקה והא כיון דרבנן אסרוהו צדיעבד תו הוי כשלא לצורך יו"ט

כלל ולוקה, אלא ודאי דכיון דמדאורייתא-עייבו חזי ואף דרבנן אסרו מ"מ אינו לוקה.
אבר צאמת אין זה קושיא כלל דכדי דלדידיה דעביד מלאכה דרבנן שלא לצורך
 אסור ליהנות ממנו בחול אף בדיעבד כמו במעשה שבת אבל עכ"פ אם
 יצאו האורחין צו ציוס ודאי דלדידהו ליכא שום איסור ומלי אכלי שפיר, ואף
 דכיון שהוא לא ידע ואפה מתחילה לצורך חול לריך להיות מדרבנן כמו מעשה
 שבת ויהיה אסור צאותו יום גם לאחרים, מ"מ לא דמי דהתם אי אכלי בשבת
 הלא נהנים הם ממעשה שבת כיון דבשבת אסור לבשל ולהפית, משא"כ הכא נהי
 שהוא ראפה מתחילה לצורך חול עבר שפיר אדרבנן באפיה זו, מ"מ איננו מלי
 אכלי שפיר ציו"ט כיון דשרי לאפות ולבשל עצורם גם עכשו צו ציוס, ופשוט.
אור עדיין ל"ע גדול על הכת"ס דאין כתב דכיון דגזרו חכמים איסור נולד
 תו איכא איסור להוציא אש כדי להתחמם כיון דאסור ליהנות בדיעבד
 מן האש משום נולד. והלא הוא עצמו כתב שם בקימון ק"ל (בוצא כזר לעיל)
 דשרי ליהנות מן המוקלה הנאח שלא ע"י מעשה בגוף המוקלה, ובתב שם להדיא
 דשרי להתחמם נגד נר של מוקלה, וגם כתב שם דלאכול או לעשות שימוש אחר לאור
 הנר כ"ש דשרי טפי משום דהנחתו הוא משהבצת דלית ביה ממש עיי"ש, וא"כ אין
 כתב כאן דאורייתא שגזרו חכמים איסור נולד אסור להוציא אש כדי להתחמם, והלא
 הוא עצמו קוצר דשרי להתחמם וליהנות מאור הנר של מוקלה, אלא ודאי
 כדאמנן דאף אי שרי בדיעבד ליהנות מן האש, מ"מ להמציאו לכתחילה כדי
 ליהנות ממנו חשיב שימוש גמור ואסור.

ועוד יש לתמוה לדעת הגר"פ שליט"א דטעמא דאסר הראב"ד המנחת אש
 ציו"ט הוא משום איסור הצערה שלא לצורך, א"כ קשה למה טרח
 המ"מ למצוא טעם למה נאיד הרמב"ם מנעם הראב"ד והלא המ"מ עצמו כתב
 בפ"א מהיו"ט בשטת הרמב"ם ז"ל דקוצר דהיתירה דמתוך גבי הולאה מנהי אף
 לשלא לצורך כלל ואפי' איסור דרבנן ליכא, והולאת אצנים דאקירי הוא רק
 משום מוקלה ולא משום הולאה ומשמע מזה דהא הולאת כלים שלא לצורך
 שרי אף לכתחילה, וא"כ ה"ע הצערה דדמי לגמרי להולאה נראה נמי דמותר אף
 שלא לצורך כלל דאין שום קצרה לחלק בין הולאה להצערה, וא"כ נהי דאסור
 ליהנות בדיעבד מן האש משום נולד מ"מ לא אסיר משום כך להמציא כיון
 דהצערה שלא לצורך נמי מותר.

ורבן נלענ"ד בזה דלא כדעת הגאב"ד מוהר"פ שליט"א אלא נראה דגם לדעת
 הראב"ד ז"ל אסור להמציא את מאור האלקטריא ציו"ט משום דכיון
 דהל על האש איסור נולד ואסור אף בטלטול כ"ש דאסור טפי להמציא אותו
 וכדאמנן דככה"ג לא חשיב כהנאה הבאה לו ממילא אלא כשימוש גמור ואסור,
 ונראה דאף הגאון צעל מחכ"ש נמי קוצר כן, דהמעייין היטב בדבריו צק' תק"צ
 יראה שספק הוא אלאו אי לדעת הראב"ד ז"ל אסור בדיעבד ליהנות משום נולד

או לא, ולדעת הגר"פ שליט"א מה ספק הוא והלא זהו עיקר דברי הראש"ד ז"ל, איך כדאמרו ודו"ק.

ורפי דבריו מדוקדק שפיר ליטא דאמרו בגמ' דטעמא דהמלאת אש אקור הוא משום "מוליד" ולדעת הראש"ד ז"ל קשה אמאי לא אמרו משום "נולד" כמו בכל הש"ס דקרי ליה נולד, וממילא ידעינן דהכונה הוא דאקור להמליא משום דדיעבד אקור משום נולד, ולפי דבריו ניחא דאי הוי אמרי משום "נולד" היכ אפשר לומר דשרי עכ"פ להמליא אש כדי להתחמם כיון דהנאת הימום מותר מן המוקלה, ולכן אמרו משום "מוליד" דאף אי שרי דיעבד ליכנות מ"מ אקור משום מוליד את הנולד ודו"ק.

ורפא דמקפידא היכ מ"ל טעם אחר לאקור המלאת אש צו"ט, דהא מנזרח בגמ' פקחים מ"ו ע"ב דאי מוקלה אקור מדאורייתא משום קרא דוהבינו עובר גמי צאזכרה של לא תעשה כל מלאכה, ונתצאר לעיל צפרק הקודם דהטעם הוא משום דכיון דאמרה תורה דכל דבר שמתמשים צו בשבת ויו"ט לרין להיות מוכן מאתמול הרי דנתנה התורה חשיבות להשתמשות של שבת ויו"ט ולכן אם הוא משתמש שלא ע"י הכנה חשיב שימוש במלאכה ודמי לנתינת תרומה טמאה צו"ט לכלבו, וגם נתצאר דאף לפי המקנה דמוקלה לא אקור אלא מדרבנן מ"מ כיון דטעמא דאקור חכמים מוקלה הוא גמי משום אקמכתא דאסמדיכו רבנן אקרא דוהבינו חשיב גמי רק אקור גזר'א כמו עושה מלאכה האקורה מדרבנן בשבת, וכן כתב הגר"ע"א צשו"ת סמן ה. ולפי"ז נראה דכמו דאקור ליכנות דיעבד מן המוקלה משום להשתמשות בדבר שאינו מוכן דמי למלאכה, ה"נ אסור לעשות מעשה של הכנה בשבת ויו"ט כיון דרחמנא אחשבה להכנה דמי גמי למלאכה.

והיה מ"ל לומר כזה דו"ל דאף לפי המקנה דמוקלה לא אקור מדרבנן מ"מ הכנה אית צה חשיבות מדאורייתא דהא קיי"ל כרצו דבעין הכנה מדאורייתא, ואף דקיי"ל דשבת ויו"ט מבטלים הם לפעמים מ"מ ו"ל דהוינו דוקא לענין דיעבד דחשיב שפיר דבר המוכן אף אם לא הוכן אלא צו ציום ומותר לאכול מה"ת את הבצלה שנולדה צו"ט, אבל עכ"פ כיון דהכנה דבר חשוב הוא ו"ל שפיר דמעשה ההכנה עלמה כגון להמליא נולד גמור אקורה שפיר משום עשה דוהבינו ואזכרה היא משום ל"ת כל מלאכה, ובפרט אם צהמלאהו הוא נהנה מהדבר הנולד מיד חשיב טפי שימוש ועובר בלאו של ל"ת כל מלאכה, ולפי"ז המלאת מאור האלקטריא צו"ט אקור מה"ת.

ואפשר לפרש כונה זו בדעת הרמב"ם ז"ל, והא דכתב שם טעם אחר שלא הותר צו"ט אלא להבעיר מאש מליא אבל להמליא אש אקור שברי אפשר להמליא אותה מצערב, היינו משום דאם לא היכ אפשר מאתמול אז היינו מוכרחים לומר דכיון דרחמנא שרי בצערה צו"ט ע"כ לומר דקרא דוהבינו לא קאי אלא צאכליה ושחיה מנש ולא צהבערת עלים, ולכן כתב

דגם הכא אפשר להמליא אותה מצערצ וממילא שייכא ציה שפיר דין הכנה, ופירוש זה הוא על דרך ה"ז.

אמנם ל"ע לפי"ז אכתי מלי לאוקמי שם צגמי פסחים הא דהמצשל גיה"ז ציו"ט דמיירי כגון שהמליא אש ובשל צו דעובר שפיר על הצערות באזהרה של ל"ת כל מלאכה, ומשום קושיא זו עלה על רעיוני לחזור מפירוש זה רק לענין כך דלא עבר על לאו של ל"ת כל מלאכה, אבל עכ"פ עובר שפיר בעשה דוהבינו כיון דפשטא דקרא נראה שהקפידה התורה להבין דוקא צחול ולא ציו"ט עלמו, ואף דלענין דיעבד מהני שפיר הכנה מ"מ לענין מעשה ההכנה עלמה י"ל שפיר דעובר בעשה, ודוחק.

אולם לאחר שטיינתי קלת ראייתי שקושיא זו לא קשה דוקא על הפירוש שלנו אלא קשה גם לדעת ה"ז צב' תק"צ דק"ל להדיא דהמלאת אש אקורה מן התורה, וכן קשה מזה אבא דאמרי צפרק הקודם לדעת הרמב"ן צר"פ אין לדין איבא למיחש גמי דהמלאת אש אקורה מן התורה משום איסור הצירה.

ורבן י"ל ליישב משום ד"ל דאי מיירי דוקא כגון שהמליא אש היה לריך הצרייתא למיתני הכא בהדיא, דבשלמא לפי מאי דצעי צגמי לאוקמי שם דמיירי כגון שבשל צעמי מוקלה איבא למידחק קלת כיון דעכ"פ עיקר האיסור הוא בשעת הבישול דאיירי זה צרייתא משא"כ אי משום איסור המלאת אש דלאו בשעת בישול הוא הוי לריך הצרייתא למיתני הכא בהדיא. *

אמנם יש להקשות על פירוש זה מהא דהקשו התוס' צריש מק' צולה „הואיל והכנה דאורייתא הואך אופין ומצשלן מיו"ט לשבת" ומשמע דהא ליור"ט עלמו ניחא, ואמאי ובה לפי מאי דק"ד התם דאפיה ובישול חשיב הכנה אמאי לא קשיא לכו טפי דאיך שרי לאפות ולבשל אף לנורך יור"ט עלמו, וכן קשה אף לפי המקנהא בתירוצם דלרבה ניחא משום טעמא דהואיל.

ואפשר ליישב קושיא זו משום ד"ל דהא לא קשיא לכו כלל איך אופין ומצשלן ציו"ט, כיון דמקרא מלא הוא אף אשר יאכל לכל נפש — יעשה לכם, ואיבא למימר שפיר דיש להוכיח מזה דלא הקפידה התורה כלל על מעשה ההכנה ציו"ט עלמו כי אם לענין דיעבד שלא יהי מוכן משבת, ולכך לא הקשו כי אם איך אופין ומצשלן מיו"ט לשבת כיון דבשבת הוא אסור משום דאין יור"ט מכין לשבת, משא"כ לפי המקנהא שכתבו דכל דבר אפוי ומצשל לא שייך ציה הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא שפיר י"ל דאיבא איסור הכנה אף ליור"ט עלמו מן התורה ולא פליגי כלל רבה ורצ חקדא בהא, ואף אם דוחק הוא לפרש כן צבונת התוס' מ"מ צדעת הרמב"ם שפיר יש לפרש כן, וגם צדעת הרמב"ן צר"פ אין לדין היה אפשר לפרש כונה זו אי לאו משום דמקיים שם דטעמא דאסור הוא משום דחשיב מלאכה עבודה. ודו"ק.

ובע"ז נראה לי לפרש בכוונת הראש"ד ז"ל דק"ל דכל מקום דמליין שאקרו חכמים משום מוליד היינו דכמו דאקרו חכמים ליהנות דדיעבד מן הולד משום אסמכתא אקרא דוהביו ה"ג אקרו חכמים להוליד משום דאית ציה מעשה הכנה, ולפי"ז לא אקרו לדעת הראש"ד ז"ל משום מוליד כי אם כשהוא מוליד דבר כזה בהלכותיו צו חכמים הכנה לענין דיבדד, וכן משמע דהלח"מ מפרש בן בכוונת הראש"ד דאיל"ה מאי מקשה התם מקחופי נקא אשיראי דאמאי אקור כיון דלא צעינן ציה הכנה עייש"ה וכתבתי לעיל שלא זכיתי להבין את דבריו, אבל לפי"ז נראה.

ורבאורה היה י"ל עוד טעם אחר לאקור את הדלקת מאור האלקטרי ציו"ט, דתנן במכ' בילה דף ל"ב ע"ב אין עושין פהמין ציו"ט ואין הוחבין את הפתילה ומפורש התם הטעם משום דקא מתקן מנא, גב אמרו שם בגמ' דאף אם בונתו הוא כדי להשתמש בהם צו ציוס נמי אקור, ויש לנו ללמוד מזה דתיקון פתילה אע"פ שהוא נכנה מגוף הפתילה עלמה שהוא עושה זה את המלאכה דכסה"ג גבי תיקון אוכלין שרי כמו אפיה ובישול ואפ"ה תיקון כלי אקור. ודוחק לומר דכיון דעיקר הנחתו הוא מהשליכת שביא מאירה ולא מגוף הפתילה עלמה לכך חשיב תיקון הפתילה כמו מבשירין, דהא ציקוע עליה ללורך חימום נמי אינו נכנה מגוף העלים עלמם כי אם מההום ואפ"ה קוצר הר"ן במכ' בילה דחשיב כמו אור"י גמור, והא דלא שרי התם כי אם ע"י שינוי כתב הר"ן "כיון שצדקשין ללורך עשית כלום לכך לא התירו לצקת אלא ע"י שינוי", ועיין בר"ן דף ל"ב ע"א שכתב דאף ר' יסודה דשרי מבשירין מ"מ צעשית כלי מודה דאקור.

ורפי"ן ז"ע דאמאי שרי להדליק נר ציו"ט והלא קא מתקן את הנר שהוא מאיר,* ונראה דשתי תשובות בדבר חדא כיון דעיקר הנחתו הוא מהכילוי לא חשיב תיקון, ושוד כיון דעיקר תיקונו הוא רק צמה שעשה צו שלבצת ושלבצת כיון דלית ציה ממש לא חשיב כלי, משא"כ צדון דידן לפי מה שכתבו דבמאור האלקטרי של ממורות לצון שלנו הנקרא גלייה ליהבט בשמו בן הוא שאין צו שום שלבצת כלל כי אם חוט מלוזן שהוא מאיר, וא"כ הלא יש באן אוקור עשית כלי צזה שהוא מלצן חוט מתכותי פשוט שאין צו שום אור והוא מהפך אותו לגוף מאיר, וגם חוט זה אינו כלל כלל מהמת האיר, וא"כ נראה דצדון זה דומה למלצן כלי צרזל ציו"ט שהוא צלוע מנצלה דאקור לדעת הרמב"ם ז"ל אף אם לא היה אפשר מאתמול וא"כ כ"ש הבא דחשיב ככלי חדש לגמרי, וצפרט לדעת הפוסקים דהנחת אורה לא חשיב כי אם מבשירי אור"י. ואף שצדון תיקון מנא מצואר צפוסקיס חילוק זה צין נכנה מיד או לאחר זמן מ"מ היינו דוקא צכסה"ג שאם הוא

נהנה מיד לא מוכחי מילתא דלתיקון מנא קא מכון משא"כ הכא דהבדלוקה עלמא חשובה תיקון גמור.

ומיהו נראה דיש לדחות טעם זה עפ"י דברי המג"א צ"ל תק"א ס"ק י"ג שהציא צ"ס הרא"מ צ"ל יראים שתמה אהא דתנן דמסיקין בכלים שלמים דאמאי לא אקור משום קתירה, ודייק מזה דאפי' קתירה גמורה לא שייך בכלים, או דמיירי בכלי רפוי, ותמה ע"ז המג"א דנבי דמותר לשמוט כלי רפוי מ"מ הא אקור לשצרו לגמרי, ועוד דעכו"מ שחקק קב בצקעה לאו כלי רפוי הוא ואפי"ה לא אמרו בגמ' דאקור כי אס משום נולד, ולכן כתב דקושיא מעיקרא ליתא דכיון דאיכור קתירה הוא צענה מלאכת הבצעה אמרינן דכיון דהבצעה גופה אב מלאכה היא ואפי"ה הותרה לעורך ה"ה קתירה דמה לי אס עושה צאותה שעה מלאכה אחת או שתיים. ולפי"ז ה"ג צ"ד נראה דכיון דמלאכת תיקון מנא היא יחד עם מלאכת הבצעה אמרינן שפיר דכיון דהבצעה מותר שרי נמי תיקון מנא כמו קתירה.

אמנם צאמת נראה דלא שייכא הכא כלל איכור תיקון מנא כיון שאין החוט נשאר מאיר לעולם אלא דרכו הוא להשתנות תמיד ולכן

לא חשיב כלל כעושה כלי, ואף דעריכת שעון נמי לאו לעולם הוא ואפי"ה כתבו הפוסקים דאקור משום תיקון כלי, שאני התם דעכ"פ השעון עשוי הוא לכך שיראה תמיד את השעה אלא שכל כ"ד שעות לריכז להעריכו פעם שנית ולכן חשיב שפיר תיקון כיון שזכו תיקונו, משא"כ הכא כלי זכוכית זה המאיר עשוי הוא לכך שלא להאיר זו תמיד כי אס לעת העורך ולכן נראה דלא חשיב תיקון כלי כיון שהוא נשתנה תמיד ודו"ק. *

אולם ל"ע דלפי"ז איכא למימר דלא אקור להמליא אש ציו"ט משום נולד כי אס דומיא דהולאת אש דמתניתין שהוא מחכך אצנים זו צו

ומוליא מהן ניולוי אש דצכה"ג אמרינן שפיר דכל ניולף הרי הוא נולד גמור שלא היה מתמול כלל בעולם, ואף אס יחדן לאצנים צערצ יו"ט כדי להמליא צהן אש נמי אקור משום דכיון דנולד גמור הוא לא מהני כלל מאי דהוי דעתיה עליה מאתמול, משא"כ הכא י"ל דאין זה נולד גמור כיון דלא נוסף בחוט המאיר שום דבר אלא מעיקרא כשהיה קר לא האיר ועבשו כשהוא חם הוא מאיר וא"כ י"ל דצכה"ג לא חשיב כלל נולד, ואף דנכרי שחקק קב בצקעת חשיב ליה בגמ' נולד חע"פ שלא הוסיף זו שום דבר אלא שנשתנה ע"י מעשיו מצקעת לכלי וא"כ ה"ג כאן נשתנה מחוט פשוט לחוט מאיר, מ"מ לא דמי דשאני התם דקא עבד עכ"פ מידי דבר קיימא, משא"כ חוט זה שנתחמם עבשו ע"י האדם אס רק לא יוסיפו לחמם אותו צצית החרושת ע"י זרם מיד יכבה, וגם הלא הוא עומד להשתנות תמיד ע"י לחיכה קלה כפתור, וצכה"ג י"ל דלא חשיב כלל נולד.

ועיין בשו"ע סי' ש"ה סעיף ח': "כל הכלים הניטלים בשבת לתותיהן שנתפרקו מהם ניטלים בין נתפרקו בחול ובין נתפרקו בשבת" וכתב ע"ז הט"ז: "ולא דמי להא דשברי כלים בקמוך דשרי טפי כנשבר בערב שבת מנשבת דהכא אכתי כלי הוא שראוי להתחבר עס הכלי משא"כ בשברי כלי שאינן כלי אלא מחמת שראוי למלאכה אחרת דאז גרע טפי כנשבר בשבת דהו"ל גולד", וא"כ ה"ל הלא עומד הוא חוט זה להכבה היום או למחר ולכיות שוב כבתחילה וא"כ לא חשיב כלל גולד וממילא מותר להדליק אף לכתחילה, וכן צפת שאפאה עכו"מ בשבת צק' שכ"ה סעיף ד' דא"כא דמפרשי התם דטעמא דיש אוקרים הוא משום דהו"ל גולד, ואפ"ה צו"ט דשרי לאפות ולבשל לא חשיב גולד והיינו משום דהואיל וגמרו בידי אדם לא חשיב גולד כיון דעומד לכך, וא"כ ה"ל כאן בשלמא אם מוליא גילויי אש היינו גולד גמור שהוא ממליא יש מאין משא"כ הכא דחשיב רק ליבון חוט.

ואף דאקור ליתן אינפאגד"ה שהשומן שבה נקרב כנגד האש מפני שהשומן שבו נימנח וכו"ל גולד ואף החולקים לא התירו אלא מפני שכשהשומן נימנח אינו צעין ולא מנוכר וא"כ הכא דמנוכר משמע דהוי גולד, מ"מ נראה דיש לחלק דהתם הוי מילתא אחריתא, משא"כ הכא חשיב רק תיקון קלה שהוא מנחם את החוט עד שהוא מפין אור, וצפרט לדעת הראב"ד עלמו שקוצר דהמנחם את הברזל בשבת לא מנחיש כלל משום מצטער כיון שהברזל עלמו אינו נשקף ולא מנחיש אלא משום מצטל, א"כ חשיב כאן חוט זה בשעה שהוא קר כמו בשר אומלל דלא חזי לאכילה מפני שהוא לריק צישול, וה"ל כאן שהוא מחוסר חימום היינו נמי מחוסר צישול וא"כ י"ל דלא חשיב גולד כיון דדעתיה עליויה מאתמול.

אור"ח כל עיקר יקוד היתר זה לדעת הראב"ד ז"ל הוא רק לפי מאי דאמרן לעיל דאין צמאור זה שום שלכצת, אכן ראיתי להגאון בעל שו"ת בית יצחק בחיו"ד סי' ק"כ בכתב: "ודע דדבר זה פשוט דמצטל בשבת ע"י המינות ושלכצת המתהוב ע"י כח העלעקטריטאט או מצטל בשר בחלב ע"י כח זה חייב, ואף שלא נאכל בהצטרה כזו שום עץ או שומן כמו בהצטרת דברים הטומאים לשריפה שהשריפה מתהוב ע"י התקשרות יקוד החמולי שבאוויר הנשימה עם יקוד הפחמי שבהעץ או עם יקוד המימי שבהשומן רק השלכצת בזה בחיבור השטראהס שצמכונה העלעקטריט וע"י יתחמם ויצטר הפלאטינדרהטס הנחוצר להמכונה החכרת, מ"מ כיון שגראה לעיינו שלכצת הוב מצטל בזה וחייב משום שבת או משום מצטל צצ"ה, וגם זה פשוט דאם יכבה אור כזה המתהוב ע"י כח העלעקטריטאט חייב משום מצבה — ואף ודמצבה גחלת של מתכת פטור כמבואר בשבת מ"ב וצרמנ"ס פ"א משבת ה"ב צק' של"ד, זה דוקא גחלת של מתכת שאינו שורף אבל שלכצת עלקטריט

שהוא שורף חייב משום כזוי בשצת" עכ"ל. וכן כתב צעמח"ס אור חדש בקוף סימן א' דצמחור העלקטרי מלכד ליצון החוט יש צו גם שלהבת.

ומחמת היותי נצוך צענין זה פניתי למומחה מפורסם צמדע הטבע ושאלתי אותו אם יש צמורות ליצון שלנו שלהבת קשורה צווט או

לא, ואם אין צו שלהבת למה מראהו של החוט בשעה שהוא מאיר עבה הרבה יותר מאשר חוט כזה קר, וזאת היא תשובתו: "הגני לענות לו על שאלות שהעמיד לפני, צהתאם לדעות המקוצלות צמדע הפיסיקה צזמננו. א. צמורות השמל מלצין החוט לצד צלי כל תוספת של שלהבת, אין צמורה בזאת גזים או אדים שטלולים ליצור שלהבת כדוגמת "ממורת קשת". דבר זה יכולים אנו להוכיח גם צעצרת אגלוי ספקטרלי המצדיל צין אור של גוף מוצק וצין אור של אד או גז. אגלוי ספקטלרי מראה צאמת הצדל צין האור של "ממורת קשת" צין זה של "ממורת להט". לראשונה ישנה אדים מאירים וצשניה אין כאלה כלל. מה שהחוט של ממורת להט נראה לנו עבה יותר בשעה שדרכו עובר זרם, לריכים אנו לחפש לזה צאור צשטח אחר לגמרי, ידוע לנו כי הצצקות הקטנטנות הפורקות צאור החדר נראות לנו מוגדלות בשעה שקרן שמש חודרת צעד תריס קגור ומאירה אותו, דבר זה הוא תולאה של "דפרקליה" של קרני האור. בן כוכב חזק נראה לנו כגדול יותר מאשר כוכב חלש, ואם כי שניהם רק נקודות, מפאת רחוקם מאתנו (צכוכבי שצת המדוצר), מקיצה זו גם חוט של ממורת השמל לוכט נראה לנו עבה יותר מאשר חוט כזה קר. צכצוד רצ י. לדיוונסקי.

אמנם נראה דהצמת יורה דרכו דאף אם אין צו שלהבת כלל מ"מ חשיב נולד גמור כיון שהוא נהפך לגמרי מגוף חשך לגוף מאיר וחשיב

טפי מוליד מהולדת ריח צצגד דאקור משום דמני לעושה צגד חדש וה"צ צנ"ד כיון דהחוט הדק שצתוך הצוכית בשעה שהוא קר צמעט שאינו נראה כלל לעינים מחמת רוצ דקותו א"צ נראה שפיר כאילו הוא עושה כלי מאיר חדש שמעיקרה לא היה כלל צעולם, וגם הולדת האור עלמנו נמי לא קיל מהולדת ריח דתרוויכו לית צכו ממש ואפי"ה אקור. *

וסברא משוצחת הגיד לי צזה אחי המופלג הרב ר' אליעזר שיחי' דלדעת רש"י ולדעת הרע"צ צמשניות שכתבו דטעמא דמוליד אקור הוא

משום "דדמיו" או "מיחזיו" כאילו עושה דבר חדש, א"כ ה"צ כאן אף אם אמת הוא שאין צו שלהבת כלל, אצל עכ"פ כיון שהוא נראה לנו כשלהבת ממש אית ציה שפיר טעמא "דמחזיו" כאילו עושה דבר חדש ואקור.

ברם כל זה אמור רק אם נאמר דהדלקת מאור האלקטריא ע"י לחיזה כצפתור חשיב מעשה צידים ולא גרמא, אצל עדיין דבר זה טעון צירור

כי אף אם נאמר דעיקר טעם איקור המלאת אש ציו"ט הוא רק משום "דמחזיו"

כעושה דבר חדש מימי יצא דלא גזרו חללא ביבא דקא עבדי מוטבה צידים
ממא ולא גרמא דקיו"ל אף במלכות דאורייתא עבדי הו"א דאקור הא
גרמא ברי.

פרק שלישי

בירחון קול תורס של שנת תרל"ד חובבת ארצ כהן מוכרל"פ פרינס
בליט"א: הכצוי והדלקה של האלקטריא נעשים בדרך זה כי צהחוט
הבא אל תוך הבית צטרס הכנסו לתוך הזכוכית, הפסק יס צו ושני קלות
החוט מזה ומזה נכנסים לתוך איורה כל תצה קטנה, וגלגל קטן יקוצ ציניהם
כשהוא מלופה בקרט מתכת על רחצו ועציו, וכשמקצצ את הגלגל הקטן הזה
וקרט הלפוי מכיון צין שני קלות החוטין הרי הלפוי הזה שעל הגלגל מחבר
במתכותיו את שני קלות החוטין וטשה לפוי קאר זה מעין גשר שהזרס עובר
עליו מחוט זה לקלה החוט שכנגדו ומיד מנוט להחוטין שבתוך הזכוכית ומדלקין
תיקף, וכשמקצצ שנית בגלגל הקטן אז יעבור הקרט המתכותיו מכנגד החוטין
יקחם מעבר הזרס והאש נכבה, ולפ"ז יס לדון דצקצוצו להכפתוד שבתוך
המעריך אינו חללא גרמא בעלמא—זה המדליק את האלקטריא אינו עושה
דבר צנוף דבר הדלק חללא במזמין גשר או מקלק הגבר אשר דרך צו יעבור
הזרס, מקחבר מאד דלא עדיף מזרק הן ותריס צידו וצא אחר ונטלו דפטור
ואף שני קלוק התריס הו"א עושה דרך למעבר החן ומה לי מפנה דרך
צקלוק ומה לי מקרצ גבר למעבר הזרס, ומכש"כ לענין כצוי שדומה ממא
לכלוק התריס שהרי גם כאן נוטל ומסלק המעבר שלא יעבור הזרס, ואם נאמר
דאינו חללא גרמא הרי גרס כצוי ציו"ט שרי עכ"ל. וכמו כן ראיתי צקי חור
חדש להרב הגאון מוהר"א"ה מוילנא דקף ל"א. ובקי מנור דבש להרב צין
שמעון ראש רבני מנרים בגס הם כתצו דלא חביצ כי אם גרמא.

במרה אחל לצר את כל הענין מלאתי לנכון להעיר דאף אם כצוי ע"י
קצוצ כפפתור לא חביצ כי אם גרמא מי"מ לאו כו"ט הו"א דקצרו
הכו דגרס כצוי ציו"ט שרי אף בלא צמקוס פקודא צכה"ג שהוא גורס
לכצות את האש הדולק כבה, ועיין צמג"א ס' תקי"ד שכתב להדיא דכמו דצשצת
לא שרי כי אם צמקוס פקודא ה"י ציו"ט, וכן הו"א דעת הגר"ז צבו"ט שלו